

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ
เรื่องแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ
เรื่องแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2558
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE STUDY OF LEARNING ACHIEVEMENT AND THINKING ABILITY BASED ON
THE PRINCIPLES OF YONISOMANASIKARA ON THE TRENDS OF SOCIAL
CHANGES AND PROBLEMS OF MATHAYOMSUKSA 4 STUDENTS USING
FAITH AND YONISOMANASIKARA APPROACH

By
Mr. Tanut Oudnoi

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree
Master of Education Program in Teaching Social Studies
Department of Curriculum and Instruction
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2015
Copyright of Graduate School, Silpakorn University

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ” เสนอโดย นายธนต์ อุดน้อย เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. ปานใจ ธารทัศน์วงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. อาจารย์ ดร.มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์
2. รองศาสตราจารย์สมประสงค์ น่วมบุญลือ
3. อาจารย์ ดร.บำรุง ชำนาญเรือ

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพิน ศิริสัมพันธ์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สามารถ ทิมนาค)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.มนัสนันท์ น้ำสมบูรณ์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(รองศาสตราจารย์สมประสงค์ น่วมบุญลือ)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.บำรุง ชำนาญเรือ)

...../...../.....

54262305 : สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา

คำสำคัญ : แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม/การคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ/การจัดการเรียนรู้
โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

ฉบับที่ ๐๐๑ : การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ
เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการ เรียนรู้
โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อ.ดร.มนัสพันธ์ น้าสมบูรณ์, รศ.สมประสงค์
น่วมบุญลือ และ อ.ดร.บำรุง ชำนาญเรือ. 145 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง
ทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดย
การสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ 2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ
3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโส
มนสิการ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558
โรงเรียนวัดบวรมงคล เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 จำนวน
30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
และปัญหาสังคม 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหา
สังคม 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของ
นักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย
(\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent) และ
การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนด้วย
การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโส
มนสิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2558

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1..... 2..... 3.....

54262305 : MAJOR : TEACHING SOCIAL STUDIES

KEY WORD : THE TRENDS OF SOCIAL CHANGES AND PROBLEMS/ THINKING BASED ON THE PRINCIPLES OF YONISOMANASIKARA/ FAITH AND YONISOMANASIKAN APPROACH

TANUT OUDNOI : THE STUDY OF LEARNING ACHIEVEMENT AND THINKING ABILITY BASED ON THE PRINCIPLES OF YONISOMANASIKARA ON THE TRENDS OF SOCIAL CHANGES AND PROBLEMS OF MATHAYOMSUKSA 4 STUDENTS USING FAITH AND YONISOMANASIKARA APPROACH.

THESIS ADVISORS : MANASANAN NAMSOMBOON, Ph.D., ASSOC. PROF. SOMPRASONG NUAMBUNLUE AND BAMROONG CHAMNANRUA, Ph.D. 145 pp.

The purposes of this research were to: 1) compare the learning achievement on the trends of social changes and problems of Mathayomsuksa 4 students before and after learning management using faith and yonisomanasikara approach 2) compare the thinking ability based on the principles of yonisomanasikara of Mathayomsuksa 4 students before and after learning management using faith and yonisomanasikara approach, and 3) study the opinions of Mathayomsuksa 4 students towards learning management using faith and yonisomanasikara approach. The sample of this research consisted of 30 Mathayomsuksa 4/1 students studying in the second semester during the academic year 2015 at Watborwornmongkol School, Bangphlat district, Bangkok Province of the Office of Secondary School District 1. The instruments were: 1) lesson plans 2) learning achievement test 3) thinking ability test based on the principles of yonisomanasikara, and 4) a questionnaire on the opinions of students towards learning management using faith and yonisomanasikara approach. The data were analyzed by mean (\bar{x}) standard deviation (S.D.) t-test for dependent and content analysis.

The findings were as follows:

1) The learning achievements on the trends of social changes and problems of mathayomsuksa 4 students gained after learning management using faith and yonisomanasikara approach were higher than before at the level of .05 significance.

2) The thinking ability based on the principles of yonisomanasikara of mathayomsuksa 4 students after learning management using faith and yonisomanasikara approach were higher than before at the level of .05 significance.

3) The opinions of mathayomsuksa 4 students towards learning management using faith and yonisomanasikara approach were at high level.

Department of Curriculum and Instruction

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature.....

Academic Year 2015

Thesis Advisor' signature 1..... 2..... 3.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่องแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี ด้วยความกรุณาในการให้คำปรึกษา คำแนะนำ ความช่วยเหลือ และกำลังใจจาก อาจารย์ ดร.มนัสนันท์ น้ำสมบุญ รองศาสตราจารย์สมประสงค์ น่วมบุญลือ และอาจารย์ ดร.บำรุง ชำนาญเรือ ผู้เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี คณาจารย์สาขาการสอนสังคมศึกษาทุกท่าน รวมถึงคณาจารย์ที่ประสิทธิประสาทวิชา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่าน และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรพิน ศิริสัมพันธ์ ประธานกรรมการ ตรวจสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.สามารถ ทิมนาค และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วณิชพัฒน์นวรชัย ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องเพื่อให้วิทยานิพนธ์มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.อนัน ปันอินทร์ อาจารย์ ดร.เพ็ญพนา พ่วงแพ และ อาจารย์ ดร.สรัญญา จันทร์ชูสกุล ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบเครื่องมือในการวิจัย ทำให้ผู้วิจัยสามารถดำเนินการวิจัยและเก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งขอเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ คณะครูและนักเรียน ตลอดจนบุคลากรทุกท่านในโรงเรียนวัดบวรมงคล เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณเพื่อน พี่และน้องระดับปริญญาโท สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร และบุคคลอื่นเป็นที่รักทุกท่านสำหรับความช่วยเหลือ คำแนะนำ และกำลังใจที่มีให้เสมอมาจนทำให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงเป็นอย่างดี

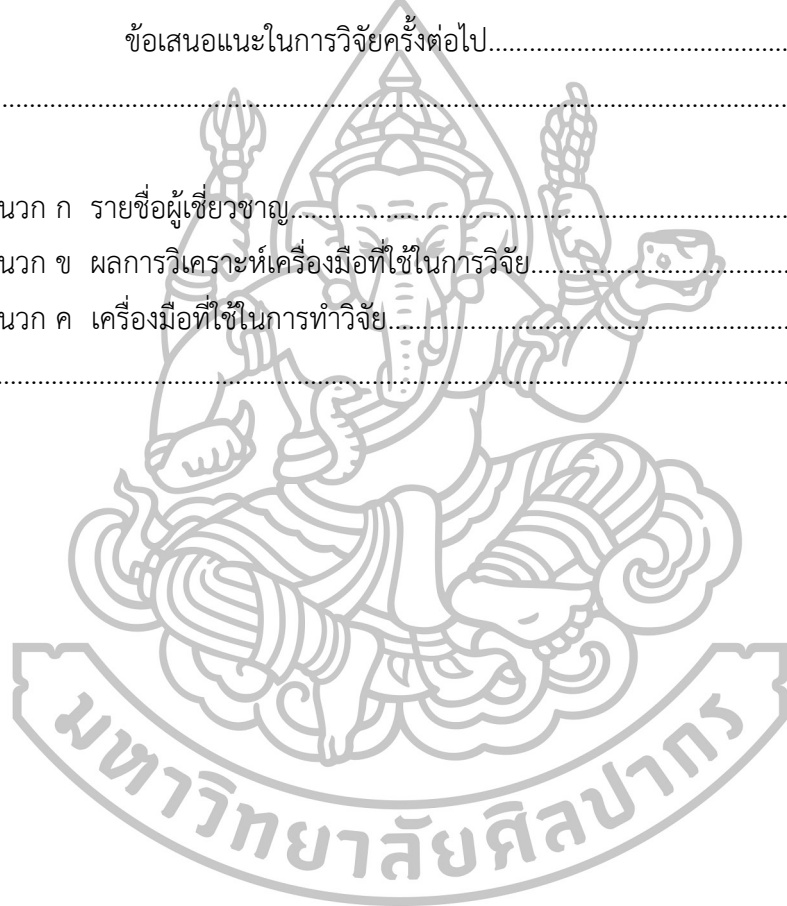
ท้ายที่สุดนี้ ขอขอบพระคุณบิดา มารดา ผู้เป็นพ่อแม่ให้ทั้งชีวิต และเป็นผู้อุปการะทางการศึกษา รวมถึงอุดหนุนทุนปัจจัย และให้กำลังใจในการศึกษาเป็นอย่างดีมาโดยตลอด และขอขอบคุณผู้ที่มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	8
คำถามการวิจัย.....	10
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	11
สมมติฐานการวิจัย.....	11
ขอบเขตการวิจัย.....	11
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	12
2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	
หลักสูตรสถานศึกษาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา	
และวัฒนธรรมโรงเรียนวัดบวรมงคล.....	14
โครงสร้างเวลาเรียน.....	18
คำอธิบายรายวิชา และโครงสร้างรายวิชา.....	19
โยนิโสมนสิการ และการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ.....	21
ความหมายของโยนิโสมนสิการ.....	21
ลักษณะการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ.....	21
วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ.....	24
ความสำคัญของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ.....	27

บทที่	หน้า
	การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ..... 28
	ความหมาย และความสำคัญของการสร้างศรัทธา 28
	กระบวนการสร้างศรัทธาตามแนวพุทธวิธี..... 29
	กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ..... 33
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 40
	งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ..... 40
	งานวิจัยที่เกี่ยวกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ..... 41
3	วิธีดำเนินการวิจัย
	ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง..... 44
	ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย..... 44
	ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย..... 45
	เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย..... 45
	แบบแผนการวิจัย..... 45
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 45
	ขั้นตอนการสร้าง และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 46
	การดำเนินการทดลอง และการเก็บรวบรวมข้อมูล..... 60
	การวิเคราะห์ข้อมูล..... 62
	สรุปวิธีดำเนินการวิจัย..... 63
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล
	ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้ม การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ 65
	ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโส มนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ..... 66
	ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ.... 67

บทที่	หน้า
5	สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ
	สรุปผลการวิจัย..... 72
	อภิปรายผล..... 72
	ข้อเสนอแนะ..... 78
	ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้..... 79
	ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป..... 79
	รายการอ้างอิง..... 80
	ภาคผนวก
	ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ..... 85
	ภาคผนวก ข ผลการวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 87
	ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย..... 115
	ประวัติผู้วิจัย..... 145

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	โครงสร้างเวลาเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบวรเมณฑล.....	18
2	โครงสร้างรายวิชา ส 31103 สังคมศึกษา 2.....	20
3	แบบแผนการวิจัย.....	45
4	แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม.....	47
5	แสดงการวิเคราะห์ข้อสอบของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	50
6	เกณฑ์การตรวจให้คะแนนความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ.....	54
7	เกณฑ์การกำหนดระดับความคิดเห็น.....	58
8	เกณฑ์การแปลความหมายของค่าคะแนนความคิดเห็น.....	58
9	สรุปวิธีการดำเนินการวิจัย.....	64
10	การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ.....	66
11	การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ.....	66
12	คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำแนกรายด้าน.....	67
13	ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อ การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ.....	67
14	ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ได้จากการประเมินความสอดคล้องและ ความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ.....	88
15	ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กับจุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ.....	90

ตารางที่	หน้า	
16	ค่าดัชนีความสอดคล้องกับการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการของแบบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ.....	99
17	ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ได้จากการประเมินข้อคำถามกับตัวแทนพฤติกรรมของแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ.....	101
18	ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	103
19	คะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ	107
20	ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	108
21	คะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียน และหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ	110
22	คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ก่อนเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำแนกรายด้าน.....	111
23	คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ หลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำแนกรายด้าน.....	113

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	10
2 กระบวนการสอนตามแนวพุทธวิธี.....	31
3 ระบบการสอนตามแนวพุทธวิธี	32
4 ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ.....	49
5 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม.....	53
6 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ.....	57
7 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ.....	60

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพของสังคมไทยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามกระแสโลกาภิวัตน์ทั้งในด้าน การเมือง เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและสังคม ซึ่งในขณะที่วิทยาการและเทคโนโลยีได้รับการ ปรับปรุงพัฒนาให้เจริญมากขึ้นแต่ความเจริญทางด้านของจิตใจกลับมีความเสื่อมถอยลงจนทำให้ คนในสังคมดำเนินชีวิตอยู่อย่างสับสนวุ่นวาย และเต็มไปด้วยสภาพของปัญหาต่างๆ การศึกษาจึงมี หน้าที่ที่สำคัญในการเตรียมบุคคลและเยาวชนของชาติให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมี คุณภาพ ดังพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานแก่ครูใหญ่และนักเรียน ณ ศาลาดุสิดาลัย เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 2520 ความตอนหนึ่งว่า

การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ความคิด ทักษะ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อการเป็นพลเมืองดี มีคุณภาพประสิทธิภาพ เมื่อบ้านเมืองประกอบไปด้วยพลเมืองดี มีคุณภาพ และประสิทธิภาพแล้ว การพัฒนาประเทศย่อมกระทำได้สะดวกราบรื่นได้ ผลอย่างรวดเร็ว (วาริ คำชื่น, 2533 : 1)

จากกระแสพระราชดำรัสดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน และเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพราะ การศึกษาเป็นกระบวนการที่จะช่วยให้คนได้พัฒนาตนเอง ซึ่งการคิดและการสอนคิดมีความสำคัญ อย่างยิ่งในการจัดการศึกษา การพัฒนาความสามารถในการคิดขั้นสูงให้เกิดขึ้นต้องอาศัยทักษะการ คิดที่เป็นพื้นฐานอย่างเพียงพอ อีกทั้งพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2550: 47-50) ได้กล่าวว่า ในยุคของข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีนั้นผู้ที่ไม่รู้จักคิดและฝึกฝนตนเองจะเป็นผู้อ่อนแอไม่มี ภูมิคุ้มกัน จะลุ่มหลงลืมนั่นไหลไปตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ประกอบกับพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 6 กล่าวว่า การจัดการ การศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 22 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนา ตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียน สามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติ และเต็มตามศักยภาพ เนื่องจากการศึกษามีบทบาทในการ พัฒนาความสามารถทางความคิดเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะทางการคิด การแสวงหาข้อมูล การประมวลผล และการจัดระบบข้อมูลอย่างเป็นระบบ และมาตรา 24 ได้กำหนดการจัดการ การเรียนรู้โดยระบุไว้ว่า การจัดการเรียนรู้นั้นควรมีการจัดเนื้อหาสาระกิจกรรม ให้สอดคล้องกับ

ความสนใจ และความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและ แก้ไขปัญหาตลอดจนจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง และจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระ ความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความ ร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษา ดังนั้นทำให้เห็นได้ว่าการศึกษาคือเป็นหนึ่ง กระบวนการสำคัญที่จะพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ พร้อมทั้งจะแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองบน พื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม มีเหตุผล และมีค่านิยมที่ดีงาม

อีกทั้งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐาน เป็นตัวกำหนดคุณภาพของผู้เรียน มุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนและให้ความสำคัญกับทักษะทางด้านการคิด โดยการกำหนดให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกทักษะการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา และเกณฑ์การจบ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับมัธยมศึกษาชั้นผู้เรียนต้องมีผลการประเมินรายวิชาพื้นฐาน รายวิชาเพิ่มเติม ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และผลการประเมินการคิดวิเคราะห์ ตามที่สถานศึกษากำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552: 2-27) ดังนั้นเพื่อให้บรรลุจุดหมายของ หลักสูตรจึงต้องจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะที่สำคัญ 5 ประการ คือ ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี โดยเฉพาะความสามารถในการคิดซึ่งเป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมี วิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ หรือสารสนเทศในการตัดสินใจ เกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับอรพรรณ พรสิมา (2543: 30) ที่กล่าวว่า การสอนทักษะการคิดเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์เพราะความสามารถทางการ คิดจะนำไปสู่การพัฒนาด้านอื่นๆ อย่างไม่รู้จัก ซึ่งผู้เรียนนั้นสามารถนำความคิดไปประยุกต์ใช้เพิ่ม ประสิทธิภาพในการศึกษาวิชาต่างๆ และใช้ความสามารถทางการคิดในการแก้ไขปัญหา และ สร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต

นอกจากแนวคิดเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษแรก (2542-2551) ของ กระทรวงศึกษาธิการ ที่เป็นการมุ่งสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในกระแสโลกาภิวัตน์ ควบคู่ไปกับการยึด หลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนแล้วนั้น การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (2552-2561) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ และการเรียนรู้อย่างเป็น ระบบ มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและเรียนรู้ อย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายที่ต้องการเน้นการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาโดยมุ่งเน้น ความสามารถในการสื่อสาร สามารถคิดวิเคราะห์ คิดแก้ปัญหา คิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนมีทักษะ ความรู้พื้นฐานที่จำเป็น มีสมรรถนะ ความรู้ความสามารถ ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งมี โอกาสเรียนรู้อย่างเท่าเทียมเสมอภาค (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552: 11-14) ซึ่ง

สอดคล้องกับเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2546: 35) และวัชรวิภา เล่าเรียนดี (2554: 1) ที่ได้กล่าวว่า สังคมในศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ โลกจะแข่งขันกันโดยใช้ “ปัญญา” เป็นเครื่องมือสำคัญ ดังนั้นทักษะที่สำคัญที่สุด คือทักษะการคิดของบุคคลและทักษะชีวิตเพื่อที่จะได้ดำรงชีวิตได้อย่างสันติสุขในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ดังนั้นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาในยุคปัจจุบัน คือ การส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีทักษะในการคิดอย่างมีวิจารณญาณในด้านการคาดการณ์ การหาความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ต่างๆ และการสังเคราะห์เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งสอดคล้องกับ ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2553: 301) ที่กล่าวว่า การคิดและการสอนคิดมีความสำคัญมากในการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ประเทศต่างๆทั่วโลกได้หันมาสนใจและเห็นความสำคัญในการสอนคิด อย่างไรก็ตามการสอนคิดยังไม่เป็นที่เข้าใจกันกระจ่างแจ้ง ครูจำนวนมากไม่รู้ว่าสอนให้นักเรียนคิดอย่างไร อีกทั้งยังไม่เข้าใจว่าการสอนคิดคืออะไร เนื่องจากลักษณะของการสอนคิดนั้นมิได้มีเนื้อหาที่ปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด จึงควรทำความเข้าใจกับการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้คิดและคิดเป็น จึงจะสามารถพัฒนาความสามารถในการคิดให้แก่เด็กได้ ซึ่งการสอนเกี่ยวกับทักษะการคิดเป็นเรื่องที่ค่อนข้างสำคัญ โดยเฉพาะ วะสี (2539: 1-50) ได้กล่าวว่า สิ่งที่คุณเรียนได้รับการถ่ายทอดจากครูอาจจะเป็นสิ่งที่ล้าหลังใช้การไม่ได้ แต่การเรียนเพื่อพัฒนาความสามารถด้านการคิดจะได้สิ่งที่ติดตัวผู้เรียนไป คือ วิธีคิด กระบวนการคิด กระบวนการแสวงหาความรู้ ความสามารถในการกล้าคิด กล้าทำ ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้จะกลายเป็นลักษณะนิสัยในการนำไปสู่การพัฒนาตนเอง สังคมและประเทศชาติต่อไป อีกทั้งเนื่องจากวิถีชีวิตของสังคมไทยมีความผูกพันกับความเชื่อต่างๆ จากพระพุทธศาสนาเป็นส่วนมาก จึงทำให้แนวคิดในเรื่อง “การคิด” ในทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นเรื่องที่น่าศึกษา เพราะนอกจากจะเป็นประโยชน์ในแง่ของการเข้าใจพื้นฐานสำคัญของคนไทยแล้วนั้น ยังอาจให้แนวคิดแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการคิดของคนไทยอีกด้วย ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่าน (สมน อมรวิวัฒน์ 2535: 38, ทิศนา ขัมภณี และนวลจิตต์ เขาวงกิตพงศ์ 2544: 85) ได้มีความเห็นเกี่ยวกับวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการไปในแนวทางเดียวกันว่าเป็นวิธีการสำคัญในการพัฒนาการคิดของผู้เรียนให้ผู้เรียนเกิดความคิดในระดับสูง โดยเป็นการสอนให้ผู้เรียนมองเห็นปัญหา รู้จักถามพิจารณา คิดหาเหตุผล และเสาะแสวงหาความรู้เพื่อเชื่อมความคิดไปสู่แนวทางที่จะแก้ปัญหาด้วยตนเอง ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิดพิจารณา วิเคราะห์แยกแยะเรื่องราวพิจารณาข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์ การจำแนก การโยงความสัมพันธ์ และการประเมินค่าโดยใช้เหตุผลคิดพิจารณาปัญหาอย่างรอบคอบต่อเนื่องเป็นลำดับตามเหตุผล ซึ่งจะนำไปสู่การตัดสินใจที่เหมาะสม

จากรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบสอง (พ.ศ.2549 – 2553) จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ของโรงเรียนวัดบวรเมณฑล ปรากฏว่า ผลการประเมินมาตรฐานด้านนักเรียน ในมาตรฐานที่ 4 นักเรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ ในภาพรวมได้ค่าเฉลี่ย 74.78 ซึ่งอยู่ในระดับคุณภาพดี แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามตัวบ่งชี้ พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ 4.2 ผู้เรียนมีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดไตร่ตรอง ได้ค่าเฉลี่ยร้อยละ 73.00 อยู่ในระดับพอใช้ ซึ่งเกณฑ์มาตรฐานแต่ละตัวบ่งชี้ต้องให้ได้ค่าเฉลี่ยไม่ต่ำกว่าร้อยละ 75.00 โดยทางคณะกรรมการได้เสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข

โดยกำหนดให้สถานศึกษาส่งเสริมให้นักเรียนได้รับ การพัฒนาศักยภาพทางด้านการคิดอย่างเหมาะสม เช่น การจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดเป็น แก้ปัญหาเป็น และเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในจัด กิจกรรมต่างๆ เพื่อเรียนรู้กระบวนการในการทำงาน (รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา, 2551: อัดสำเนา) และจากรายงานการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษาประจำปีการศึกษา 2557 พบว่า มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ คิดสร้างสรรค์ ตัดสินใจ แก้ปัญหาได้อย่างมีสติสมเหตุผล ในภาพรวมได้ระดับคุณภาพดีมาก แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตาม ตัวบ่งชี้ พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ 4.2 ผู้เรียนสามารถนำเสนอวิธีคิด วิธีแก้ปัญหาด้วยภาษา หรือวิธีการของตน และตัวบ่งชี้ที่ 4.3 ผู้เรียนสามารถกำหนดเป้าหมายคาดการณ์ ตัดสินใจแก้ปัญหาโดยมีเหตุผลประกอบ ได้ระดับคุณภาพดี ซึ่งถือว่ามึระดับคุณภาพอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดคือ ระดับดีมาก (รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา, 2557: อัดสำเนา) โดยทางโรงเรียนได้มีนโยบายส่งเสริม ให้นักเรียนได้รับการพัฒนาทางด้านศักยภาพเกี่ยวกับการคิด มีการดำเนินกิจกรรมที่มุ่งเน้นให้ นักเรียนได้แสดงออกทางความคิดอย่างเหมาะสม เช่น กิจกรรมประกวดโครงงาน กิจกรรมแก้ปัญหา ทางวิทยาศาสตร์ กิจกรรมการโต้วาที และกล่าวสุนทรพจน์ รวมถึงการพัฒนาด้านทักษะ ความรู้ การสอนเสริม และการแก้ปัญหาผลการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีคะแนนต่ำ เพื่อให้ นักเรียนได้รับการฝึกคิดให้ได้คิดเป็น และแก้ปัญหาเป็นอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นการมุ่งเน้นการปฏิรูปการเรียนการสอนเพื่อพัฒนากระบวนการคิดจึงนับเป็นสิ่งสำคัญที่ จะต้องเร่งปรับปรุงและพัฒนาอย่างจริงจัง ด้วยเหตุผลดังกล่าวในการจัดการเรียนการสอนครูจะต้อง ตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการคิดและการนำกระบวนการคิดไปใช้ โดยจะต้องมีการ ปรับปรุงพัฒนาเทคนิควิธีสอนให้มีความหลากหลายมากขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมี ความหมายสามารถที่จะคิดแก้ไขปัญหาด้วยตนเองอย่างเหมาะสม (กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ, 2542: 15) ซึ่งสอดคล้องกับ ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2553: 3) ที่กล่าวว่า การปูพื้นฐานทางการคิด และการส่งเสริมการคิดให้แก่เด็กและเยาวชน เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งนับตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึง ระดับสูง การได้รับพัฒนาการคิดตั้งแต่วัยเยาว์จะเป็นส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาความคิดให้ก้าวหน้า ส่งผลให้สติปัญญาเฉียบแหลมเป็นคนรอบคอบตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชีวิตได้อย่างเหมาะสม

การฝึกคิดและการสอนเรื่องทักษะการคิดนั้นสามารถพัฒนาได้จากการเรียนรู้ในทุกกลุ่มสาระ การเรียนรู้ และจากการศึกษาเอกสารทางวิชาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการ เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม พบว่ากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรมเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ศึกษาถึงความสัมพันธ์กับสถาบันสังคม มนุษย์กับมนุษย์และ มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต การแก้ปัญหาและการปฏิบัติ ตนในสังคมมนุษย์ และสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2551: 1) กล่าวว่า กลุ่มสาระการ เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมช่วยให้มีความรู้ความเข้าใจการดำรงชีวิตของมนุษย์ ทั้งใน ฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่ มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย กาลเวลาตามเหตุปัจจัยต่างๆ เกิดความ เข้าใจในตนเองและผู้อื่น มีความอดทนอดกลั้น ยอมรับในความแตกต่างและมีคุณธรรม สามารถนำ ความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก ซึ่งสอดคล้องกับ

อรพรรณ พรสีมา (2543: 30) ที่กล่าวว่า การดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันผู้เรียนจะต้องใช้ความสามารถในการคิด ในการพิจารณาข่าวสาร ข้อมูล รวมถึงสภาพการณ์ต่างๆ เพื่อใช้ในการตัดสินใจ และเลือกปฏิบัติในสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมมากที่สุด

รายงานผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2555 – 2557 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดบวรเมณฑล พบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 34.60, 35.25 และ 36.53 จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน (รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา, 2557: อัดสำเนา) และจากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของรายวิชาสังคมศึกษา 2 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2555 – 2557 ของโรงเรียนวัดบวรเมณฑล พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาพรวมคือ ร้อยละ 73.32, 72.34 และ 73.67 ตามลำดับ ซึ่งถือว่า มีผลการเรียนอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดคือ ร้อยละ 75 อีกทั้งคะแนนรายหน่วยของ หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม นักเรียนผลคะแนนเฉลี่ย 68.54, 66.67 และ 69.67 ตามลำดับ ซึ่งถือเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่นักเรียนมีระดับผลคะแนนเฉลี่ยต่ำที่สุด (งานวัดและประเมินผลโรงเรียนวัดบวรเมณฑล, 2557: อัดสำเนา) และจากการประเมินภายในของกลุ่มโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ที่ได้มาประเมินคุณภาพการศึกษาโรงเรียนวัดบวรเมณฑล ในมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมได้ระดับค่าเฉลี่ย 47.00 เมื่อเทียบกับเกณฑ์ของการประเมินแล้วนั้นจะอยู่ในระดับที่ ต้องปรับปรุง ดังนั้นทางคณะกรรมการการประเมินจึงได้เสนอแนะจุดที่โรงเรียนควรที่จะพัฒนาทางด้านการเรียนการสอน คือ พัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนเสริมหลักสูตร และกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ คิดแก้ปัญหา และคิดตัดสินใจให้มากยิ่งขึ้นทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน อีกทั้งเชื่อมโยงสาระความรู้และทักษะด้านต่างๆ และแนวคิดที่เรียนรู้ในห้องเรียนกับสภาพความเป็นจริงของชีวิต (รายงานการประเมินภายในของกลุ่มโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1, 2555: อัดสำเนา) ดังนั้นจาก ผลการประเมินการจัดการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า เด็กและเยาวชนของไทยนั้นคิดไม่เป็น หรือไม่รู้จักคิด ซึ่งการไม่รู้จักคิดจะส่งผลให้การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา และการดำเนินชีวิตไม่เหมาะสมตามแนวทางที่ควรจะเป็น

จากสภาพปัญหาเกี่ยวกับความสามารถทางด้านการคิด และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ครูต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาการเรียนรู้ พัฒนาการคิดของนักเรียน ซึ่งกระบวนการจัดการเรียนรู้มีหลากหลายวิธีครูต้องเป็นผู้ที่เลือกวิธีที่ดีที่สุดและมีความเหมาะสมกับนักเรียน ซึ่งจากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นนั้นถือว่าเป็นเรื่องที่จะต้องทำการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่ต้นเหตุด้วยการฝึกให้เกิดความคุ้นเคยกับการคิดที่เป็นระบบ เป็นขั้นตอนตามเหตุผล มีการกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน และเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาได้อย่างเหมาะสม ซึ่งกระบวนการและวิธีการในการพัฒนาความสามารถในการคิดที่มีความเหมาะสม คือ วิธีการพัฒนาปัญญาตามหลักแห่งพุทธธรรมที่เรียกว่า “โยนิโสมนสิการ” เนื่องจากเป็นวิธีการคิดที่สอดคล้องกับลักษณะวิถีแห่งวัฒนธรรมไทยเน้นบรรยากาศที่เรียบง่าย มีลักษณะโน้มน้าวใจให้ผู้เรียนเกิดความปิติยินดี มีความรัก และศรัทธาในการที่จะเรียนหรือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งการที่ผู้เรียนเกิดความรัก ความชอบ และศรัทธาต่อสิ่งนั้นแล้วก็จะสามารถที่จะทำการใดๆ ในสิ่งนั้นได้อย่างเต็มความสามารถ และมีความสุขในการที่กระทำเน้นการ

คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น อีกทั้งพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2542: 30) ได้กล่าวถึงคุณค่าและประโยชน์ของการคิดแบบโยนิโสมนสิการไว้ในทางพระพุทธศาสนาถือว่าโยนิโสมนสิการเป็นตัวนำที่ทำให้การศึกษาเริ่มต้น หรือเป็นแกนนำของการพัฒนาปัญญาในการศึกษา เป็นกระบวนการคิด พิจารณาความสอดคล้องและความสมเหตุสมผลตามความเป็นจริง คิดอย่างถูกวิธีถูกระบบพิจารณา ไตร่ตรองสาวไปจนถึงสาเหตุหรือต้นตอของเรื่องที่กำลังคิด แล้วประมวลความคิดรอบด้านจนกระทั่งสรุปออกมาได้ว่าสิ่งนั้นควรหรือไม่ควร ดีหรือไม่ดี เป็นวิถีทางแห่งปัญญา เป็นธรรมสำหรับกลั่นกรองแยกแยะข้อมูลหรือแหล่งข่าวในฐานะที่เป็นกระบวนการสอน โยนิโสมนสิการเป็นกระบวนการคิด เป็นวิธีการที่ให้ผู้เรียนมีหลักการและวิธีการคิดที่ก่อให้เกิดประโยชน์

การเรียนรู้และฝึกการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักวิธีคิดที่ถูกต้อง อย่างมีจุดหมาย เป็นลำดับขั้น มีเหตุผลและก่อให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นแนวทางนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ โดยเริ่มจากหลักการคิดพื้นฐาน 4 ประการ ตามที่พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2538: 670) กล่าวไว้ คือ 1) อุบายมนสิการ เป็นการคิดหรือพิจารณาโดยอุบาย คือการคิดอย่างมีวิธีหรือถูกวิธี 2) ปถมนสิการ เป็นการคิดเป็นทาง หรือคิดถูกทาง คือคิดได้ต่อเนื่องเป็นลำดับ จัดลำดับได้หรือมีลำดับ มีขั้นตอน แล่นไปเป็นแถวเป็นแนว 3) การณมนสิการ เป็นการคิดอย่างมีเหตุผล เป็นการสืบค้นตามแนวความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัย พิจารณาสืบสาวหาสาเหตุ 4) อุปาทกมนสิการ การคิดการพิจารณาให้เกิดกุศลธรรม เป็นต้น หลักพื้นฐาน 4 ประการนั้นแสดงลักษณะด้านต่างๆ ของความคิดแบบโยนิโสมนสิการ ซึ่งการเกิดในแต่ละครั้งอาจมีลักษณะครบทั้ง 4 ประการ หรือเกือบครบทั้งหมด ซึ่งสามารถเขียนลักษณะหลักการคิดทั้ง 4 ประการนี้สั้นๆ ได้ว่า คิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล และคิดเร้ากุศล จากหลักการคิดแบบโยนิโสมนสิการ กล่าวได้ว่าเมื่อนำมาใช้ในกระบวนการคิดทางการศึกษา โดยสมประสงค์ น่วมบุญลือ (2555: 39 - 41) หลักการคิดแบบโยนิโสมนสิการประกอบด้วยหลักคิดที่สำคัญ 4 ประการ ประกอบด้วย 1) อุบายมนสิการ หมายถึง การคิดอย่างเข้าถึงความจริง คือ การเลือกวิธีการคิดที่เป็นจริงโดยมีเป้าหมายสอดคล้องตามบริบทของสิ่งแวดล้อม 2) ปถมนสิการ หมายถึง การคิดอย่างมีลำดับขั้นตอนไม่สับสน คือ การคิดที่เป็นไปตามลำดับขั้นตอนและต่อเนื่องเป็นระบบตามเหตุผล 3) การณมนสิการ หมายถึง การคิดอย่างมีเหตุผล คือ การคิดด้วยเหตุผล โยงหาความสัมพันธ์ของเหตุและผลของสิ่งที่ต้องการหาคำตอบ 4) อุปาทกมนสิการ หมายถึง การคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์ ไม่ใช่คิดเลื่อนลอย คือ การคิด พิจารณาให้เกิดกุศลธรรม ก่อให้เกิดประโยชน์

การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของสุมน อมรวิวัฒน์ ที่นำแนวคิดจากหนังสือพุทธธรรมของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) เกี่ยวกับการสร้างศรัทธา และวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมาสร้างเป็นหลักการ และขั้นตอนการสอนตามแนวพุทธวิธีขึ้นตามนัยแห่งพระพุทธศาสนาเป็นการแสวงหาหลักการ และความรู้เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานในการฝึกหัดอบรมตนเองทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ จนสามารถดำรงตนและดำเนินชีวิตอย่างสงบสุขและมีอิสรภาพจากกิเลสเครื่องยึดเหนี่ยว โดยสุมน อมรวิวัฒน์ (2530: 64 - 84) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการประยุกต์การสอนตามแนวพุทธวิธีว่า ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถจัดสภาพแวดล้อม แรงจูงใจ และวิธีสอนให้ศิษย์เกิดความศรัทธาที่จะเรียนรู้ และได้ฝึกฝนวิธีการโดยแยกคาย มุ่งเน้นให้ครูเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ ครูและศิษย์มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และศิษย์ได้มีโอกาสคิดแสดงออก

ปฏิบัติอย่างถูกวิธีจนสามารถใช้ปัญญาแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม มุ่งเน้นให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น นอกจากนี้การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ยังเป็นวิธีการสอนที่มีลักษณะบูรณาการของหลักจิตวิทยาการเรียน หลักการแนะแนว และหลักการสอนอย่างผสมกลมกลืนได้สัดส่วนสมดุลกัน การที่ครูเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ และมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันจัดเป็นปัจจัยภายนอกที่เหนียวแน่น ส่งเสริม จูงใจ และปลุกเร้าให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวครูผู้สอนในสาระที่เรียน และวิธีการเรียนจะเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตัวผู้เรียน โดยเน้นการวิเคราะห์อย่างมีระบบใช้วิธีการแห่งปัญญาในการศึกษาเล่าเรียน การคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ 1) ช้่นนำ การสร้างเจตคติที่ดีต่อวิธีการเรียน และบทเรียน การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม บุคลิกภาพของครู และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน การเสนอสิ่งเร้า และแรงจูงใจ 2) ชั้นสอน 2.1 ครูเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียน หรือเสนอหัวข้อเรื่องประเด็นสำคัญของบทเรียนด้วยวิธีการต่างๆ 2.2 ครูแนะแหล่งวิทยาการ และแหล่งข้อมูล 2.3 นักเรียนฝึกรวบรวมข้อมูลความรู้ และหลักการ โดยใช้ทักษะที่เป็นเครื่องมือของการเรียนรู้ ทักษะทางวิทยาศาสตร์ และทักษะทางสังคม 2.4 จัดกิจกรรมที่เร้าให้เกิดการคิดวิธีต่างๆ 2.5 ฝึกการสรุปประเด็นของข้อมูล ความรู้ และเปรียบเทียบ ประเมินค่าโดยวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทดลอง ทดสอบ จัดเป็นทางเลือก และทางออกของการตัดสินใจ 2.6 ดำเนินการเลือกและตัดสินใจ 2.7 กิจกรรมฝึกปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ผลการเลือก และการตัดสินใจให้ประจักษ์จริง 3) ชั้นสรุป ครูและนักเรียนสังเกตวิธีการปฏิบัติ ตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขให้ปฏิบัติถูกต้อง อภิปราย และสอบถามข้อสงสัย สรุปบทเรียน วัดและประเมินผล

จากการพิจารณาจะพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ประกอบด้วยขั้นตอนในการคิดที่ต้องได้รับการฝึกฝนเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่องจึงจะทำให้เกิดการคิดเป็น หรือรู้จักคิดได้ อีกทั้งเป็นการพัฒนาปัญญาที่ถือว่าเป็นองค์ธรรมที่จำเป็นสำหรับชีวิต ดังที่ สุมณอมรววิวัฒน์ (2530: 84) และสุคนธ์ สินธพานนท์ (2551: 131) กล่าวว่า การคิดตามแนวโยนิโสมนสิการเป็นแนวทางที่สามารถพัฒนาความสามารถในการคิดของผู้เรียน และเป็นการส่งเสริมทักษะการคิดเนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่ใช้เหตุผลในการวิเคราะห์ปัญหาทั้งในด้านส่วนตัวและปัญหาส่วนรวมและเมื่อทราบปัญหาแล้ว ก็สืบสาวไปให้ถึงด้านเหตุผลของปัญหาเพื่อจะได้แก้ไขได้ตรงประเด็น รวมถึงผลการวิจัยของอาลัย พรหมชนะ (2541) ที่พบว่านักเรียนที่เรียนโดยวิธีสอนตามแนวโยนิโสมนสิการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และมีทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ผลการวิจัยของสายัญ โพธิ์สุวรรณ (2548) ที่พบว่า นักเรียนที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีโยนิโสมนสิการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และผลการวิจัยของ ดวงรัตน์ สบายยิ่ง (2549) ที่พบว่า ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการก่อน และหลังการจัดการเรียนรู้มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นเพื่อ ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านสติปัญญา กาย วาจา และใจ ผู้วิจัยจึงเลือกนำเอาวิธีการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิผลมากขึ้น เนื่องจากเป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดค้น สร้างสรรค์ คิดเป็น ทำเป็น และแก้ไขปัญหาได้ตลอดจนเกิดความรู้ ความเข้าใจในบทเรียน และเกิดทักษะการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ อันเป็นหลักคิดที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้เรียนใช้เป็นหลักแนวคิดที่สำคัญในการดำเนินชีวิต และแก้ไขปัญหาต่างๆ ใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสมถูกต้องมากที่สุด อันสอดคล้องกับหลักการที่สำคัญยิ่งของการจัดการศึกษาในปัจจุบัน โดยจะทำการวิจัยเชิงทดลองเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ซึ่งผลของการวิจัยในครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และทักษะการคิดของนักเรียนอันเป็นทักษะพื้นฐานในการศึกษาและ การดำเนินชีวิตต่อไปในอนาคต

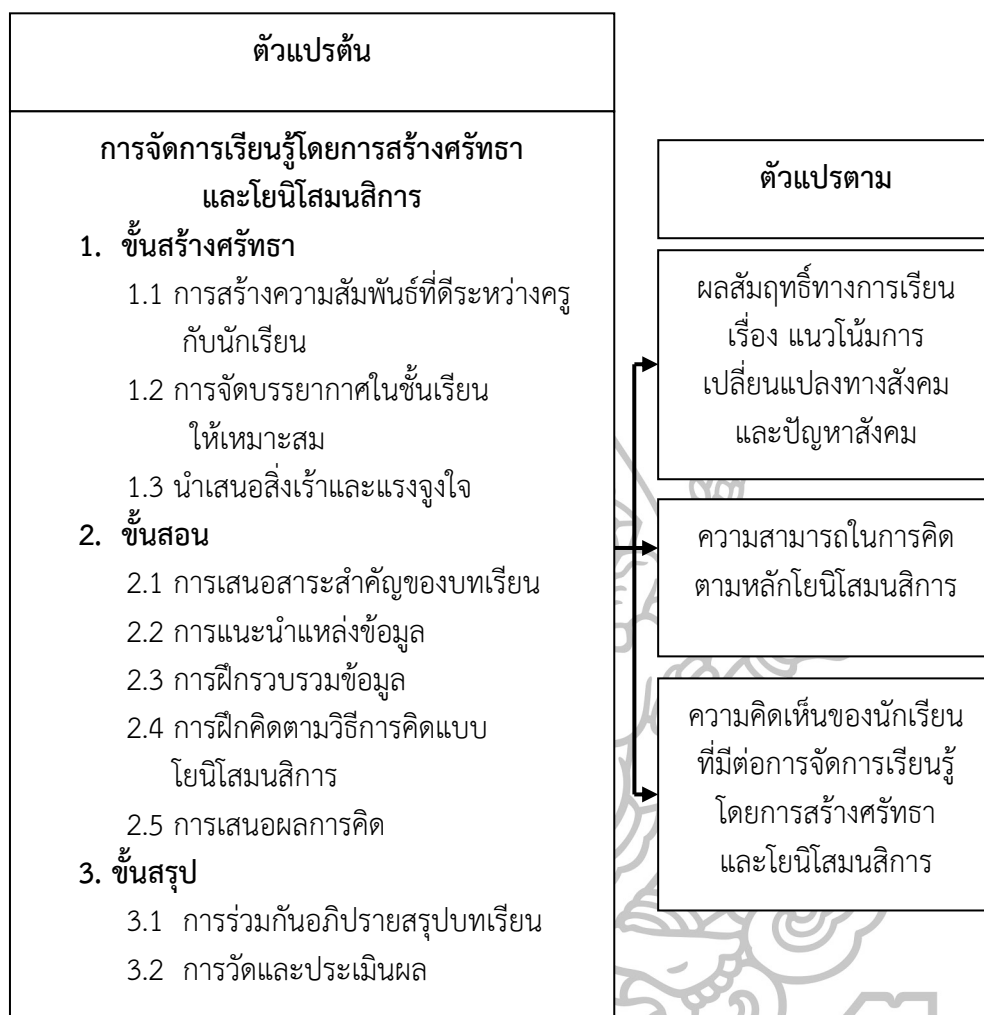
กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และแนวทางการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถนำความคิดไปประยุกต์ใช้เพื่อเพิ่มศักยภาพในการศึกษา และใช้ความสามารถทางการคิดนั้นแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สูงขึ้น ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ของสุมน อมรวิวัฒน์ (2531: 3 - 6) มาเป็นหลักในการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ โดยมีขั้นตอนประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา ประกอบด้วย 1.1) การสร้างความสัมพันธ์ที่ีระหว่างครูกับนักเรียน โดยครูปฏิบัติตัวเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียน มีบุคลิกภาพ ส่ารวม น่าเชื่อถือ สง่า สะอาด แจ่มใส และมีความเชื่อมั่นในตัวเอง มีความรู้ มีคุณธรรม มีความเมตตาเอื้ออาทรทำให้นักเรียนมีความรู้สึกลสบายใจที่จะเข้าหา หรือปรึกษา ตลอดจนสั่งสอนนักเรียนด้วยความรัก และเป็นที่พักของนักเรียนได้อย่างแท้จริง 1.2) การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม โดยครูสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นบรรยากาศที่ชวนให้สบายใจ ไม่มีการขู่บังคับ เน้นการ ส่ารวมกาย วาจา ใจ ฝึกให้นักเรียนมีสติอยู่เสมอว่ากำลังทำอะไร พุดอะไร คิดอะไร 1.3) นำเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ ครูนำเสนอสิ่งเร้า และแรงจูงใจโดยการใช้สื่อการเรียนการสอน กิจกรรม รางวัล การให้คำชมเชย การตรวจสอบความคิด และความสามารถของนักเรียนก่อนสอน พร้อมทั้งแสดงผล การตรวจสอบให้เร็วที่สุดเพื่อเป็นการเสริมแรง 2) ขั้นสอน ประกอบด้วย 2.1) การเสนอสาระสำคัญของบทเรียน ครูนำเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียน หรือนำเสนอหัวข้อเรื่องประเด็นสำคัญของบทเรียนด้วยวิธีการต่างๆ 2.2) การแนะนำแหล่งข้อมูล ครูต้องคอยแนะนำแหล่งวิทยาการ และ

แหล่งข้อมูลความรู้ เพื่อให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ได้อย่างหลากหลาย 2.3) การฝึกรวบรวมข้อมูล ครูคอยกระตุ้นและฝึกให้นักเรียนได้รวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการต่างๆ อย่างเป็นระบบ 2.4) การฝึกคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เร้ากระตุ้นให้นักเรียนเกิดการคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยเน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม ได้ลงมือค้นคว้า มีการแลกเปลี่ยนความคิดระหว่างกัน 2.5) การเสนอผลการคิด ครูให้นักเรียนร่วมกันนำเสนอผลการอภิปราย และร่วมกันสรุปความคิดที่ได้จากการใช้วิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และ

3) ชั้นสรุป ประกอบด้วย 3.1) การร่วมกันอภิปรายสรุปบทเรียน ครู และนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้รับจากบทเรียนในประเด็นต่างๆ 3.2) การวัดและประเมินผล ครูดำเนินการวัด และประเมินผลจากการสังเกตการตอบคำถาม สังเกตจากพฤติกรรมกลุ่มการอภิปรายเหตุผล และการตอบประเด็นข้อซักถามต่างๆ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการในลักษณะ ดังนี้ 1) อุบายมนสิการ คือ การคิดอย่างถูกวิธี 2) ปถมนสิการ คือ การคิดเป็นขั้นตอนต่อเนื่องเป็นลำดับ 3) การณมนสิการ คือ การคิดอย่างมีเหตุผล และ 4) อุปาทกมนสิการ คือ การคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์ โดยการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการนั้นอาจเกิดขึ้นครั้งหนึ่งๆ มีลักษณะครบทั้ง 4 ลักษณะ หรือเกือบครบก็ได้ ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและบริบทของเหตุการณ์นั้นๆ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแผนภูมิที่ 1 ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

คำถามการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่
2. ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนหรือไม่
3. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการอยู่ในระดับใด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

สมมติฐานการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน
2. ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบวรมงคล เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 จำนวน 4 ห้องเรียน มีนักเรียนทั้งหมดจำนวน 120 คน
- 1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 จำนวน 30 คน โรงเรียนวัดบวรมงคล เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มด้วยวิธีการจับสลาก

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น (Independent Variable)

การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

- 2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม
- 2.2.2 ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ
- 2.2.3 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 โดยจัดการเรียนรู้ จำนวน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที รวมทั้งสิ้น 10 คาบเรียน

4. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ทดลองในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเนื้อหาในรายวิชา ส31103 สังคมศึกษา 2 ซึ่งเป็นรายวิชาพื้นฐาน หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม จำนวน 10 คาบเรียน ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อดังนี้ 1) การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มทางสังคม 2) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาสังคม 3) ปัญหาการคอร์รัปชัน 4) ปัญหาสิ่งแวดล้อม และ 5) ปัญหาอาชญากรรม

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ผู้วิจัยได้ให้ความหมายคำศัพท์สำหรับการวิจัย ดังนี้

1. **การสร้างศรัทธา** หมายถึง การที่ผู้สอนสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียน ปฏิบัติตนเป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียน ให้ผู้เรียนเกิดเจตคติที่ดีต่อครู ต่อวิธีการเรียน และบทเรียน สร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ พร้อมทั้งคอยเสนอสิ่งเร้า และแรงจูงใจเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใฝ่เรียนรู้มากขึ้น

2. **โยนิโสมนสิการ** หมายถึง การคิดพิจารณาสาเหตุถึงต้นเหตุเพื่อสืบสาวความสัมพันธ์ของเหตุและผลด้วย การคิดอย่างถูกวิธี การคิดเป็นขั้นตอนต่อเนื่องเป็นลำดับ การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์

3. **การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ** หมายถึง แบบแผนของกระบวนการจัดการเรียนการสอน ที่เร้าผู้เรียนให้เกิดความสนใจใฝ่เรียนรู้ และการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อพิจารณาข้อมูลอย่างรอบคอบ ต่อเนื่องเป็นลำดับ ตามเหตุผล โดยมีขั้นตอนประกอบด้วยขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา ประกอบด้วย 1.1) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน 1.2) การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม 1.3) นำเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ ขั้นที่ 2 ขั้นสอน ประกอบด้วย 2.1) การเสนอสาระสำคัญของบทเรียน 2.2) การแนะนำแหล่งข้อมูล 2.3) การฝึกรวบรวมข้อมูล 2.4) การฝึกคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2.5) การเสนอผลการคิด และขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ประกอบด้วย 3.1) การร่วมกันอภิปรายสรุปบทเรียน 3.2) การวัดและประเมินผล

4. **ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ** หมายถึง ความสามารถในการคิดที่เป็นกระบวนการเพื่อสืบสาวความสัมพันธ์ของเหตุและผล ประกอบด้วย 1) การคิดอย่างถูกวิธี 2) การคิดเป็นขั้นตอนต่อเนื่องเป็นลำดับ 3) การคิดอย่างมีเหตุผล และ 4) การคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์ ซึ่งวัดได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการมีลักษณะเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์ จำนวน 4 สถานการณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

5. **ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน** หมายถึง คะแนนที่ได้จากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

6. ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ ซึ่งวัดได้จากแบบสอบถามแบบประมาณค่าที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

7. นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษา รายวิชา ส 31103 สังคมศึกษา 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 120 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนวัดบวรมงคล เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการสูงขึ้น
2. ผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาได้แนวทางในการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เพื่อพัฒนาความสามารถในการคิดของนักเรียน
3. ผู้สอนได้แนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เพื่อใช้ประกอบการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่องแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อรวบรวมแนวคิดและทฤษฎีโดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. หลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
 - 1.1 โครงสร้างเวลาเรียน
 - 1.2 คำอธิบายวิชา และโครงสร้างรายวิชา
2. โยนิโสมนสิการและการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ
 - 2.1 ความหมายของโยนิโสมนสิการ
 - 2.2 ลักษณะการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ
 - 2.3 วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ
 - 2.4 ความสำคัญของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ
3. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ
 - 3.1 ความหมายของการสร้างศรัทธา
 - 3.2 กระบวนการสร้างศรัทธาตามแนวพุทธวิธี
 - 3.3 กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ
 - 4.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

1. หลักสูตรสถานศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดบวรเมศล พุทธศักราช 2556 (หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดบวรเมศล, 2556: 1-3) ได้ยึดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดบวรเมศล ที่จะใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้ และคุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อการประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

วิสัยทัศน์

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดบวรเม่งคณ มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน การศึกษาทั้งด้านความรู้ คุณธรรม ก้าวทันเทคโนโลยี มีทักษะการดำรงชีวิตโดยยึดหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ตามวิถีไทยและสากล

พันธกิจ

1. เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา
2. เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และดำรงตนตามคุณลักษณะที่ พึงประสงค์
3. เพื่อพัฒนาครูอาจารย์และบุคลากร ให้มีความรู้ทันสมัยตามมาตรฐานวิชาชีพและทันต่อ เทคโนโลยีที่ก้าวหน้าและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน
4. เพื่อให้นักเรียนก้าวทันเทคโนโลยี
5. เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในการดำรงชีวิต โดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามวิถีไทย และสากล
6. เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการ โดยเน้นการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดและ ร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
7. ส่งเสริมสนับสนุนความเป็นเลิศทางศิลปะ ดนตรี กีฬา ให้แก่ผู้เรียน
8. ระดมทรัพยากรในทุกด้านทั้งในโรงเรียนและชุมชน เพื่อพัฒนาโรงเรียน

เป้าหมาย

นักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีคุณธรรมนำความรู้ มีทักษะในการ ดำรงชีวิตในสังคม ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามวิถีไทยและสากล

หลักการ

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดบวรเม่งคณ ได้ยึดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณธรรมบนพื้นฐานความ เป็นเป็นไทยควบคู่กับการเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการ ศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
3. เป็นหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเสมอ ภาคและมีคุณภาพ
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัด การเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรสถานศึกษาที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ

6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้และประสบการณ์

จุดหมาย

จุดหมายของหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดบวรมงคล ได้ยึดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยีและมีทักษะชีวิต
3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัยและรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข

สมรรถนะสำคัญของนักเรียน

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดบวรมงคล มุ่งพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน การเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาให้นักเรียนให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดนั้นได้ยึดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดสมรรถนะสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. ความสามารถในการสื่อสาร เป็นความสามารถในการรับและส่งสารที่ใช้ถ่ายทอดความคิด ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกและทัศนะของตนเองเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและสังคม รวมทั้งการเจรจาต่อรองเพื่อขจัดและลดปัญหาความขัดแย้งต่างๆ การเลือกรับหรือไม่รับข้อมูลข่าวสารด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง ตลอดจนการเลือกใช้วิธีการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อตนเองและสังคม
2. ความสามารถในการคิด เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดเป็นระบบเพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจเกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม
3. ความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นความสามารถในการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เผชิญได้อย่างถูกต้องเหมาะสมบนพื้นฐานของหลักเหตุผล คุณธรรมและข้อมูลสารสนเทศ เข้าใจความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ต่างๆ ในสังคม แสวงหาความรู้ ประยุกต์ความรู้มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและมีการตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคมและสิ่งแวดล้อม
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต เป็นความสามารถในการนำกระบวนการต่างๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การทำงานและการอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยการสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความ

ขัดแย้งต่างๆ อย่างเหมาะสม การปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อมและการรู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น

5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคโนโลยีด้านต่างๆ และมีทักษะกระบวนการทางเทคโนโลยี เพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ถูกต้อง เหมาะสม และมีคุณธรรม

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน

หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดบวรมงคล มุ่งพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลกได้ยึดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต
3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

1.1 โครงสร้างเวลาเรียน

ตารางที่ 1 โครงสร้างเวลาเรียนโรงเรียนวัดบวรเมณฑล ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (ภาคเรียนที่ 1)			ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (ภาคเรียนที่ 2)		
รายวิชา		หน่วยกิต (คาบ)	รายวิชา		หน่วยกิต (คาบ)
รายวิชาพื้นฐาน		8.5 (300)	รายวิชาพื้นฐาน		8.5 (300)
ท 31101	ภาษาไทย	1.0 (40)	ท 31102	ภาษาไทย	1.0 (40)
ค 31101	คณิตศาสตร์	1.0 (40)	ค 31102	คณิตศาสตร์	1.0 (40)
ว 30101	การเคลื่อนที่และแรงฯ	1.0 (40)	ว 30121	สารและสมบัติของสาร	1.0 (40)
ส 31101	สังคมศึกษา 1	1.0 (40)	ส 31103	สังคมศึกษา 2	1.0 (40)
ส 31102	ประวัติศาสตร์ 1	0.5 (20)	ส 31104	ประวัติศาสตร์ 2	0.5 (20)
พ 31101	สุขศึกษา - พลศึกษา	0.5 (20)	พ 31102	สุขศึกษา - พลศึกษา	0.5 (20)
ศ 31101	ศิลปะ 1	0.5 (20)	ศ 31102	ศิลปะ 2	0.5 (20)
ง 31101	เทคโนโลยีสารสนเทศ	1.0 (40)	ง 31102	การงานอาชีพ และเทคโนโลยี	1.0 (40)
อ 31101	ภาษาอังกฤษ	1.0 (40)	อ 31102	ภาษาอังกฤษ	1.0 (40)
รายวิชาเพิ่มเติม		7.0 (280)	รายวิชาเพิ่มเติม		7.0 (280)
พ 31201	พลศึกษา	0.5 (20)	พ 31202	พลศึกษา	0.5 (20)
ง 30221	การออกแบบฯ	1.0 (40)	ง 30241	เทคโนโลยีสารสนเทศ	1.0 (40)
ง 30271	โครงการอาชีพ	1.0 (40)	ง 30275	งานเกษตร	1.0 (40)
อ 31201	ภาษาอังกฤษ อ่าน - เขียน	1.0 (40)	อ 31202	ภาษาอังกฤษ อ่าน - เขียน	1.0 (40)
อ31203	อังกฤษฟัง - พูด	0.5 (20)	อ31204	อังกฤษฟัง - พูด	0.5 (20)
รายวิชาตามแผนการเรียน		3.0 (120)	รายวิชาตามแผนการเรียน		3.0 (120)
กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน		(70)	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน		(70)
กิจกรรม	แนะแนว	(20)	กิจกรรม	แนะแนว	(20)
กิจกรรม	จิตสาธารณะ	(10)	กิจกรรม	จิตสาธารณะ	(10)
กิจกรรม	ชุมนุม	(20)	กิจกรรม	ชุมนุม	(20)
กิจกรรม	คณะสี	(20)	กิจกรรม	คณะสี	(20)
รวมเวลาทั้งสิ้น		650	รวมเวลาทั้งสิ้น		650

ที่มา : โรงเรียนวัดบวรเมณฑล, หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดบวรเมณฑล พุทธศักราช 2556.

(กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1, 2556.), 54.

1.2 คำอธิบายวิชา และโครงสร้างรายวิชา

คำอธิบายรายวิชาพื้นฐาน

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2

ส 31103 สังคมศึกษา 2
เวลา 40 ชั่วโมง จำนวน 1.0 หน่วยกิต

คำอธิบายรายวิชา

วิเคราะห์ความสำคัญของโครงสร้างทางสังคม ลักษณะโครงสร้างทางสังคมไทย แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหาปัญหา

ศึกษาความรู้ทั่วไปของศาสนาตลอดจนองค์ประกอบที่สำคัญของศาสนาสากล ประวัติศาสตร์ของศาสนาที่สำคัญได้โดยสังเขป ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของค่านิยมและจริยธรรมที่เป็นตัวกำหนดความเชื่อและพฤติกรรมที่แตกต่างกันของศาสนิกชน ศาสนาต่างๆ และพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับทฤษฎีและวิธีการที่เป็นสากลและมีข้อปฏิบัติยึดทางสายกลาง เน้นการพัฒนาศรัทธาและปัญญาที่ถูกต้อง วิเคราะห์สังคมชมพูทวีปและคติความเชื่อทางศาสนาสมัยก่อนพระพุทธเจ้า วิเคราะห์พุทธประวัติด้านการตรัสรู้และก่อตั้งพระพุทธศาสนา และ เรื่องการเข้าใจในกิจของพระภิกษุ รวมถึงคุณสมบัติของทายกและปฏิคาหก พร้อมทั้งการเป็นชาวพุทธที่ดีตามหลักทศเปื้องบนในทศ 6 การเข้าค่ายพุทธธรรม การเข้าร่วมพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ศาสนพิธีเนื่องด้วยพุทธบัญญัติ มรรยาทชาวพุทธและการปฏิบัติตนต่อพระภิกษุ การปฏิสังขรณ์ที่เหมาะสมต่อภิกษุในโอกาสต่าง ๆ

โดยใช้กระบวนการศึกษา วิเคราะห์ ฝึกปฏิบัติ สร้างความคิดรวบยอด นำภูมิปัญญาท้องถิ่น สภาพปัญหาชีวิต สภาพแวดล้อมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักและเห็นคุณค่า

เพื่อให้มีความเข้าใจในสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม เห็นความสำคัญของการอยู่ร่วมกัน และปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของตนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข

โครงสร้างรายวิชา ส 31103 สังคมศึกษา 2

ตารางที่ 2 โครงสร้างรายวิชา ส 31103 สังคมศึกษา 2

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	เวลา เรียน (คาบ)	สาระการเรียนรู้	ตัวชี้วัด
1	มนุษย์กับสังคม	10	<ul style="list-style-type: none"> - โครงสร้างทางสังคม - กลุ่มสังคม - การจัดระเบียบทางสังคม - สถาบันทางสังคม - การขัดเกลาทางสังคม - การควบคุมทางสังคม - สังคมไทย 	ส 2.2 ม. 4 - 6/2
2	แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม	10	<ul style="list-style-type: none"> - แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม - ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับปัญหาสังคม - ปัญหาการคอร์รัปชัน - ปัญหาสิ่งแวดล้อม - ปัญหาอาชญากรรม 	ส 2.2 ม. 4 - 6/2
3	ความรู้ทั่วไปและความสำคัญของศาสนา	10	<ul style="list-style-type: none"> - ความสำคัญของพระพุทธศาสนา - ประวัติศาสตร์ และหลักธรรมคำสอนของศาสนาสาเกต - ทฤษฎีและหลักการของพระพุทธศาสนา 	ส 1.1 ม. 4 - 6/17 ม. 4 - 6/18 ม. 4 - 6/21
4	พุทธประวัติและวิถีปฏิบัติแห่งศาสนา	10	<ul style="list-style-type: none"> - วิเคราะห์พุทธประวัติ - ศาสนพิธี และพิธีกรรมทางศาสนา - หน้าที่ชาวพุทธ - วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา 	ส 1.1 ม. 4 - 6/1 ม. 4 - 6/2 ม. 4 - 6/4 ส 1.2 ม. 4 - 6/1 ม. 4 - 6/2 ม. 4 - 6/3
รวม				11 ตัวชี้วัด

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า หลักสูตรของโรงเรียนวัดบวรมงคล ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้กำหนดให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ทุกแผนการเรียน ต้องเรียนวิชา ส 31103 สังคมศึกษา 2 ซึ่งเป็นรายวิชาพื้นฐาน ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ประกอบด้วย 1) การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มทางสังคม 2) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาสังคม 3) ปัญหาการคอร์รัปชัน 4) ปัญหาสิ่งแวดล้อม และ 5) ปัญหาอาชญากรรม กำหนดระยะเวลาในการสอนหัวข้อละ 2 คาบเรียน รวมทั้งหมดจำนวน 10 คาบเรียน

2. โยนิโสมนสิการและการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ

2.1 ความหมายของโยนิโสมนสิการ

โยนิโสมนสิการ เป็นวิธีคิดตามแนวพุทธธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงใช้เป็นแนวทางในการสอนคนให้รู้จักคิดและเข้าใจในธรรม โดยมีผู้ให้ความหมายไว้ต่างๆ ดังนี้

พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต) (2532: 60 – 66) ได้ให้ความหมายของคำว่าโยนิโสมนสิการไว้ว่าเป็นการใช้ความคิดถูกวิธี คือการทำในใจโดยแยบคาย มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณา สืบค้นต้นเค้า สืบหาเหตุจนตลอดสาย แยกแยะออกพิเคราะห์ดูด้วยปัญญาที่คิดเป็นระเบียบ และโดยอุบายวิธี ให้เห็นสิ่งนั้นๆ ตามสภาวะและตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมมจิตโต) (2548: 65 – 71) อธิบายความหมายของโยนิโสมนสิการไว้ว่า โยนิโส แปลว่า ถูกต้องแยบคาย มนสิการ แปลว่า ทำไว้ในใจ โยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำไว้ในใจโดยแยบคาย หรือการคิดถูกต้องตามความเป็นจริง โดยอาศัยการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ และคิดเชื่อมโยงตีความข้อมูลเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2540: 15) ให้ความหมายของ โยนิโสมนสิการ ไว้ว่า การทำในใจโดยอุบายอันแยบคาย ซึ่งถ้าแปลโดยง่าย ๆ คือ การคิดเป็น การรู้จักคิด หรือการคิดวิเคราะห์

ทิตินา แชมมณี และคณะ (2544: 87) กล่าวถึง โยนิโสมนสิการ คือ การคิดเป็น หมายถึง ความสามารถที่บุคคลรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามสภาวะโดยวิธีคิดหาเหตุปัจจัย สืบค้นจากต้นเหตุตลอดทางจนถึงผลสุดท้ายที่เกิด แยกแยะเรื่องออกให้เห็นตามสภาวะที่เป็นจริงคิดตามความสัมพันธ์ที่สืบทอดจากเหตุโดยไม่เอาความรู้สึกอุปาทานของตนเอง เข้าไปจับหรือครอบคลุมนบุคคลนั้นจะสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมด้วยวิธีการแห่งปัญญา

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า โยนิโสมนสิการ หมายถึง การคิดเป็น มีเหตุผล การคิดวิเคราะห์อย่างแยบคาย รู้จักพิจารณาความจริงเป็นขั้นตอนอย่างต่อเนื่องจนสามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้

2.2 ลักษณะการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ

ลักษณะของการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการที่นักการศึกษาและนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวคิดไว้ โดยผู้วิจัยขอนำเสนอ ดังนี้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2538: 670) ได้กล่าวว่า ความหมายตามรูปศัพท์ โยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย โยนิโส กับ มนสิการ โยนิโส มาจาก โยนิ แปลว่า เหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิด ปัญญา อุบาย วิธีทาง มนสิการ แปลว่า การทำในใจ การคิดคำนึง นึกถึง ใส่ใจ พิจารณาเพื่อรวมเข้าเป็นโยนิโสมนสิการ แปลสั้นๆ กันมาว่าการทำในใจโดยแยบคาย คัมภีร์อรรถกถาและฎีกาได้ไขความโดยวิธีแสดงไวพจน์ให้เห็นความหมายแยกเป็นแ่งดังต่อไปนี้

1. อุบายมนสิการ แปลว่า คิด หรือพิจารณาโดยอุบาย คือคิดอย่างถูกวิธี หรือคิดถูกวิธี หมายถึง คิดถูกวิธีที่จะให้เข้าถึงความจริง สอดคล้องเข้าแนวกบัสัจจะ ทำให้หยั่งรู้สภาพ ลักษณะและสามัญลักษณะของสิ่งทั้งหลาย

2. ปถมนสิการ แปลว่า คิดเป็นทาง หรือคิดถูกทาง คือคิดได้ต่อเนื่องเป็นลำดับ จัดลำดับได้ หรือมีลำดับ มีขั้นตอน เล่นไปเป็นแถวเป็นแนว หมายถึง ความคิดเป็นระเบียบตามแนวเหตุผลไม่ยุ่งเหยิงสับสนเป็นต้น

3. การณมนสิการ แปลว่า คิดตามเหตุ คิดต้นเหตุ คิดตามเหตุผล หรือคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึงการคิดสืบค้นตามแนวความสัมพันธ์สืบทอดกันตามเหตุแห่งปัจจัย พิจารณาสืบสาวสาเหตุ ให้เข้าใจถึงต้นเค้า หรือแหล่งที่มาซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาตามลำดับ

4. อุปาทกมนสิการ แปลว่า คิดให้เกิดผล คือใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์แลเห็น ความคิดอย่างมีเป้าหมาย หมายถึง การคิดพิจารณาที่ทำให้เกิดกุศลธรรม เช่นปลูกเรือให้เกิดความเพียร การรู้จักคิดในการที่ทำให้หายหวาดกลัว ให้หายโกรธ การพิจารณาที่ทำให้มีสติ หรือทำให้จิตใจเข้มแข็งมั่นคง เป็นต้น

จากลักษณะการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการทั้ง 4 ข้อข้างต้นเป็นเพียงการแสดงลักษณะด้านต่างๆ ของความคิดที่เรียกว่า โยนิโสมนสิการ ซึ่งโยนิโสมนสิการที่เกิดขึ้นครั้งหนึ่งๆ อาจมีลักษณะครบที่เดียวทั้ง 4 ข้อ หรือเกือบครบทั้งหมดนั้น หากจะเขียนลักษณะทั้ง 4 ข้อนั้นสั้นๆ คงได้ความว่า คิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล คิดเร้ากุศล

อย่างไรก็ตามมีลักษณะเด่นบางอย่างของความคิดแบบนี้ที่อาจถือเป็นตัวแทนของลักษณะอื่นๆได้ ดังที่เคยแปลโดยนัยไว้ว่า ความคิดถูกวิธี ความรู้จักคิด การคิดเป็น การคิดตรงตามสภาวะ และเหตุปัจจัย การคิดสืบค้นถึงต้นเค้า เป็นต้น หรือถ้าเข้าใจความหมายดีแล้ว จะถือคำแปลสืบทอดกันว่า “การทำในใจโดยแยบคาย” ก็ได้

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2548: 65 – 71) อธิบายความหมายของโยนิโสมนสิการว่ามีวิธีคิดโดยสรุปได้เป็น 4 แบบด้วยกัน ดังนี้

1. อุบายมนสิการ คือ คิดถูกวิธี การศึกษาต้องสอนให้คนมีวิธีคิด วิธีวิจัยและใช้วิธีการนั้นอย่างถูกต้องว่องไว

2. ปถมนสิการ คือ คิดมีระเบียบ การศึกษาต้องสอนให้คนคิดต่อเนื่องอย่างเป็นธรรม มีระเบียบ ไม่กระโดดไป กระโดดมา คิดอย่างมีเป้าหมาย

3. การณมนสิการ คือ คิดมีเหตุผล รู้จักเชื่อมโยงว่าเหตุหนึ่งนำไปสู่ผลอะไร หรือผลนั้นมาจากเหตุอะไร

4. อุปาทกมนสิการ คือ คิดเป็นกุศลเป็นการคิดเพื่อค้นหาแก่นสารสาระ เมื่อได้รับข้อมูลข่าวสารมากมาย ต้องรู้จักกรองเอาส่วนที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับเรา

โยนิโสมนสิการทั้ง 4 ประการ เป็นวิธีคิดเพื่อเข้าถึงความจริง และอยู่อย่างสอดคล้องกับความจริงในธรรมชาติ ข้อแตกต่างระหว่างวิธีคิดของตะวันออกกับของตะวันตกอยู่ตรงที่ว่า วิธีคิดของตะวันออกมุ่งให้รู้ธรรมชาติตามความเป็นจริง ไม่ใช่เพื่อกดขี่ย้ายทำลายธรรมชาติแต่มุ่งให้อยู่อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ

เสฐียรพงษ์ วรรณปก (อ้างในกรมสามัญศึกษา, 2539: 95) กล่าวว่าพระอรรถกถาจารย์ได้อธิบายลักษณะของการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการไว้ 4 ลักษณะ ดังนี้

1. อุบายมนสิการ คือคิดพิจารณาโดยอุบายที่ถูกวิธี เป็นวิธีคิดที่ถูกต้องเหมาะสมกับสถานการณ์ทำให้สำเร็จผลตามที่คิด และเกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น เช่น แม่ทัพยกกองทัพไปตี

ข้าศึกซึ่งมีกำลังมากกว่าทหารหมดกำลังใจ เพราะกองทัพอีกฝ่ายกำลังมากกว่า จึงคิดอุบายโยนเหรียญเสี่ยงทายว่า ถ้า “ออกหัว” ก็จะมีชัยชนะแล้วโยนเหรียญ 2 ครั้ง ก็ออกหัวทั้ง 2 ครั้ง ทหารต่างดีใจ ถึงเวลารบก็รบด้วยความเชื่อมั่นจนสามารถตีข้าศึกแตกในที่สุด แต่ที่จริงแม่ทัพได้ทำเหรียญพิเศษซึ่งทั้ง 2 ด้านมีแต่หัวเหมือนกัน โยนกี่ครั้ง ๆ จึง “ออกหัว”

2. ปณมสนิการ คือ การคิดเป็นทาง ถูกทางและคิดต่อเนื่องเป็นลำดับมีขั้นตอนมีระเบียบตามเหตุผล คิดไปในทางดีงาม ไม่เป็นพิษเป็นภัยแก่คนอื่น เปรียบเหมือนผู้เล่นหมากรุกที่เชี่ยวชาญจะสามารถมองกระดานหมากรุกทั้งหมดแล้วเห็นภาพว่าหมากรุกแต่ละตัวจะเดินอย่างไร เมื่อฝ่ายตรงข้ามเดินตัวใดไปตาใด จะทราบว่าจะต้องกัน ต้องแก้ไขอย่างไร สามารถมองเห็นล่วงหน้า 5 - 6 ตาเมื่อลงเล่นจริงๆ และจะประสบผลสำเร็จอย่างน่าประหลาด

3. การณมสนิการ คือ การคิดตามเหตุ คิดค้นเหตุ คิดตามเหตุผล หรือคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดสืบค้นตามแนวความสัมพันธ์สืบทอดกันแห่งเหตุปัจจัย พิจารณาสืบสาวหาสาเหตุ ให้เข้าใจถึงต้นเค้า หรือแหล่งที่มาซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาตามลำดับ

4. อุปาทกมสนิการ คือ การคิดเพื่อให้เกิดการคิดสร้างสรรค์ คิดแล้วเกิดความรู้สึกรอยากรกระทำและสิ่งที่กระทำนั้นต้องเป็นการกระทำที่ดีไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น คิดว่าตนเองเกิดมายากจนแล้วไม่ท้อถอย พยายามสร้างฐานะให้แก่ตน ด้วยความขยันหมั่นเพียร ทำงานที่สุจริตไม่ผิดกฎหมายและศีลธรรม

นอกจากนั้นแล้ว สุนน อมรวิวัฒน์ (2531: 37) ทิศนา ขัมมณี (2544: 84) และลักขณา สรวิวัฒน์ (2549: 183 - 185) ได้กล่าวในทำนองเดียวกันว่าลักษณะของการคิดตามหลักโยนิโสมนิการ ประกอบด้วย 4 ลักษณะ ดังนี้

1. อุปายมสนิการ คือ การคิดเพื่อเข้าถึงความจริง ด้วยการพิจารณาโดยอุบาย คือการคิดอย่างถูกวิธี ได้แก่ คิดประจักษ์ลักษณะสามัญ คิดเท่าทันความจริง และบนพื้นฐานของความเป็นจริง

2. ปณมสนิการ คือ การคิดอย่างมีลำดับขั้นตอนไม่สับสน เป็นการคิดหรือพิจารณาอย่างต่อเนื่อง เป็นลำดับขั้นตอน คือการคิดอย่างมีระเบียบ ได้แก่ คิดจำแนกหมวดหมู่ คิดสืบต้นเค้าสาวตลอดสาย คิดทบทวนโยงสายสัมพันธ์

3. การณมสนิการ คือ การคิดอย่างมีเหตุผล เป็นการพิจารณาไปตามเหตุ ค้นหาเหตุคิดสืบค้นถึงความสัมพันธ์สืบทอด หรือสืบเนื่องกัน คือการคิดอย่างมีเหตุผล ได้แก่ คิดแบบแก้ปัญหา คิดค้นคว้าทุกสิ่ง คิดจุดหมายอ้างอิง คิดไม่ทิ้งหลักการ

4. อุปาทกมสนิการ คือ การคิดให้เกิดผล เป็นการคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ เล็งถึงการคิดอย่างมีเป้าหมายเป็นการคิดพิจารณาที่ทำให้เกิดคุณธรรม ได้แก่ คิดทั้งคุณและโทษ คิดประโยชน์แก่นสาร คิดทางออกเหตุการณ์ คิดประมาณผลกรรม

จากลักษณะของการคิดตามหลักโยนิโสมนิการที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะการคิดตามหลักโยนิโสมนิการ คือ การคิดโดยถือหลักความจริง ความถูกต้อง จากการดูเหตุและผลที่จะเกิดขึ้น รู้จักสิ่งดี หรือชั่ว เป็นการคิดที่มีลักษณะการคิดที่สำคัญ คือ 1. การคิดอย่างถูกวิธี หมายถึง การคิดที่จะให้เข้าถึงความจริงการคิดหาวิธีการให้สอดคล้องตรงกับเป้าหมาย 2. การคิดเป็นขั้นตอนต่อเนื่องเป็นลำดับ หมายถึงการคิดได้ต่อเนื่องเป็นลำดับก่อนหลังอย่างไม่สับสน 3. การคิดอย่างมี

เหตุผล หมายถึงการคิดตามเหตุปัจจัย 4. การความคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์ หมายถึง การคิดพิจารณาแล้วกระทำให้เกิดผลในทางที่ดีเป็นกุศล หรือได้มาซึ่งความรู้

อย่างไรก็ตามลักษณะของความคิดที่เรียกว่าโยนิโสมนสิการที่เกิดขึ้นครั้งหนึ่งๆอาจมีลักษณะครบทั้ง 4 ด้าน หรือเกือบครบก็ได้ อีกทั้งพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2542: 30) ได้กล่าวว่า โยนิโสมนสิการไม่ใช่ตัวปัญญาแต่เป็นปัจจัยช่วยให้เกิดปัญญา อาจกล่าวได้ว่า โยนิโสมนสิการทำงานเชื่อมต่ออยู่ระหว่างสติกับปัญญา เป็นตัวนำทางหรือเดินกระแสน้ำความคิดในลักษณะที่จะทำให้ปัญญาได้ทำงานและทำงานได้ผล ซึ่งโยนิโสมนสิการกินความกว้างครอบคลุมตั้งแต่การคิดนึกในแนวทางศีลธรรมซึ่งไม่ต้องใช้ปัญญาลึกซึ้งไปจนถึงการคิดแยกแยะองค์ประกอบ และสืบสาวหาเหตุปัจจัยที่ต้องใช้ปัญญาละเอียดประณีต ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะของความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการทั้ง 4 ลักษณะ ประกอบด้วย 1. การคิดอย่างถูกวิธี 2. การคิดเป็นขั้นตอนต่อเนื่องเป็นลำดับ 3. การคิดอย่างมีเหตุผล และ 4. การคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์

2.3 วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

การคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็นการคิดพิจารณาโดยแยกแยะเพื่อเข้าถึงความจริงโดยสืบค้นหาเหตุผลไปตามลำดับจนถึงต้นเหตุ แยกแยะองค์ประกอบ และความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2542: 676-724) สุนน อมรวิวัฒน์ (2531: 71 - 76) และ วรภัทร ภูเจริญ (2543: 185 - 201) ได้ประมวลวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็น 10 วิธี พร้อมทั้งอธิบายรายละเอียด ซึ่งสามารถสรุปเพื่อให้เป็นวิธีคิดก่อนที่จะนำมาประยุกต์ได้ ดังนี้

1. วิธีคิดแบบสืบสาวสาเหตุ (วิธีคิดแบบอิทัปปัจจัย หรือคิดตามหลักปฏิจสมุปบาท) เป็นวิธีคิดด้วยการค้นหาสาเหตุ และปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา คือ การมองย้อนกลับไป หรือเชื่อมโยงสัมพันธ์ มีสิ่งนั้น จึงมีสิ่งนี้ มีอย่างนี้จึงเป็นอย่างนั้น การมองย้อนกลับไปในนั้นหาต้นตอสาเหตุ มีแนวปฏิบัติ 2 แนว คือ

1.1 คิดแบบปัจจัยสัมพันธ์ สิ่งทั้งหลายอาศัยกันจึงเกิด “เมื่อมีสิ่งนี้ สิ่งนี้จึงเกิด เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ”

1.2 คิดแบบสอบสวนหรือตั้งคำถาม เช่น “อุปาทานมีเพราะอะไรเป็นปัจจัย อุปาทานมีเพราะตัณหาเป็นปัจจัย ตัณหา มีเพราะอะไรเป็นปัจจัย ตัณหา มีเพราะเวทนาเป็นปัจจัย เวทนาเพราะมีอะไรเป็นปัจจัย”

2. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ วิธีคิดแบบนี้มิใช่เพียงแต่จำแนกแจกแจงแยกแยะไปอย่างเดียวเท่านั้น แต่มีการจัดหมวดหมู่ไปพร้อมกันเป็นการจำแนกอย่างมีหลักเกณฑ์ ถ้าจะเรียกอย่างสมัยใหม่ คือ วิธีคิดแบบวิเคราะห์ เป็นการจำแนกสภาวะ หรือภาพรวมที่ปรากฏอยู่แล้วใช้หลักพื้นฐาน เช่น การแยกนามธรรมและรูปธรรม มาแยกแยะส่วนประกอบและจัดหมวดหมู่อย่างชัดเจน

3. วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ หรือวิธีคิดแบบรู้เท่าทันความเป็นไปตามธรรมชาติและความ เป็นธรรมดาของสภาวะทั้งหลาย วิธีคิดดังกล่าวนี้จะกระทำได้ต่อเมื่อได้มีสาระความรู้ในหลักการของธรรมชาติ รู้ความเป็นไปของเหตุและปัจจัยต่างๆ อย่างลึกซึ้งจึงจะสามารถคิดสรุปความเป็นไปของสภาวะเหล่านั้นว่ามีเหตุให้เกิดขึ้นเปลี่ยนแปลงและสลายไป ได้ตระหนักถึงความจริงที่เกิดขึ้นเป็นธรรมดาซึ่งสามารถแบ่งวิธีคิดแบบสามัญลักษณ์นี้เป็น 2 ชั้น คือ

- ชั้นที่หนึ่ง การคิดอย่างรู้เท่าทันและยอมรับความจริง
- ชั้นที่สอง การปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายโดยสอดคล้องกับความเป็นจริงของธรรมชาติเป็นการปฏิบัติด้วยปัญญา ด้วยความรู้เท่าทัน แก้ไขตรงเหตุและปัจจัยด้วยสติสัมปชัญญะ คือกำหนดรู้ เมื่อคิดเช่นนี้ได้ บุคคลก็จะมีอิสระ ไม่ถูกบีบคั้น หลงจมอยู่ในความทุกข์

4. วิธีคิดแบบอริยสัจ หรือคิดแบบแก้ปัญหาคือ เป็นวิธีคิดที่ต่อเนื่องจากวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมดา คือ การวิเคราะห์หาสาเหตุแห่งทุกข์ เล็งเห็นชัดเจนว่าจะแก้อย่างไร จะได้ไม่ต้องเดาสุ่มว่าจะแก้อย่างไร จากนั้นวางแผนการและวิธีการขั้นตอนต่างๆ ต่อไป วิธีคิดแบบนี้มีหลักการสำคัญ คือ การเริ่มต้นจากปัญหา หรือทุกข์โดยกำหนดรู้ ทำความเข้าใจปัญหา หรือความทุกข์ให้ชัดเจน แล้วสืบค้นหาสาเหตุ เพื่อเตรียมแก้ไขพร้อมกัน และกำหนดเป้าหมายของตนให้ชัดเจนว่าคืออะไร จะเป็นไปได้หรือไม่ จะเป็นไปได้อย่างไร แล้วคิดวางวิธีปฏิบัติที่จะกำจัดสาเหตุของปัญหาวิธีคิดแบบอริยสัจมีลักษณะทั่วไป 2 ประการคือ

4.1 เป็นวิธีคิดตามเหตุและผล หรือเป็นไปตามเหตุและผล สืบสาวจากผลไปหาเหตุ แล้วแก้ไขและทำการที่ต้นเหตุ จัดเป็น 2 คู่

คู่ที่ 1 : ทุกข์เป็นผล เป็นตัวปัญหาเป็นสถานการณ์ที่ประสบซึ่งไม่ต้องการ
: สมุทัยเป็นเหตุ เป็นที่มาของปัญหา เป็นจุดที่จะต้องจำกัดหรือแก้ไขจึงจะพ้นจากปัญหาได้

คู่ที่ 2 : นิโรธเป็นผล เป็นภาวะสิ้นปัญหา เป็นจุดหมายซึ่งต้องการจะเข้าถึง
: มรรคเป็นเหตุ เป็นวิธีการ เป็นข้อปฏิบัติที่ต้องกระทำให้ในการแก้ไขสาเหตุเพื่อบรรลุจุดหมาย คือ ภาวะสิ้นปัญหาอันได้แก่ความดับทุกข์

4.2 เป็นวิธีคิดที่ตรงจุด ตรงเรื่อง ตรงไปตรงมา มุ่งตรงต่อสิ่งที่จะต้องทำต้องปฏิบัติ ต้องเกี่ยวข้องกับชีวิต ใช้แก้ปัญหา ไม่ฟุ้งซ่านออกไปในเรื่องที่ฟุ้งเพื่อที่คิดเพื่อสนองตัณหา มานะทิฐิ ซึ่งไม่อาจนำมาใช้ปฏิบัติ ไม่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคือ

5. วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ คือ การคิดพิจารณาให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างธรรม (หลักการ) กับอรรถ (ความมุ่งหมาย) คำว่าธรรม คือ หลักความจริง หลักความดีงาม หลักปฏิบัติ หลักการนำไปใช้ปฏิบัติ และหลักคำสอน ส่วนอรรถนั้นแปลว่า ความหมาย ความมุ่งหมาย หรือสาระที่พึงประสงค์ เพื่อให้เป็นการปฏิบัติได้ผลตามที่มุ่งหมายนั้น

6. วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก วิธีคิดที่มองให้ครบทั้งข้อดี ข้อเสีย และทางแก้ไขทางออก หรือคิดแบบจุดอ่อนคืออะไร จุดแข็งคืออะไร และเพื่อปฏิบัติสิ่งนั้นๆ ได้พอเหมาะ การคิดแบบนี้ต้องได้มีการมองสิ่งทั้งหลายตามที่เป็นจริงทุกแง่ทุกด้าน การคิดแบบนี้มีลักษณะที่พึงย้ามี 2 ประการ คือ

6.1 การที่จะเชื่อว่ามองเห็นตามเป็นจริงนั้น จะต้องมองเห็นทั้งด้านดี ด้านเสีย หรือทั้งคุณและโทษของสิ่งนั้น

6.2 เมื่อจะแก้ปัญหาลงมือปฏิบัติ จะต้องมองเห็นจุดหมายและทางออก

นอกเหนือจากการรู้คุณและโทษของสิ่งนั้นด้วย การคิดหาทางออกที่ดีที่สุดไปพร้อม ๆ กับการพิจารณาผลดีผลเสีย จะทำให้บุคคลสามารถปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับสภาพเหตุการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้น

7. วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ - คุณค่าเทียม เป็นการคิดถึงคุณค่าหรือประโยชน์ที่สนองความต้องการของชีวิตโดยตรง หรือเป็นเพียงประโยชน์ที่พอกเสริมโดยมีตัณหาเป็นเครื่องวัด วิธีคิดแบบนี้เป็นการพิจารณาอย่างใช้ปัญญาไตร่ตรอง ให้นุชยรู้จักเลือกเสพคุณค่าแท้ที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตที่แท้จริง และเกื้อกูลความเจริญในกุศลธรรม ซึ่งต่างจากคุณค่าเทียมอันนำไปสู่อกุศลธรรม ความโลภ มัวเมา ริษยา มานะ ทิฎฐิ เปียดเบียนกัน และการที่จะวิเคราะห์คุณค่าได้ กำหนดหน้าที่การใช้งานได้เมื่อกำหนดได้แล้ว ต้องมาระดมสมองว่ามีอะไรทดแทนได้บ้าง

8. วิธีคิดแบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรม เป็นวิธีคิดในแนวสะกดกั้นหรือบรรเทาและขัดเกลา ตัณหา หลักการทั่วไปของวิธีคิดนี้ คือ เหตุการณ์อย่างเดียวกัน แต่บุคคลที่ประสบหรือรับรู้ต่างกัน อาจมองเห็นและคิดนึกปรุงแต่งไปคนละอย่างสุดแต่โครงสร้าง ความเคยชินต่างๆ ที่เป็นเครื่องปรุงแต่งของจิตที่ผู้นั้นได้สั่งสมไว้ สิ่งหรือเหตุการณ์เดียวกัน คนหนึ่งมองเห็นในทางดีงามเป็นกุศล แต่อีกคนหนึ่งมองเห็นในทางไม่ดีแม้คนเดียวกันในเวลาและอารมณ์ต่างกัน ก็อาจมองเห็นสิ่งเดียวกันนั้นแตกต่างกันไป ดังนั้นวิธีการที่ชักนำความคิดให้เดินไปในทางที่ดีงามและเป็นประโยชน์ เรียกว่า เป็นวิธีคิดแบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรม เป็นโยนิโสมนสิการ เป็นการคิดที่ถูกวิธี

9. วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน หรือวิธีคิดแบบมีปัจจุบันเป็นอารมณ์ หมายถึง การใช้ความคิดและเนื้อหาของความคิดที่สตรัสรู้กำหนดอยู่ เป็นการคิดในแนวทางของความรู้หรือคิดด้วยอำนาจของปัญญา สามารถฝึกอบรมจิตให้เกี่ยวข้องรับรู้ในภารกิจที่กำลังกระทำอยู่ในปัจจุบัน แม้หากจิตเกิดหลุดลอยไปยังเรื่องที่เกิดขึ้นและผ่านไปแล้ว (อดีต) หรือพุ่งชานไปยังสิ่งที่ยังไม่เกิด (อนาคต) ก็สามารถใช้สติเหนี่ยวรั้ง เฟ้ง และโยงมาสู่ภาระหน้าที่ที่กำลังกระทำอยู่ในปัจจุบันได้ การคิดเฉพาะภาระที่เป็นอยู่ในขณะปัจจุบันนั้นเป็นการคิดที่ครอบคลุมถึงการวิเคราะห์อดีต โดยใช้สติปัญญาและคิดตระเตรียมวางแผนกิจการไว้ล่วงหน้าอย่างเชื่อมโยงกับหน้าที่ในปัจจุบันด้วยวิธีคิดแบบนี้จึงมีประโยชน์อย่างยิ่ง

10. วิธีคิดแบบวิภาษวาท เป็นวิธีคิดที่เชื่อมโยงกับการพูด วิภาษวาทมาจากคำว่า วิภาษ (แยกแยะ จำแนก วิเคราะห์) วาท (การพูด การแสดงคำสอน) ซึ่งในพระพุทธศาสนานั้น วาทะเป็นไวพจน์ของคำว่าทิวฐิ (ความคิดเห็น) ด้วย ลักษณะสำคัญของความคิดและการพูดแบบนี้ คือการมองและแสดงความจริงโดยแยกแยะออกให้เห็น แต่ละแ่งแต่ละด้านครบทุกแ่งทุกด้าน โดยจำแนกแนวคิดวิธีคิดแบบวิภาษวาทในลักษณะต่างๆ ดังนี้

10.1 จำแนกโดยแ่งด้านของความจริง คือ จำแนกและอธิบายตามความจริง ทีละแ่งทีละด้าน ทั้งข้อดีข้อเสีย จนครบทุกแ่งทุกด้าน ว่าดีและเสียอย่างไรตามความเป็นจริง แล้วประมวลกันเข้าโดยครบถ้วน สามารถสรุปลักษณะและองค์ประกอบได้

10.2 จำแนกโดยส่วนประกอบ คือ คิดแยกแยะองค์ประกอบย่อยๆ ของสิ่งนั้น

10.3 จำแนกโดยลำดับขณะ คือ แยกแยะวิเคราะห์ปรากฏการณ์ตามลำดับความสืบทอดแห่งเหตุปัจจัย ซอยออกไปเป็นแต่ละขณะๆ ให้มองเห็นตัวเหตุปัจจัยที่แท้จริง ไม่ถูกหลงให้จับเหตุปัจจัยสับสน การคิดแบบนี้เป็นด้านหนึ่งของการคิดจำแนกโดยส่วนประกอบ และการคิดจำแนกตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย

10.4 จำแนกโดยความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย คือ สืบสาวสาเหตุปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์สืบทอดกันมาของสิ่งหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ

10.5 จำแนกโดยเงื่อนไข คือ มองหรือแสดงความจริงโดยพิจารณาเงื่อนไขประกอบด้วย

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2542: 676–724) ได้กล่าวเกี่ยวกับวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการว่ามีหลักการวิธีคิดซึ่งสามารถสรุปได้ 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. โยนิโสมนสิการแบบปลุกปัญญา มุ่งให้เกิดการรู้แจ้งตามสภาวะ เป็นการขจัดอวิชชาเป็นฝ่ายวิปัสสนา มีลักษณะเป็นการส่องสว่าง ทำลายความมืดหรือชำระล้างสิ่งสกปรกให้ผลได้ไม่จำกัดกาลนำไปสู่โลกุตระสัมมาทิฐิ

2. โยนิโสมนสิการแบบสร้างเสริมสุขภาพจิต มุ่งปลุกเร้าคุณธรรมอื่นๆ เป็นการสกัดหรือข่มตัณหา เป็นฝ่ายสมถะ มีลักษณะเป็นการเสริมสร้างพลังหรือปริมาณฝ่ายดีขึ้นมาข่มทับหรือบังฝ่ายชั่วไว้ ให้ผลขึ้นกับกาล เป็นเครื่องตระเตรียมหนุนเสริมความพร้อมและสร้างนิสัยนำไปสู่โลกียสัมมาทิฐิ

จากวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการที่กล่าวมาข้างต้น วิธีคิดทั้ง 10 วิธีนี้ต่างอิงอาศัยกัน รั้งกัน และสัมพันธ์กัน การเผชิญสถานการณ์ของชีวิต และการแก้ปัญหา ต้องบูรณาการความคิดเหล่านี้ รู้จักเลือกรูปแบบวิธีคิดมาผสมผสานกลมกลืนกัน เพื่อนำไปสู่การสร้างแนวปฏิบัติอย่างถูกต้องตรงกับความจริงในทางสายกลาง

2.4 ความสำคัญของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

นักวิชาการ นักการศึกษา ท่านผู้รู้ และท่านผู้ศึกษาพระพุทธศาสนาหลายท่านได้มองเห็นคุณค่าของโยนิโสมนสิการที่เป็นวิธีการคิดทางพระพุทธศาสนา ดังที่ท่านได้เสนอแนวคิดต่างๆ ดังนี้

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2550: 39) ได้กล่าวถึงโยนิโสมนสิการว่าเมื่อใดที่เด็กมีโยนิโสมนสิการอย่างแท้จริงแล้ว เด็กจะสามารถเอาประโยชน์ได้จากทุกสิ่งทุกอย่าง แม้แต่จากสิ่งที่เลวที่สุด เพราะโยนิโสมนสิการไม่ว่าจะมีวิธีคิดแบบใดก็ตามแต่ก็มีสาระสำคัญสองอย่าง คือ 1) สามารถมองและคิดพิจารณาให้เข้าถึงความเป็นจริงของสิ่งนั้น 2) สามารถฟันประโยชน์จากสิ่งนั้นๆ ได้ ไม่ว่าจะเลวร้ายแค่ไหนก็เรียนรู้เอามาใช้ได้ จะต้องทำสองอย่างที่ว่านี้พร้อมกัน ถ้าใช้หลักนี้จะพัฒนาเด็กได้ผลหลายอย่าง ฉะนั้น โยนิโสมนสิการจึงเป็นองค์หลักของการศึกษาที่จะต้องเน้นกันอยู่ตลอดเวลา

วศิน อินทสระ (2534: 98 – 99) กล่าวถึงโยนิโสมนสิการว่า ช่วยให้เรายิ้มได้ แม้ในคราวมีทุกข์นานัปการและมีโรคร้ายรุมล้อม เพราะเห็นประโยชน์ว่า ทำให้เราฉลาดขึ้น สามารถเรียนรู้คุณค่าสิ่งต่างๆ เรียนรู้เรื่องคน นิสัยคน ธรรมชาติของคน เรียนรู้เรื่องโรคและยาพร้อมวิธีแก้ไข โยนิโสมนสิการช่วยให้เราไม่ปล่อยใจเพลิดเพลिनหลงไหลในผลสำเร็จต่างๆ ที่โลกสมมติขึ้น สามารถ

เห็นคุณ และโทษของสิ่งเหล่านั้น มีปัญญาในการสลัดออกคือทำตนให้เป็นอิสระไม่สยบอยู่ติดกับสิ่งสมมติเหล่านั้น

กิตติ พัฒนตระกูลสุข (2542: 21) ได้กล่าวถึงความสำคัญของโยนิโสมนสิการว่าการจะพัฒนากระบวนการเรียนการสอนอะไรสักอย่างขึ้นมาใหม่ นักการศึกษาหมกมองไปที่ประเทศที่พัฒนาแล้ว ซึ่งการมองประเทศเหล่านั้นจะมองในลักษณะศึกษาข้อดี ข้อเสีย เพื่อนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมไทย มิใช่มองเพื่อเอาแบบอย่าง แท้จริงแล้วสังคมไทยมีหลักพระพุทธศาสนาที่กล่าวถึง การรู้จักคิด รู้จักพิจารณา ที่เรียกว่า “โยนิโสมนสิการ” คือการสอนให้รู้จักคิดเป็น คิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล คิดในทางที่จะเข้าถึงความจริงทั้งหลาย คิดในทางที่จะทำให้รู้จักใช้สิ่งทั้งหลายให้เกิดประโยชน์ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า การเรียนการสอนให้นักเรียนในสังคมไทยไม่ค่อยส่งเสริมโยนิโสมนสิการเท่าที่ควร

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2544: 231) ได้กล่าวสรุปเกี่ยวกับความสำคัญของการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ดังนี้

1. โยนิโสมนสิการเป็นความคิดที่สกัดวิชชาตัตถา หรือการคิดเพื่อสกัดตัดหน้าวิชชาและตัตถา พุดในแง่บวก คือ โยนิโสมนสิการเป็นความคิดปลุกเร้าปัญญา และกุศลธรรมให้เกิด เพราะโดยทั่วไปแล้วปุถุชนพอรับรู้อะไร ความคิดก็จะพรวดเข้าสู่ความชอบใจ ไม่ชอบใจทันที โยนิโสมนสิการทำหน้าที่เข้าสกัดหรือตัดหน้า แล้วเป็นตัวนำกระบวนการความคิดบริสุทธิ์พิจารณาตามสภาวะตามเหตุปัจจัย

2. โยนิโสมนสิการเป็นการใช้ความคิดอย่างถูกวิธีซึ่งเป็นองค์ธรรมสำคัญยิ่งในกระบวนการของการศึกษา หรือการพัฒนาตนที่จุดแก่นกลาง คือการพัฒนาปัญญาเป็นองค์ธรรมที่จำเป็นสำหรับชีวิตที่ดีงาม ซึ่งแก้ปัญหาและพึ่งพาตนเองได้

สุคนธ์ สินธพานนท์ (2551: 132) ได้กล่าวถึงความสำคัญของโยนิโสมนสิการว่า เป็นวิธีคิดที่มีจุดมุ่งหมายที่จะสกัดหรือกำจัดอวิชชา (ความไม่รู้) และบรรเทาตัตถา ความอยากโดยตรง กล่าวคือ ผู้รู้จักคิดแบบโยนิโสมนสิการย่อมจะมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง เป็นผู้ que คิดเป็น คิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งจะเป็นทางที่เข้าถึงความจริงทั้งหลาย ทำให้รู้จักใช้สิ่งทั้งหลายให้เป็นประโยชน์ ถ้าบุคคลทุกคนคิดเป็นก็ย่อมคิดในสิ่งที่ถูกต้อง ไม่ปล่อยใจให้หลงไหลเพลิดเพลนในวัฒนธรรมจากภายนอกที่หลั่งไหลเข้ามา ซึ่งในสภาพการณ์ปัจจุบัน มีการพัฒนาเทคโนโลยีในทุกด้าน

จากแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของโยนิโสมนสิการ สรุปได้ว่าการคิดแบบโยนิโสมนสิการมีความสำคัญ เนื่องจากการสอนคิดแบบโยนิโสมนสิการจะทำให้เกิดการคิดเช่นเดียวกันกับการคิดแบบมีวิจารณ์ญาณ ทำให้เกิดความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ได้ง่ายและฉับไว รู้เท่าทันต่อประสบการณ์ต่อวัฒนธรรม ต่อสิ่งที่ถ่ายทอดหลั่งไหลเข้ามา ไม่ว่าจะจากอดีตของตนหรือจากที่อ่านภายนอกก็ตามแล้วพิจารณาหาทางทำให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเองและสังคม

3. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

3.1 ความหมายของการสร้างศรัทธา

คำว่า ศรัทธา มีนักการศึกษาให้ความหมาย และอธิบายถึงความสำคัญของการสร้างศรัทธาไว้ในลักษณะที่แตกต่างกันโดยมีผู้ให้ความหมาย และอธิบายไว้ ดังนี้

พระราชวรมุณี (ประยูรค์ ปยุตโต) (2525: 418-419) อธิบายความหมายของศรัทธาว่า หมายถึง ความเชื่อ ความมั่นใจ เพราะพิจารณาไตร่ตรอง มองเหตุผลด้วยปัญญาแล้ว มี 3 ด้าน ดังนี้

1. ความเชื่อ ความมั่นใจในพระพุทธเจ้าในฐานะที่เป็นบุคคลต้นแบบซึ่งยืนยันถึงวิสัยความสามารถของมนุษย์ว่ามนุษย์สามารถหยั่งรู้สัจธรรม เข้าถึงความจริง และมีความดีสูงสุดได้ด้วยสติปัญญา และความเพียรพยายามของมนุษย์เอง

2. มั่นใจในธรรม ทั้งความจริง ความดีงาม ธรรมที่เป็นสภาวะดำรงอยู่หรือเป็นไปตามธรรมดาของมันเป็นเอง เป็นเกณฑ์ที่แน่นอน คือ นิยามแห่งเหตุผลเป็นกลางเที่ยงธรรมต่อทุกคน

3. ความเชื่อในสงฆ์ มนุษย์สามารถบรรลุความจริง ความงามสูงส่งได้อย่างบุคคลต้นแบบ

สุมน อมรวิวัฒน์ (2525 :1) อธิบายความหมายของศรัทธาว่า หมายถึง ความเชื่อและความรู้สึกซาบซึ้งด้วยมั่นใจในเหตุผลที่ตนมองเห็น เป็นความมั่นใจใน 3 องค์ประกอบ คือ มั่นใจว่าเป็นไปได้ มั่นใจว่ามีคุณค่า และมั่นใจว่าสามารถพิสูจน์ให้เห็นจริง ศรัทธาที่แท้จริงตามนัยทางพระพุทธศาสนาจึงไม่ใช่ศรัทธาที่ใช้อารมณ์จนลืมหุ้เหตุผล แต่ศรัทธาต้องมีปัญญาเป็นตัวควบคุมส่งเสริมความคิด วิจัยวิจารณ์จนค้นพบเหตุผล ได้ทดลองปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ให้ประจักษ์ด้วยความจริงแก่ตน จนหมดสงสัยจึงเกิดศรัทธา ศรัทธาเป็นปัจจัยแรกที่สุด หรือเป็นขั้นต้นของกระบวนการพัฒนาปัญญา การสอนด้วยการสร้างศรัทธาสืบต่อมาถึงความเข้าใจในเหตุผลเป็นความเห็นที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) และพัฒนามาเป็นความรู้ที่ประจักษ์แจ้ง (ญาณทัสสนะ) ในระดับศีลธรรมขั้นพื้นฐาน (โลกิยะ) ศรัทธาเป็นองค์ธรรมสำคัญซึ่งเกี่ยวเนื่องกัน ประการแรกที่ทำให้คนมีหลักการศรัทธาเป็นกำลังเหนียวแน่นและต้านปะทะไม่ให้ยอมตามสิ่งชักจูงล่อเร้าเฝ้าชวนให้ทำชั่ว ประการที่สอง ศรัทธานำร่องกระแสความคิดให้ถูกทำนองคลองธรรม ดังนั้นสำหรับผู้ที่ยังไม่หมดกิเลส ศีลจึงดำรงอยู่ได้ด้วยศรัทธา (ความเชื่อ) และโยนิโสมนสิการ (ความคิดโดยแยบคาย) จึงต้องคู่ขนานกันไป

วรรณ สุตติวิจิตร (2527 : 46) ให้ความหมายของศรัทธาว่า ศรัทธา หมายถึง ความมั่นใจว่าพระพุทธเจ้า รู้จริง ดีจริง มีความเชื่อ ธรรมที่ตรัสเป็นจริง ดีจริง และมีความเชื่อว่าหมู่ชนที่ได้อยู่ด้วยธรรมมีได้จริง ได้มีจริง

จากความหมายของศรัทธาดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ศรัทธา หมายถึง ความรู้สึกเชื่อมั่น ความมั่นใจในธรรม ทั้งความจริง ความดีงาม ซาบซึ้งในสิ่งที่ตนเองมองเห็นว่าเป็นไปได้ มีคุณค่าว่าดีงามที่สุด และประจักษ์แก่ตนเอง

3.2 กระบวนการสร้างศรัทธาตามแนวพุทธวิธี

กระบวนการสร้างศรัทธาตามแนวพุทธวิธี มีนักการศึกษาได้อธิบายและนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการในการสร้างศรัทธาไว้ ดังนี้

พนัส หันนาคินทร์ (2529: 115) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างศรัทธาในการสอนจริยธรรมและค่านิยมไว้ 3 ขั้นตอน คือ

1. สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นต่อจริยธรรม
2. ให้ความรู้ว่าจริยธรรมนั้นหมายความว่าอย่างไร มีวิธีการปฏิบัติอย่างไร

มีขอบเขตเพียงใด

3. ยั่วยุให้นักเรียนปฏิบัติตามจริยธรรมนั้นๆ และมีการปฏิบัติตามการปฏิบัติของตนอย่างสม่ำเสมอทั้งในและนอกโรงเรียน

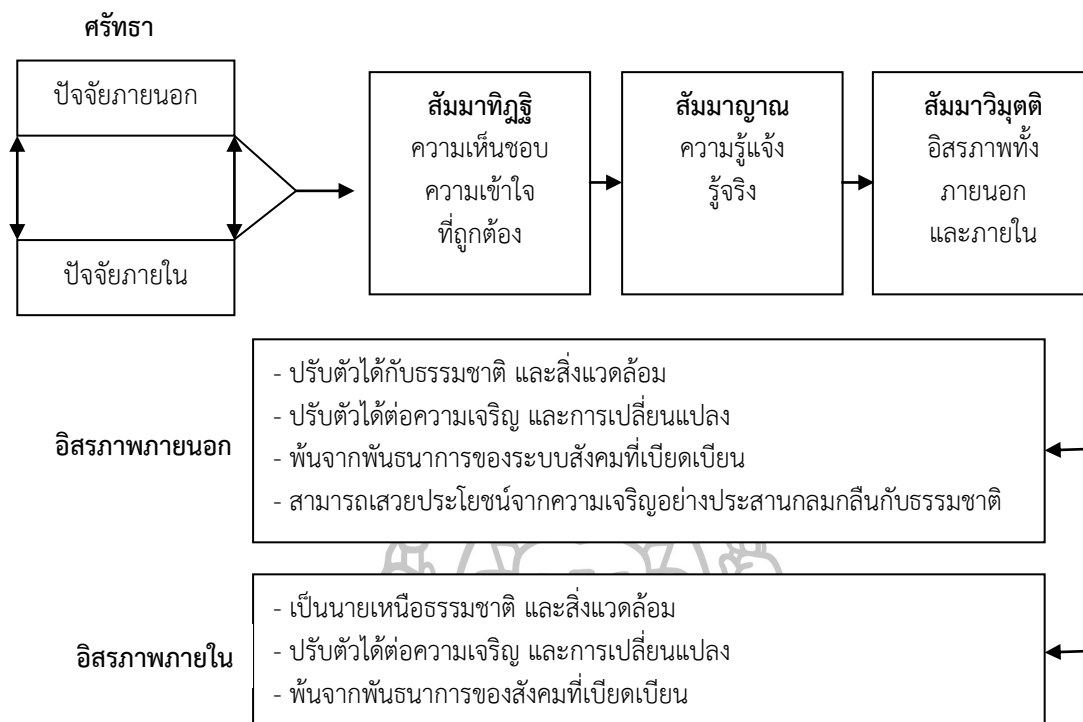
เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2540: 58 - 59) ได้เสนอการสร้างศรัทธาและการปลูกฝังค่านิยมไว้ 2 แนวทาง คือ

1. การสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีที่เอื้ออำนวยต่อการปลูกฝังค่านิยมวิธีนี้ เรียกว่า โปรโตโมสะ เครื่องจูงใจภายนอก หรือวิธีการแห่งศรัทธา
2. สร้างจิตสำนึกที่ดีแก่เด็ก ฝึกให้เด็กคิดให้ถูกวิธี ใช้สติปัญญาพิจารณาจนรู้ซาบซึ้งถึงคุณค่าด้วยตนเอง วิธีการที่เรียกว่า โยนิโสมนสิการ หรือวิธีการแห่งปัญญา

สุนน อมรวิวัฒน์ (2530 : 67 - 68) ได้เสนอขั้นตอนการปฏิบัติการสร้างศรัทธาตามแนวพุทธวิธีตามลำดับ 12 ประการ ดังนี้

1. มีศรัทธาแล้วเข้าไปหาสัตบุรุษ
2. เข้าไปหาแล้วยอมนั่งใกล้
3. เมื่อเข้าไปนั่งใกล้ แล้วเงยโสตคอยฟังธรรม
4. ย่อมฟังธรรม
5. ทรงจำธรรมที่ได้ฟังแล้ว
6. พิจารณาอรรถแห่งธรรมที่ทรงจำได้แล้ว
7. ย่อมทนต่อความเพ่งพินิจของบัณฑิต
8. เมื่อทนต่อความเพ่งพินิจยอมให้เกิดฉันทะ
9. เมื่อเกิดฉันทะ ย่อมอุตสาหะ
10. เมื่อมีอุตสาหะ ย่อมใช้ดุลยพินิจ
11. ย่อมเริ่มตั้งความเพียร
12. ย่อมกระทำใจให้แจ้งปรมัตถสัจจะด้วยกาย และเห็นปรมัตถสัจจะด้วยปัญญา

จากกระบวนการสร้างศรัทธาตามแนวพุทธวิธีที่ได้นำเสนอไว้ในข้างต้น สุนน อมรวิวัฒน์ ได้นำมาจัดเป็นระบบการสอน เพื่อให้สามารถมองเห็นขั้นตอนและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ในกระบวนการสอนตามแนวพุทธวิธี ดังแผนภูมิที่ 2

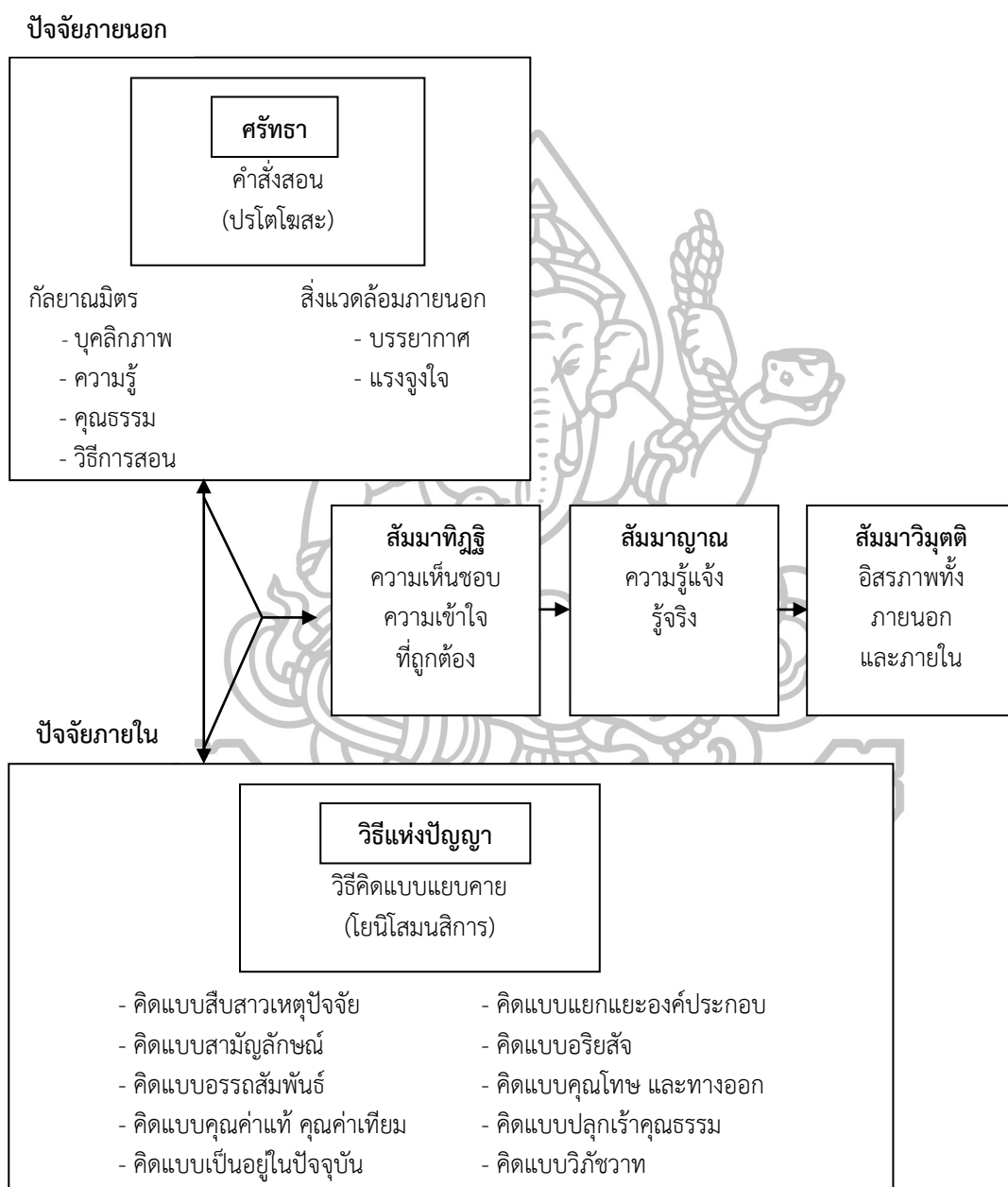
แผนภูมิที่ 2 กระบวนการสอนตามแนวพุทธวิธี

ที่มา : สุมน อมรวิวัฒน์, การสอนโดยสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ.

(กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2530.), 69 – 70.

จากกระบวนการสอนตามแนวพุทธวิธี แผนภูมิที่ 2 สุมน อมรวิวัฒน์ (2530: 70) ได้จัดระบบการสอนตามแนวพุทธวิธีซึ่งแสดงให้เห็นว่าการสร้างศรัทธามีพื้นฐานจากองค์ประกอบ 2 ประการของปัจเจกภายนอก ได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่มีบรรยากาศก่อให้เกิดแรงจูงใจ และครูผู้เป็นกัลยาณมิตรเมื่อศรัทธาได้เกิดขึ้นแล้วย่อมสนับสนุนให้ปัจเจกภายใน คือ วิธีการแห่งปัญญา(โยนิโสมนสิการ) พัฒนาขึ้นตามลำดับ ดังที่ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2558: 557 – 559) การเรียนรู้ต้องเรียนรู้ด้วยอาศัยคำแนะนำสั่งสอนจากผู้อื่น กระบวนการฝึกอบรมจะเริ่มต้นด้วยความเชื่อในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งก่อน ซึ่งทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า ศรัทธา ซึ่งศรัทธานี้อาจเป็นความเชื่อเพราะพอใจในเหตุผลเบื้องต้นของคำสอนนั้น หรือความเชื่อในความมีเหตุผล หรือลักษณะอันสมเหตุสมผลน่าไว้วางใจของตัวผู้สอนเอง จากนั้นจึงมีการรับฟังคำสอน การศึกษาอบรม เกิดความเข้าใจเพิ่มพูนขึ้น มองเห็นเหตุผลที่ถูกต้องด้วยตนเอง ซึ่งเรียกว่า สัมมาทิฐิ และเมื่อความเข้าใจนี้เพิ่มพูน และแจ่มแจ้งชัดเจนขึ้นตามลำดับด้วยการลงมือปฏิบัติ หรือพิสูจน์ด้วยประสบการณ์จนกลายเป็นการรู้ การเห็นประจักษ์ จึงถือว่าปัญญาได้เจริญมาถึงขั้นที่เรียกว่า สัมมาญาณ ซึ่งเป็นขั้นที่พ้นจากความเชื่อ (ศรัทธา) และพ้นจากความเข้าใจด้วยเหตุผล (ทิฐิ) ใดๆ ทั้งสิ้น เป็นขั้นสุดทาง และเข้าถึงจุดหมาย คือความหลุดพ้นเป็นอิสระ ซึ่งเรียกว่า สัมมาวิมุตติ แต่อย่างไรก็ตามการที่เริ่มต้นด้วยศรัทธา ปัญญาจะเจริญงอกงามต่อไปได้ก็ต้องอาศัยโยนิโสมนสิการด้วย เนื่องจากคำฟังเพียงศรัทธาอย่างเดียวจะทำให้เกิดปัญญาเจริญขึ้นจนถึงที่สุดไม่ได้ โดยเฉพาะปัญญาขั้นโลกุตระที่ยังรู้สัจธรรมกำจัดกิเลสสิ้นเชิง ดังนั้นจึงอาจ

กล่าวรวมได้ว่า มีปัจจัย 2 อย่างที่ช่วยให้เกิดสัมมาทิฐิ คือ ศรัทธา ซึ่งหมายถึงการไว้วางใจในปัญญาของผู้อื่น หรืออาศัยปัญญาของผู้อื่น โดยผ่านทางคำแนะนำสั่งสอน เป็นการเริ่มต้นจากปัจจัยภายนอก และโยนิโสมนสิการ ซึ่งหมายถึงความ รู้จักคิด หรือคิดเป็น คิดถูกวิธีของตัวบุคคลนั่นเองเป็นการเริ่มต้นจากปัจจัยภายใน ดังแผนภูมิที่ 3

แผนภูมิที่ 3 ระบบการสอนตามแนวพุทธวิธี

ที่มา : สุขุม อมรวิวัฒน์, การสอนโดยสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ.

(กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2530.), 70.

จากกระบวนการสร้างศรัทธาตามแนวพุทธวิธีข้างต้นสรุปได้ว่า ศรัทธาเป็นปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาประสบการณ์ทางการศึกษาซึ่งสมัยพุทธกาลได้กล่าวว่าเป็น ปรโตโฆสะ คือ เสียใจจากผู้อื่นหรือคำสั่งสอน หมายถึง การเรียนรู้จากครูและสิ่งแวดล้อม โดยคำสั่งสอนที่จะนำไปสู่การพัฒนาปัญญาความรู้ให้เกิดขึ้นแก่บุคคลนั้น ต้องเป็นคำสั่งสอนที่มีความถูกต้อง มีเหตุผล และมีประโยชน์ ก่อนที่จะเริ่มต้นกระบวนการสอน ครูและศิษย์ต้องมีความเชื่อมั่นศรัทธาในเนื้อหาสาระความรู้ที่จะศึกษา และมีความตระหนักรู้ว่าเนื้อหาสาระความรู้นั้นจะช่วยนำไปสู่ความเจริญ ซึ่งสุนทรอมรวีวัฒน์ (2531: 57) ได้กล่าวถึงขั้นของศรัทธาว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ ดังนี้ 1. คำสั่งสอนที่ดี 2. สั่งสอนโดยครูผู้เป็นกัลยาณมิตร 3. ศิษย์มีฉันทะ ฟังใจใฝ่รู้ในคำสั่งสอนนั้น (เกิดแรงจูงใจ) 4. บรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมส่งเสริมการเรียนรู้ และ 5. ครูมีวิธีการสอนที่ดี และเมื่อครูเป็นกัลยาณมิตรได้เสริมสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนแล้ว ต้องสร้างแรงจูงใจและสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใฝ่ศึกษา และเพิ่มวิธีการพัฒนาการคิด และสร้างเสริมปัญญาจนเกิดโยนิโสมนสิการ และเกิดการเรียนรู้ต่อไป

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการสร้างศรัทธา 3 ลักษณะ คือ 1. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน โดยครูต้องปฏิบัติตัวเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียน คือ ต้องมีบุคลิกภาพสำรวม น่าเชื่อถือ สะอาด แจ่มใส และมีความเชื่อมั่นในตัวเอง ต้องมีความรู้ มีคุณธรรม มีความเมตตา เอื้ออาทรทำให้นักเรียนมีความรู้สึกสบายใจที่จะเข้าหา หรือปรึกษา ตลอดจนสั่งสอนนักเรียนด้วยความรัก และเป็นที่ยึดเหนี่ยวของนักเรียนได้อย่างแท้จริง 2. สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นบรรยากาศที่ชวนให้สบายใจ ไม่มีการขู่บังคับ เน้นการสำรวมกาย วาจา ใจ ฝึกให้นักเรียนมีสติอยู่เสมอว่ากำลังทำอะไร พุดอะไร คิดอะไร และ 3. นำเสนอสิ่งเร้า และแรงจูงใจนำเสนอสิ่งเร้า และแรงจูงใจโดยการใช้สื่อการเรียนการสอน กิจกรรม รางวัล การให้คำชมเชย การตรวจสอบความคิด และความสามารถของนักเรียนก่อนสอน พร้อมทั้งแสดงผลการตรวจสอบให้เร็วที่สุดเพื่อเป็นการเสริมแรง

3.3 กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

กระบวนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการมีนักการศึกษา และนักวิชาการหลายท่านได้เสนอแนวคิดไว้ โดยผู้วิจัยขอนำเสนอ ดังนี้

สุนทรอมรวีวัฒน์ (2530 : 60 - 64) ได้กล่าวว่า การสอนโดยการสร้างศรัทธาเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีลักษณะบูรณาการของหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ หลักการแนะแนว และหลักการสอนที่ผสมกลมกลืนกันสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในปัจจุบันได้ การเรียนการสอนที่เริ่มต้นด้วยศรัทธา คือการจัดสถานที่เรียนหรือห้องเรียนต้องคำนึงถึงการจัดปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริม จูงใจปลุกเร้าให้นักเรียนเกิดความเชื่อถือ และมีความเชื่อมั่นในตัวครู เนื้อหาสาระที่เรียน และวิธีการว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน การสร้างศรัทธาจึงเป็นการสร้างเสริมให้นักเรียนมีฉันทะ ความพากเพียร ขยัน มีแรงจูงใจใฝ่ผลสัมฤทธิ์ สรุปได้ว่าการสร้างศรัทธาเป็นลักษณะของการจัดปัจจัยภายนอกที่เหมาะสม สามารถแบ่งปัจจัยภายนอกออกเป็น 2 องค์ประกอบ คือ สิ่งแวดล้อม และครูผู้สอน

1. สิ่งแวดล้อม มีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1.1 บรรยากาศในชั้นเรียน สภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการศึกษาเล่าเรียนที่ดี มีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ

1.1.1 การสร้างบรรยากาศที่เงียบสงบ แต่ไม่ใช่การข่มขู่บังคับห้ามแต่เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้ตัวอยู่เสมอว่า กำลังทำอะไร พุดอะไร คิดอะไร สนทนาซักถามปรึกษาหารือกันอย่างสำรวม ไม่ส่งเสียงดังรบกวนเพื่อนคนอื่นมากเกินไป

1.1.2 การจัดห้องเรียนให้ใกล้ชิดธรรมชาติ กล่าวคือ แนวคิดเกี่ยวกับชั้นเรียนมิได้จำกัดอยู่ภายในห้องสี่เหลี่ยม ประกอบด้วยโต๊ะ ม้านั่ง และกระดานดำเท่านั้น แต่เป็นการจัดธรรมชาติมาสู่ห้องเรียน และนำนักเรียนออกไปสู่สิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ และเป็นแหล่งวิทยาการในชุมชน ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ได้สัมผัสได้เห็นและเข้าใจในสภาวะลักษณะองค์ประกอบ และความเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ นอกจากนี้ครูยังสามารถสอนให้นักเรียนมองเห็นความจำเป็นที่จะสงวนรักษาธรรมชาติไว้ ทั้งในด้านที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต การใช้สื่อการเรียนการสอนที่ดีมาก และการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

1.1.3 การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม ให้มีบรรยากาศแปลกใหม่ ไม่จำเจ ในด้านนี้ปัจจุบันครูตามหลักสูตรใหม่ได้มีความเข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้ เช่น การจัดห้องเรียนพิเศษตามลักษณะวิชาที่เรียน ได้แก่ ห้องจริยศึกษา ห้องวิทยาศาสตร์ ห้องศิลปศึกษา ห้องสังคม วิทยาลัยฝึกพลศึกษา เป็นต้น บางครั้งได้มีการจัดตกแต่งห้องเรียนด้วยป้ายนิเทศ บอร์ด หมุนเวียน เปลี่ยนไปตามวันสำคัญ หรือสาระของบทเรียน มีการเปลี่ยนแปลงกลุ่มนักเรียน เปลี่ยนรูปแบบการจัดที่นั่งเรียน ช่วยให้นักเรียนสนใจไม่รู้สึกจำเจเบื่อหน่าย การจัดห้องเรียนให้สะอาดมีระเบียบเรียบร้อย และเรียบร้อยนั้นจัดว่ามีความสำคัญยิ่ง เพราะการฝึกลักษณะนิสัย ฝึกอบรมการประพฤติ การปฏิบัติอย่างแท้จริงนั้นต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอ สภาพห้องเรียนและวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ไม่จำเป็นต้องมีราคาตัวอาคาร และครุภัณฑ์อาจจะราคาถูกแต่จะเป็นห้องเรียนที่ดี ถ้าผู้บริหารและครูมีความเอาใจใส่ กวดขันให้มีการทำความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อยอยู่เสมอ

1.2 คำสั่งสอนที่ดี คำสั่งสอนของครูที่จะสร้างศรัทธาให้เกิดมีลักษณะหลากหลาย และโน้มน้าวจิตใจผู้ฟัง เช่นเดียวกับการสอนในปัจจุบันต้องมีการสอนด้วยการอธิบาย ซักถาม แสดงผลและเหตุที่ชัดเจน มีการใช้เพลง ทำนองเสนาะ นิทาน คติพจน์ คำขวัญ ความเรียง และบท ร้อยกรอง คำถาม-ตอบ การเปรียบเทียบ ฯลฯ เพื่อให้คำสอนนั้นน่าสนใจมากขึ้นและก่อให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น

1.3 แรงจูงใจ การสร้างแรงจูงใจให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาเกิดจากองค์ประกอบ ทุกอย่าง นับตั้งแต่การสร้างบรรยากาศ การสร้างการเร้าความสนใจ ผลสัมฤทธิ์ที่สนองตอบได้ทันที การเสริมแรง วิธีการสอนที่ดีของครู เพื่อนร่วมชั้น และสื่อการเรียนการสอน

2. ครูผู้สอน เป็นปัจจัยภายนอกที่มีความสำคัญยิ่ง ความเลื่อมใสศรัทธาของศิษย์ที่มีต่อครูจะทำให้ศิษย์เกิดฉันทะ และวิริยะในการฝึกอบรมตน การที่ครูจะสร้างศรัทธาได้ต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม บำเพ็ญตนเป็นกัลยาณมิตรมีความรู้ลึกซึ้ง มีวิธีการสอนที่ดีและมีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ หลักการสำคัญที่สุดคือ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีย่อมต้องมิจิตใจที่เอื้ออาทร

ต่อกัน ศิษย์ย่อมมีศรัทธาต่อครูซึ่งเขาได้ประจักษ์แล้วว่า มีเมตตา กรุณา เป็นผู้ชี้แนะ และช่วยเหลือ เขาได้ทั้งในวิชาการและการดำเนินชีวิต เขามีความรู้รู้สึกสบายใจในการที่เขาจะเข้าไปหาสนทนา ปรีกษาหาหรือ นั่นคือครูที่พึงของศิษย์ได้อย่างแท้จริง เพราะครูสอนศิษย์ด้วยความรัก และความรู้ตามแนวทางของพระพุทธเจ้า ศิษย์ย่อมเกิดศรัทธาเมื่อได้ตระหนักว่าครูเป็นผู้มีความสามารถและปฏิบัติในสิ่งที่ตนรู้จริง ครูจึงต้องหมั่นแสวงหาความรู้และฝึกตนเองให้รู้จริง และรู้แจ้งในสิ่งที่ควรสอนทำให้สามารถสอนได้ลึกซึ้งกว้างขวาง มีสาระประโยชน์ที่เหมาะสมกับวัย และความสนใจของศิษย์ ครูที่เก่งเป็นครูที่สามารถถ่ายทอดความรู้ที่เชี่ยวชาญให้แก่ศิษย์ได้อย่างดี ศิษย์จึงศรัทธาในวิธีการสอนของครูที่สามารถสั่งสอนอบรมบ่มเพาะให้ศิษย์เจริญขึ้นตามจุดประสงค์ของการศึกษา

ดังนั้นวิธีการสอนที่ดีของครูจึงเป็นการสร้างศรัทธาอีกอย่างหนึ่งบุคลิกภาพของครูมีความสำคัญต่อการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นอย่างยิ่ง บุคลิกภาพที่ดีทำให้เกิดความศรัทธาเลื่อมใส เบื้องต้นและง่ายต่อการสร้างความศรัทธาในขั้นต่อไป อันที่จริงบุคลิกภาพนั้นเป็นปัจจัยภายนอกที่สร้างศรัทธาในเบื้องต้นเท่านั้น เมื่อศิษย์ได้เกิดศรัทธากับครูในขั้นต่อไป อิทธิพลของครูในด้านบุคลิกภาพก็น้อยลงหากศิษย์หันไปศรัทธาความรู้ ความคิด ความสามารถ และความดีของครูมากกว่า อย่างไรก็ตามการที่ครูคำนึงถึงบุคลิกภาพของตนย่อมเป็นการสร้างเสริมศรัทธาอย่างมีต้องสงสัยซึ่งครูที่มีบุคลิกภาพที่ดีได้นั้นควรระมัดระวังกระทำตนให้มีความสะอาด (ทั้งกายและจิต) มีความแจ่มใส สงบสำรวม สง่าผ่าเผยด้วยความมั่นใจตนเอง กล่าวโดยสรุป การสร้างศรัทธามีพื้นฐานองค์ประกอบ 2 ประการ ของปัจจัยภายนอก ได้แก่

1. สิ่งแวดล้อมที่มีบรรยากาศก่อให้เกิดแรงจูงใจ เช่น สถานที่เรียนเงียบสงบสะอาด ร่มเย็น ปราศจากสิ่งยั่วยุให้กระทำผิด ไม่อยู่ท่ามกลางอบายมุข มีสมาธิในการศึกษา
2. ครูเป็นกัลยาณมิตร เนื่องจากครูยังเป็นบุชชัญญบุคคล เป็นผู้รู้ ผู้มีมารยาทงดงาม เปี่ยมด้วยคุณธรรม และมีความสามารถในการสั่งสอน ครูจึงเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์เมื่อคิดในแง่ของการสอนโดยสร้างศรัทธา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2558: 573 – 573) ได้กล่าวว่า กัลยาณมิตร หมายถึงบุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยบอกช่องทาง หรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นดำเนินไปในแนวทางแห่งการฝึกอบรมอย่างถูกต้อง ซึ่งในระบบการศึกษาอบรมนั้น กัลยาณมิตรมีความหมายครอบคลุมทั้งตัวผู้อบรมสั่งสอน เช่น พ่อแม่ ครู อาจารย์ รวมทั้งคุณสมบัติของผู้สอน ทั้งหลักการ วิธีการ อุปกรณ์ อนุบายต่างๆ ในการสอน และการจัดดำเนินการต่างๆ ทุกอย่างที่มีผู้มีหน้าที่ให้การศึกษาคงพึงจัดทำเพื่อให้การศึกษาอบรมได้ผลดี ซึ่งกัลยาณมิตรที่ดั้นด้นต้องประกอบด้วยองค์ประกอบต่อไปนี้

1. ปิโย น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ สร้างความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง ขวนใจผู้เรียนให้อยากเข้าไปไต่ถาม
2. ครุ น่าเคารพ คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ และปลอดภัย
3. ภาวนีโย นำเจริญใจ คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง และเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอ เป็นที่น่ายกย่อง ควรเอาอย่าง ทำให้ศิษย์เอยอ้าง และรำลึกถึงด้วยความซาบซึ้งมั่นใจ และภาคภูมิใจ

4. วัตถุประสงค์ให้ได้ผล คือ พุดเป็น รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพุดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าว ตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี

5. วณักขโม อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามแม้ถูกจิกตลอดจนคำล่วงเกินและคำตักเตือนวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆ อดทนฟังได้ ไม่เบื่อหน่าย ไม่เสียอารมณ์

6. คัมภีร์จะ กะถัง กัตตา แถลงเรื่องล้าลึกได้ คือ กล่าวชี้แจงเรื่องต่างๆ ที่ลึกซึ้งซับซ้อนให้เข้าใจได้ และสอนศิษย์ให้ได้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป

7. โน จัญฐานเน นิโยชะเย ไม่ชักนำในอฐาน คือ ไม่ชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย หรือเรื่องเหลวไหลไม่สมควร

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าและวิเคราะห์เพิ่มเติมแล้วว่าลักษณะของกัลยาณมิตรที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์ในด้านของการศึกษามีลักษณะดังนี้

1. ปิโย น่ารัก คือลักษณะของความเป็นมิตรที่ดี ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักของมิตรแท้ 4 ประการ ที่ประกอบด้วย มิตรมีอุปการะ คือ ลักษณะของมิตรที่คอยช่วยเหลือ เป็นที่พึ่งพำนักได้ในยามที่มีปัญหา มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ คือลักษณะของมิตรที่มีความจริงใจต่อกัน เมื่อถึงคราวคับขันมีอันตรายเกิดขึ้นก็ไม่ละทิ้งกัน มิตรแนะนำประโยชน์ คือลักษณะของมิตรที่คอยห้ามเพื่อนจากความชั่ว ให้ตั้งอยู่ในความดี ให้เพื่อนได้ฟังแต่สิ่งที่ดีสิ่งที่เป็นสิริมงคล และมิตรมีความรักใคร่ คือลักษณะของมิตรที่ไม่ยินดีในความล้มเหลวของเพื่อน เมื่อเพื่อนประสบความเจริญรุ่งเรืองก็ยินดีปรีดา

2. ครุ นำเคารพ มีความไว้วางใจ ความน่าเคารพในแง่ของการศึกษานั้นอาจเกิดขึ้นในลักษณะที่สอดคล้องกับหลักกฐติ 4 ที่ประกอบด้วย ชาติวุฒิ วยุวุฒิ คุณุวุฒิ และปัญญาวุฒิ กล่าวคือ ชาติวุฒิ คือ ความเคารพโดยการถือชาติกำเนิดในฐานะอันสูง วยุวุฒิ คือ ความเคารพโดยวัย ซึ่งมีความเชื่อว่าความสูงวัยกว่าผ่านโลกมามากกว่าอาจจะมีแนวคิดและการตัดสินใจที่ดีกว่าเด็กและคนหนุ่มสาว คุณุวุฒิ คือ ความเคารพโดยอาศัยคุณความดี ประสบการณ์ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสุดท้าย ปัญญาวุฒิ คือ ความเคารพโดยปัญญา ความรู้ ที่มากกว่า

3. ภาวนิโย นำเจริญใจ ทางด้านของการศึกษานั้น คือผู้ที่สามารถปฏิบัติได้จริงทั้งในด้านความคิด ความรู้ และการปฏิบัติ สามารถที่จะปฏิบัติตนแบบอย่างได้แก่ผู้ที่ใกล้ชิด รวมถึงสร้างความระลึกถึงด้วยความซาบซึ้ง และภูมิใจ

4. วัตถุประสงค์ให้ได้ผล ทางด้านของการศึกษา คือสามารถพุดอธิบายเรื่องยากให้กลายเป็นเรื่องที่เข้าใจง่ายขึ้น สามารถพุดให้คำปรึกษา คำแนะนำที่ดี ตลอดจนสามารถตักเตือนและชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง

5. วณักขโม อดทนต่อถ้อยคำ ในส่วนของการศึกษานั้นการอดทนต่อถ้อยคำ คือการพร้อมรับฟังถ้อยคำที่นักเรียนปรึกษาด้วยความอดทน ไม่หงุดหงิดฉุนเฉียว ไม่แสดงอาการเบื่อหน่ายในการรับฟัง แต่ต้องแสดงอาการรับฟังด้วยความจริงใจ

6. คัมภีร์จะ กะถัง กัตตา แถลงเรื่องล้าลึกได้ คือครูจะต้องมีความรู้จริงทั้งทางลึกและทางกว้าง สามารถถ่ายทอดความรู้ในเรื่องที่ยุ่งยากซับซ้อนให้สามารถเข้าใจง่ายขึ้น ตลอดจนสามารถอธิบายในเรื่องที่มีความลึกซึ้งให้เข้าใจได้

7. โน จัญญาเน นิโยชะเย ไม่ชักนำในอฐาน คือ ครูจะต้องไม่แนะนำศิษย์ไปในทางที่ไม่ดี เสื่อมเสีย แต่ในทางกลับกันครูจะต้องคอยชี้แนะ และนำมาให้ศิษย์ปฏิบัติตน และดำรงตนอยู่ในความดี ความถูกต้อง และมีศีลธรรม

สุมน อมรวิวัฒน์ (2530 : 85 - 88) ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการมาสร้างเป็นหลักการ และขั้นตอนตามแนวพุทธวิธีขึ้น โดยเรียกหลักการและขั้นตอนการสอนนี้ว่าการสอนโดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ มีวิธีการ ดังนี้

หลักการ

ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สามารถจัดสภาพแวดล้อม แรงจูงใจ และวิธีการสอนให้ศิษย์เกิดศรัทธาที่จะเรียนรู้ และได้ฝึกฝนวิธีการคิดโดยแยกคาย นำไปสู่การปฏิบัติจนประจักษ์จริง การสอนโดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการนี้ใช้สอนได้ทุกระดับการศึกษา มุ่งเน้นให้ครูเป็นกัลยาณมิตรต่อศิษย์ ครูและศิษย์มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ศิษย์ได้มีโอกาสคิดแสดงออก ปฏิบัติอย่างถูกวิธีจนสามารถใช้ปัญญาแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสม

ขั้นตอนการสอน

1. ชี้นำ - ชั้นเสริมสร้างศรัทธา

1.1 จัดบรรยากาศในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

1.1.1 ต้องมีความสงบ

1.1.2 พยายามจัดให้นักเรียนได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ โดยเปิดโอกาสให้

นักเรียนได้สัมผัสกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติ มีการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง

1.1.3 จัดสภาพในชั้นเรียนให้มีความแปลกใหม่ไม่จำเจ เช่น จัดการเรียนเป็นกลุ่มบ้าง มีการเปลี่ยนกลุ่ม เปลี่ยนที่นั่ง

1.1.4 จัดบริเวณห้องเรียนและโรงเรียนให้สะอาดมีระเบียบและเรียบง่าย อยู่เสมอ

1.1.5 สร้างบรรยากาศ สร้างความสนใจ ตั้งใจเรียน เป็นพื้นฐานให้นักเรียนเป็นบรรยากาศที่ชวนให้สบายใจ ไม่มีการข่มขู่บังคับ ห้ามพูด ห้ามแสดงความคิดเห็น ห้ามลุกจากที่นั่งแต่เน้นการสำรวจกาย วาจา ใจ ฝึกแผ่เมตตา ฝึกสมาธิอย่างง่าย ฝึกให้นักเรียนมีสติอยู่เสมอ ให้อธิบายว่ากำลังทำอะไร พูดอะไร คิดอะไร

1.2 สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างครูกับศิษย์

ครูต้องปฏิบัติตัวเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ คือ ต้องมีบุคลิกภาพโดยรวม น่าเชื่อถือ ศรัทธา สง่า สะอาด แจ่มใส และมีความเชื่อมั่นในตัวเอง ต้องมีความรู้ มีคุณธรรม มีความเมตตา เอื้ออาทร ทำให้ศิษย์มีความรู้สึกสบายใจที่จะเข้ามาหาและปรึกษา ครูสั่งสอนศิษย์ด้วยความรัก และเป็นที่ยิ่งของศิษย์ได้อย่างแท้จริง ความเป็นกัลยาณมิตรของครู จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้ศิษย์เกิดฉันทะ และวิริยะ ในการฝึกหัดอบรมตนเอง

1.3 ครูเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ

ใช้วิธีตรวจสอบความคิดและความสามารถของนักเรียนก่อนสอนแล้วแสดงผล การตรวจสอบให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างรวดเร็วที่สุด เพื่อเป็นการเสริมแรงเร้าให้เกิดความมานะ พากเพียร ฝึกหัดอบรมตน ใช้สื่อสอน และกิจกรรมที่น่าสนใจ

2. ชั้นสอน

2.1 ครูเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียน ตัวอย่างเทคนิคที่สามารถนำมา ใช้ได้ในชั้นตอนนี้ เช่น ใช้วิธีนำเสนอที่หลากหลายและท้าทายความคิด

2.2 ครูแนะแหล่งข้อมูลความรู้ ตัวอย่างเทคนิคที่สามารถนำมาใช้ในชั้นตอนนี้ เช่น เตรียมรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งความรู้อย่างกว้างขวาง

2.3 ให้นักเรียนฝึกการรวบรวมข้อมูล ตัวอย่างเทคนิคที่สามารถนำมาใช้ได้ ในชั้นตอนนี้ เช่น ฝึกการทำงานอย่างเป็นระบบระเบียบ โดยใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ และ ทักษะทางสังคม

2.4 ครูจัดกิจกรรมเร้าให้นักเรียนเกิดความคิดวิธีต่าง ๆ ตัวอย่างเทคนิคที่สามารถ นำมาใช้ได้ในชั้นตอนนี้ เช่น ใช้คำถามอย่างเหมาะสมเพื่อเร้าให้เกิดความคิดแบบใดแบบหนึ่งต่อไป นี้ เช่น คิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ คิดแบบสามัญลักษณ์ คิดแบบอรรถ ธรรมสัมพันธ์ คิดแบบคุณโทษและทางออก คิดแบบคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม คิดแบบอุปวยปลูกเร้า คุณธรรม คิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน คิดแบบวิวิจขวาท

2.5 ให้นักเรียนฝึกการสรุปประเด็นของข้อมูล เพื่อหาทางเลือกวิธีแก้ปัญหา ตัวอย่าง เทคนิคที่สามารถนำมาใช้ในชั้นตอนนี้ เช่น ให้นักเรียนฝึกกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มให้แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกันเปรียบเทียบ ประเมินทางเลือก

2.6 ให้นักเรียนเลือกและตัดสินใจ ตัวอย่างเทคนิคที่สามารถนำมาใช้ใน ชั้นตอนนี้ เช่น การลงมติร่วมกันภายในกลุ่ม ฝึกความเป็นประชาธิปไตยบนพื้นฐานของการคิดอย่างมีเหตุมีผล ปราศจากอคติ

2.7 ให้นักเรียนฝึกปฏิบัติเพื่อพิสูจน์ผลการเลือก ตัวอย่างเทคนิคที่สามารถนำมา ใช้ ในชั้นตอนนี้ เช่น ฝึกปฏิบัติงานตามแผนและการบันทึกผลข้อมูลอย่างเป็นระบบระเบียบเป็นการ ทำงานนอก และในเวลาเรียน โดยครูคอยสังเกตและให้คำแนะนำ

3. ชั้นสรุป

3.1 ครูและนักเรียนร่วมกันสังเกตวิธีปฏิบัติ ตรวจสอบปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติ ตัวอย่างเทคนิคที่สามารถนำมาใช้ในชั้นตอนนี้ เช่น ใช้การอภิปราย ระดมสมอง และการให้ผล ย้อนกลับจากครู

3.2 ครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายและสอบถามข้อสงสัย ตัวอย่างเทคนิคที่ สามารถนำมาใช้ในชั้นตอนนี้ เช่น ให้โอกาสตรวจสอบคำตอบ โดยการคิดย้อนกลับไปที่กลับมา

3.3 ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียน ตัวอย่างเทคนิคที่สามารถนำมาใช้ใน ชั้นตอนนี้ เช่น ใช้การอภิปรายกลุ่มช่วยกันสรุปสาระสำคัญ

3.4 ครูวัดและประเมินผลการเรียนการสอน ตัวอย่างเทคนิคที่สามารถนำมาใช้ใน ชั้นตอนนี้ เช่น การวัดผลด้วยการประเมินความคิดรวบยอดของนักเรียนเกี่ยวกับสิ่งที่เรียน

จากการศึกษาเกี่ยวกับขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น ผู้วิจัยได้พิจารณา และวิเคราะห์การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนของการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดความสอดคล้องตามกระบวนการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ดังนี้

1. ขั้นสร้างศรัทธา

1.1 การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน

ครูต้องปฏิบัติตัวเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียน คือ ต้องมีบุคลิกภาพสำรavn น่าเชื่อถือ สง่า สะอาด แจ่มใส และมีความเชื่อมั่นในตัวเอง ต้องมีความรู้ มีคุณธรรม มีความเมตตา เอื้ออาทรทำให้นักเรียนมีความรู้สึกสบายใจที่จะเข้าหา หรือปรึกษา ตลอดจนสั่งสอนนักเรียนด้วยความรัก และเป็นที่พักพิงของนักเรียนได้อย่างแท้จริง

1.2 การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม

ครูต้องสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นบรรยากาศที่ชวนให้สบายใจ ไม่มีการขู่บังคับ เน้นการสำรavnกาย วาจา ใจ ฝึกให้นักเรียนมีสติอยู่เสมอว่ากำลังทำอะไร พุคะอะไร คิดอะไร

1.3 นำเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ

ครูนำเสนอสิ่งเร้า และแรงจูงใจโดยการใช้สื่อการเรียนการสอน กิจกรรมรางวัล การให้คำชมเชย การตรวจสอบความคิด และความสามารถของนักเรียนก่อนสอน พร้อมทั้งแสดงผลการตรวจสอบให้เร็วที่สุดเพื่อเป็นการเสริมแรง

2. ขั้นสอน

2.1 การเสนอสาระสำคัญของบทเรียน

ครูนำเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียน หรือนำเสนอหัวข้อเรื่องประเด็นสำคัญของบทเรียนด้วยวิธีการต่างๆ

2.2 การแนะนำแหล่งข้อมูล

ครูต้องคอยแนะนำแหล่งวิทยาการ และแหล่งข้อมูลความรู้ เพื่อให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ได้อย่างหลากหลาย

2.3 การฝึกรวบรวมข้อมูล

ครูคอยกระตุ้นและฝึกให้นักเรียนได้รวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการต่างๆ อย่างเป็นระบบ

2.4 การฝึกคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เร้ากระตุ้นให้นักเรียนเกิดการคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยเน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม ได้ลงมือค้นคว้า มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน

2.5 การเสนอผลการคิด

ครูให้นักเรียนร่วมกันนำเสนอผลการอภิปราย และร่วมกันสรุปความคิดที่ได้จากการใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

3. ชั้นสรุป

3.1 การร่วมกันอภิปรายสรุปบทเรียน

ครู และนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้รับจากบทเรียนในประเด็นต่างๆ

3.2 การวัดและประเมินผล

ครูดำเนินการวัด และประเมินผลจากการสังเกตการณ์ตอบคำถาม สังเกตจากพฤติกรรมกลุ่ม การอภิปรายเหตุผล และการตอบประเด็นข้อซักถามต่างๆ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยขอนำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ และการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ดังนี้

4.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ

ปัญญา อ.โพธิ์ทอง (2552: 81 - 88) ได้ศึกษาการพัฒนาผลการเรียนรู้เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียนการจัดการเรียนรู้ 2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลก่อนเรียนและหลังเรียนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ 2) แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเรียนรู้ เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 2) ความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลของนักเรียนโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 3) ความคิดเห็นของนักเรียน ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

บุญหลาย แต่งทรัพย์ (2552: 62 - 67) ได้ศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการ เรื่องพัฒนาการของไทยสมัยอยุธยา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 2) เพื่อหาดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ และ 3) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแบบโยนิโสมนสิการก่อนและหลังการสอนด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องพัฒนาการของไทยสมัยอยุธยา และ 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบ

โยนิโสมนสิการ เรื่องพัฒนาการของไทยสมัยอยุธยา มีประสิทธิภาพ 82.22/81.66 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 75/75 2) ดัชนีประสิทธิผลของแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ เรื่องพัฒนาการของไทยสมัยอยุธยา มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.7406 และ 3) นักเรียนที่เรียนด้วยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ เรื่องพัฒนาการของไทยสมัยอยุธยา มีความสามารถในการคิดแบบโยนิโสมนสิการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เบญจวรรณ ปรางประเสริฐ (2553: 86 - 92) ได้ศึกษาผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2) เปรียบเทียบการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2) แบบทดสอบวัดผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 3) แบบทดสอบวัดการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผลการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 2) การคิดแบบโยนิโสมนสิการ ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยการคิดแบบโยนิโสมนสิการหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 3) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

4.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ประณีต จันทรขันธ์ (2542: 48 - 56) ได้ศึกษาผลการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรมในรายวิชา ส 0412 พระพุทธศาสนา และทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักเรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ กับ การสอนแบบปกติ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ 3) เปรียบเทียบทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2542 โรงเรียนชะอำ คุณหญิงเนื่องบุรี จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 2 ห้องเรียน 60 คน ได้จำนวนนักเรียนห้องละ 30 คน แล้วสุ่มให้นักเรียนห้องหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ และนักเรียนอีกห้องหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุมสอน

แบบปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ 2) แผนการสอนแบบปกติ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 4) แบบทดสอบวัดทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) และการทดสอบค่าที (t-test) ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์กับการสอนแบบปกติไม่แตกต่างกัน 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิตดา ธรรมวงศ์ผล (2542: 45 - 51) ได้ศึกษาผลของการสอนแบบไตรสิกขาที่มีต่อการคิดแบบโยนิโสมนสิการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรม ในรายวิชา ส 0412 พระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสีกัน (วัดน่านันท์อุปถัมภ์) กรุงเทพมหานคร การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรม ในรายวิชา ส 0412 พระพุทธศาสนา ของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบไตรสิกขากับการสอนแบบบรรยาย 2) เปรียบเทียบการคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ในโยนิโสมนสิการของ นักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบไตรสิกขากับการสอนแบบบรรยาย กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนสีกัน (วัดน่านันท์อุปถัมภ์) กรุงเทพมหานคร จำนวน 78 คน เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการสอนแบบไตรสิกขาและการคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ จำนวน 7 แผนการสอน แผนการสอนละ 2 คาบ รวม 14 คาบ 2) แผนการสอนแบบบรรยายและการคิดแบบอรรถสัมพันธ์ จำนวน 7 แผนการสอน แผนการสอนละ 2 คาบ รวม 14 คาบ 3) แบบทดสอบวัดสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 4) แบบทดสอบวัดการคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบไตรสิกขาส่งผลดีสูงกว่าการสอนแบบบรรยายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 2) ผลการคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ในโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนที่เรียนโดยการสอนแบบไตรสิกขาส่งผลดีสูงกว่าการสอนแบบบรรยายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มาลินี แก้วเงิน (2542: 64 - 68) ได้ศึกษาการพัฒนาการสร้างแบบฝึกกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ เรื่อง หลักธรรม ในรายวิชา ส 048 พระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนระดับนาฏศิลป์ชั้นกลางปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี จังหวัดลพบุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างแบบฝึกกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรม ที่ใช้วิธีสอนโดยใช้แบบฝึกกิจกรรมกับการใช้วิธีสอนแบบปกติ และ 3) เปรียบเทียบทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่สอนโดยใช้แบบฝึกกิจกรรม กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับนาฏศิลป์ชั้นกลางปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี จำนวน 44 คน จำนวน 2 ห้องเรียน ห้องเรียนละ 22 คน เครื่องมือการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการสอนที่ใช้วิธีสอนโดยใช้แบบฝึกกิจกรรม 2) แผนการสอนที่ใช้วิธีสอนปกติ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และหลังเรียนแบบคู่ขนาน และ 4) แบบวัดทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าสถิติทดสอบที (t - test) ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีสอนโดยใช้แบบฝึก

กิจกรรมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่สอนโดยใช้วิธีสอนปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) นักเรียนที่เรียนโดยใช้วิธีสอนโดยการฝึกปฏิบัติกิจกรรมมีผลสัมฤทธิ์ทางการพัฒนาทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กัญจนา พรนิเสน (2548: 68 - 74) ได้ศึกษาผลการสอนแบบพุทธวิธีที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ในรายวิชา ส 41102 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการทดลอง และหลังการทดลองของนักเรียนที่ใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี และ 2) เปรียบเทียบทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการก่อนการทดลอง และหลังการทดลองของนักเรียนที่ใช้วิธีสอนแบบพุทธวิธี กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสมุทรปราการ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2548 จำนวน 43 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) แผนการสอนแบบพุทธวิธี ซึ่งประกอบด้วย การสอนแบบไตรสิกขา การสอนแบบธรรมสภาจัญจา การสอนแบบอริยสัจสี่ การสอนแบบเชยิฐสถานการณ และการสอนแบบปุจฉาวิสัชนา จำนวน 6 แผน แผนการสอนละ 2 - 3 คาบ รวม 17 คาบ 2) แบบวัดทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และ 3) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียน แบบคู่ขนาน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติ t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบพุทธวิธีมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบพุทธวิธีมีทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งข้างต้นพบว่า มีการนำวิธีการจัดการเรียนรู้ตามหลักการคิดแบบโยนิโสมนสิการมาใช้ในการจัดการเรียนรู้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งส่วนใหญ่จะนำมาใช้กับวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการเป็นการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสนา ซึ่งถือเป็นกระบวนการที่ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่เรียนอย่างแท้จริง ทำให้นักเรียนได้ฝึกเกี่ยวกับทักษะการคิดสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนให้สูงขึ้นได้ ซึ่งในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ และทั้งนี้เนื่องจากการศึกษางานวิจัยส่วนใหญ่ที่พบว่ายังไม่มีการศึกษาด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ที่ประกอบด้วย ลักษณะการคิด 4 ลักษณะ คือ 1. การคิดอย่างถูกวิธี 2. การคิดเป็นขั้นตอนต่อเนื่องเป็นลำดับ 3. การคิดอย่างมีเหตุผล 4. การคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์ ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่าการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ นั้นจะส่งผลให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด แก้ปัญหา เกิดระเบียบขั้นตอนในการคิด และพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนในด้านการเรียน และด้านความประพฤติตนให้ถูกต้องเหมาะสม ตลอดจนมีผลการเรียนรู้ที่สูงขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีแบบแผนการวิจัยก่อนทดลอง (Pre Experimental Designs) แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนเรียน และทดสอบหลังเรียน (The One - Group Pretest - Posttest Design) โดยมีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนวัดบวรมงคล เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 เป็นหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) โดยมีรายละเอียดในการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนวัดบวรมงคล เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ที่เรียนรายวิชา ส 31103 สังคมศึกษา 2 เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม จำนวน 120 คน จากจำนวน 4 ห้องเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนวัดบวรมงคล เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ที่เรียนรายวิชา ส 31103 สังคมศึกษา 2 เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มด้วยวิธีการจับสลาก

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น (Independent Variable)

การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

2.2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม

2.2.2 ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ

2.2.3 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 โดยจัดการเรียนรู้จำนวน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที รวมทั้งสิ้น 10 คาบเรียน

4. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

เนื้อหาที่ใช้ทดลองในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเนื้อหาในรายวิชา ส 31103 สังคมศึกษา 2 ซึ่งเป็นรายวิชาพื้นฐาน หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัญหาสังคม จำนวน 10 คาบเรียน ประกอบด้วยหัวข้อดังนี้ 1) การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มทางสังคม 2) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาสังคม 3) ปัญหาการคอร์รัปชัน 4) ปัญหาสิ่งแวดล้อม และ 5) ปัญหาอาชญากรรม

5. แบบแผนการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบการวิจัยก่อนทดลอง (Pre-Experimental Designs) แบบกลุ่มเดียว ทดสอบก่อนเรียน และทดสอบหลังเรียน (The One - Group Pretest - Posttest Design) ซึ่งมีแบบแผน (มาเรียม นิลพันธุ์ 2551: 147) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แบบการวิจัย The One - Group Pretest - Posttest Design

สอบก่อน	ทดลอง	สอบหลัง
T ₁	X	T ₂
เมื่อ T ₁	แทน	การทดสอบก่อนการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ
X	แทน	การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ
T ₂	แทน	การทดสอบหลังการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

6. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

6.1 แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการจำนวน 5 แผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยหัวข้อดังนี้ 1) การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มทางสังคม 2) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาสังคม 3) ปัญหาการคอร์รัปชัน 4) ปัญหาสิ่งแวดล้อม และ 5) ปัญหาอาชญากรรม ใช้เวลาสอนจำนวน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที รวมทั้งสิ้น 10 คาบเรียน

6.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก กำหนดการให้ค่าคะแนน คือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดได้ 0 คะแนน จำนวน 40 ข้อ ใช้เป็นแบบทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียน (Pretest – Posttest)

6.3 แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งเป็นแบบวัดเชิงสถานการณ์แบบอัตนัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามลักษณะการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ 4 ลักษณะ ของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2538: 670) คือ การคิดอย่างถูกวิธี การคิดเป็นขั้นตอนต่อเนื่องเป็นลำดับ การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์ ซึ่งกำหนดเกณฑ์การตรวจให้คะแนนรายชื่อในลักษณะรูบริค (Rubric Scoring) 3 ระดับ จำนวน 4 สถานการณ์ สถานการณ์ละ 4 ข้อ รวมทั้งหมด 16 ข้อ

6.4 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับ จำนวน 9 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเป็นคำถามปลายเปิดให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน

7. ขั้นตอนการสร้าง และตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการทำวิจัย ดังนี้

7.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ จำนวน 5 แผน แผนการจัดการเรียนรู้ละ 2 คาบเรียน ใช้เวลาในการสอนจำนวน 5 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 2 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที รวมทั้งหมด 10 คาบเรียน ซึ่งมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

7.1.1 ศึกษารายละเอียดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดบวรเม่งคณ มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

7.1.2 ศึกษาองค์ประกอบและขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ในแต่ละขั้นตอนเพื่อทำความเข้าใจในกระบวนการให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

7.1.3 สร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการจำนวน 5 แผน แผนการจัดการเรียนรู้ละ 2 คาบเรียน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม

แผนการจัดการเรียนรู้ที่	เรื่อง	จำนวนคาบเรียน
1	การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มทางสังคม	2
2	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาสังคม	2
3	ปัญหาการคอร์รัปชัน	2
4	ปัญหาสิ่งแวดล้อม	2
5	ปัญหาอาชญากรรม	2

โดยในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ได้เรียงลำดับขั้นตอนตามการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย ชั้นที่ 1 ชั้นสร้างศรัทธา ประกอบด้วย 1.1) การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน 1.2) การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม 1.3) นำเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ ชั้นที่ 2 ชั้นสอน ประกอบด้วย 2.1) การเสนอสาระสำคัญของบทเรียน 2.2) การแนะนำแหล่งข้อมูล 2.3) การฝึกรวบรวมข้อมูล 2.4) การฝึกคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ 2.5) การเสนอผลการคิด และชั้นที่ 3 ชั้นสรุป ประกอบด้วย 3.1) การร่วมกันอภิปรายสรุปบทเรียน 3.2) การวัดและประเมินผล

7.1.4 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบพิจารณา และให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ให้ปรับการเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้โดยใช้ภาษาที่กระชับมากขึ้น 2) ในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ในส่วนของชั้นนำให้เพิ่มเติมการใช้สื่อที่สามารถกระตุ้น และสร้างความสนใจของผู้ให้เพิ่มมากขึ้น 3) ในส่วนของกิจกรรมการเรียนรู้ให้ตรวจสอบและเพิ่มเติมวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการให้ชัดเจนมากขึ้น และ 4) ในส่วนของใบงาน ให้ปรับปรุงสำนวนภาษาเกี่ยวกับคำชี้แจง และคำถามในประเด็นต่างๆให้มีความชัดเจนมากขึ้น

7.1.5 นำแผนการจัดการเรียนรู้มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

7.1.6 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแผนการจัดการเรียนรู้ แล้วนำไปวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ระหว่างเนื้อหา กับจุดประสงค์การเรียนรู้ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยมีการกำหนดคะแนนในการประเมิน ดังนี้ (มาเรียม นิลพันธุ์ 2551: 181)

- +1 หมายถึง แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องและเหมาะสม
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องและเหมาะสม
- 1 หมายถึง แน่ใจว่าแผนการจัดการเรียนรู้ไม่สอดคล้องและไม่เหมาะสม

ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับจุดประสงค์การเรียนรู้ (Index of Item Objective Congruence : IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ซึ่งจากการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับจุดประสงค์การเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญได้เท่ากับ 1.00 (ดังภาคผนวก ข หน้า 88 - 89)

7.1.7 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะว่า การเขียนข้อสรุปทั่วไปควรเขียนให้ชัดเจน และเป็นเหตุเป็นผลกัน รวมถึงปรับการใช้ภาษาให้มีความกระชับมากขึ้น การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ควรใช้คำที่แสดงพฤติกรรมที่มีความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการเขียนกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ควรมีการระบุขั้นตอนในแต่ละกิจกรรมให้ชัดเจน และสอดคล้องกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

7.1.8 นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 โรงเรียนวัดบวรมงคล เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ที่เรียนรายวิชา ส 31103 สังคมศึกษา 2 เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม จำนวน 30 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพซึ่งแผนการจัดการเรียนที่นำไปทดลองใช้นั้นสามารถดำเนินการสอนได้ตามขั้นตอนที่กำหนดไว้

7.1.9 นำแผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

จากขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ สามารถสรุปเป็นแผนภูมิที่ 4 ดังนี้

แผนภูมิที่ 4 ขั้นตอนการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

7.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ฉบับ ใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลัง เรียน (Pretest-Posttest) เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก กำหนดการให้ค่าคะแนน คือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดได้ 0 คะแนน จำนวน 40 ข้อ โดยมีขั้นตอนในการสร้าง แบบทดสอบ ดังนี้

7.2.1 ศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดบวรเมศล กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา โครงสร้างรายวิชา การวัดและประเมินผล

7.2.2 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการ และวิธีการสร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผล

7.2.3 วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และเนื้อหาเพื่อให้อาจสร้างแบบทดสอบให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้

7.2.4 สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม โดยวิเคราะห์ข้อสอบตามระดับความรู้ของนักเรียนที่แสดงพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของ แอนเดอร์สัน และเครทวอล (Anderson and Krathwohl, 2001) จำนวน 40 ข้อ ดังตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 วิเคราะห์ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม จำแนกตามจุดประสงค์การเรียนรู้และพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	ประเภทของข้อสอบ						รวม
		ความจำ	ความเข้าใจ	การประยุกต์ใช้	การวิเคราะห์	การประเมินค่า	การสร้างสรรค์	
แนวโน้มและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม	1. นักเรียนสามารถบอกความหมายและลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้	1	1	-	-	-	-	2
	2. นักเรียนสามารถบอกสาเหตุ และแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้	-	-	-	3	1	-	4
	3. นักเรียนสามารถบอกผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของสังคมไทยได้ ตลอดจนสามารถเสนอแนวทางของการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมของสังคมไทยได้อย่างเหมาะสม	-	-	-	1	1	-	2
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาสังคม	1. นักเรียนสามารถบอกความหมาย และลักษณะของ ปัญหาสังคม ได้	-	1	-	-	1	-	2
	2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์สาเหตุ และผลกระทบของการเกิดปัญหาสังคมได้	-	-	-	3	-	-	3
	3. นักเรียนสามารถเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม	-	-	1	2	-	-	3

ตารางที่ 5 วิเคราะห์ข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม จำแนกตามจุดประสงค์การเรียนรู้และพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย (ต่อ)

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	ประเภทของข้อสอบ						รวม
		ความจำ	ความเข้าใจ	การประยุกต์ใช้	การวิเคราะห์	การประเมินค่า	การสร้างสรรค์	
ปัญหา การ คอร์รัปชัน	1. นักเรียนสามารถบอกความหมาย และ ลักษณะสภาพของปัญหาการคอร์รัปชัน ได้	-	1	-	-	1	-	2
	2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์สาเหตุของ การเกิดปัญหาการคอร์รัปชัน ได้	-	-	-	4	-	-	4
	3. นักเรียนสามารถเสนอแนวทางในการ แก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นได้อย่าง เหมาะสม	-	-	1	1	-	-	2
ปัญหา สิ่งแวดล้อม	1. นักเรียนสามารถบอกความหมาย และ สภาพปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้	-	-	-	2	-	-	2
	2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์สาเหตุของ การเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม ได้	1	1	-	1	-	-	3
	3. นักเรียนสามารถเสนอแนวทางในการ แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นได้อย่าง เหมาะสม	-	-	1	2	-	-	3
ปัญหา อาชญา กรรม	1. นักเรียนสามารถบอกความหมาย และ สภาพของปัญหาอาชญากรรมได้	-	-	-	2	-	-	2
	2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์สาเหตุของ การเกิดปัญหาอาชญากรรมได้	1	-	-	2	1	-	4
	3. นักเรียนสามารถเสนอแนวทางในการ แก้ไขปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นได้อย่าง เหมาะสม	-	1	1	-	-	-	2
รวม		3	5	4	23	5	-	40

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ออกข้อสอบจำนวนทั้งหมด 80 ข้อ เพื่อนำไปหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ กับนักเรียนซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง แล้วจึงคัดเลือกข้อสอบที่ได้ค่าตามเกณฑ์ที่กำหนดให้เหลือ จำนวน 40 ข้อ

7.2.5 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจพิจารณา ซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะว่า ควรออกแบบทดสอบให้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยในแต่ละด้านที่กำหนดไว้ และควรปรับภาษาของข้อคำถาม และตัวเลือกให้มีความชัดเจนมากขึ้น

7.2.6 ปรับปรุง แก้ไขแบบทดสอบตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

7.2.7 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ตรวจสอบความถูกต้อง และความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับจุดประสงค์การเรียนรู้ (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาดังนี้

+1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้
-1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

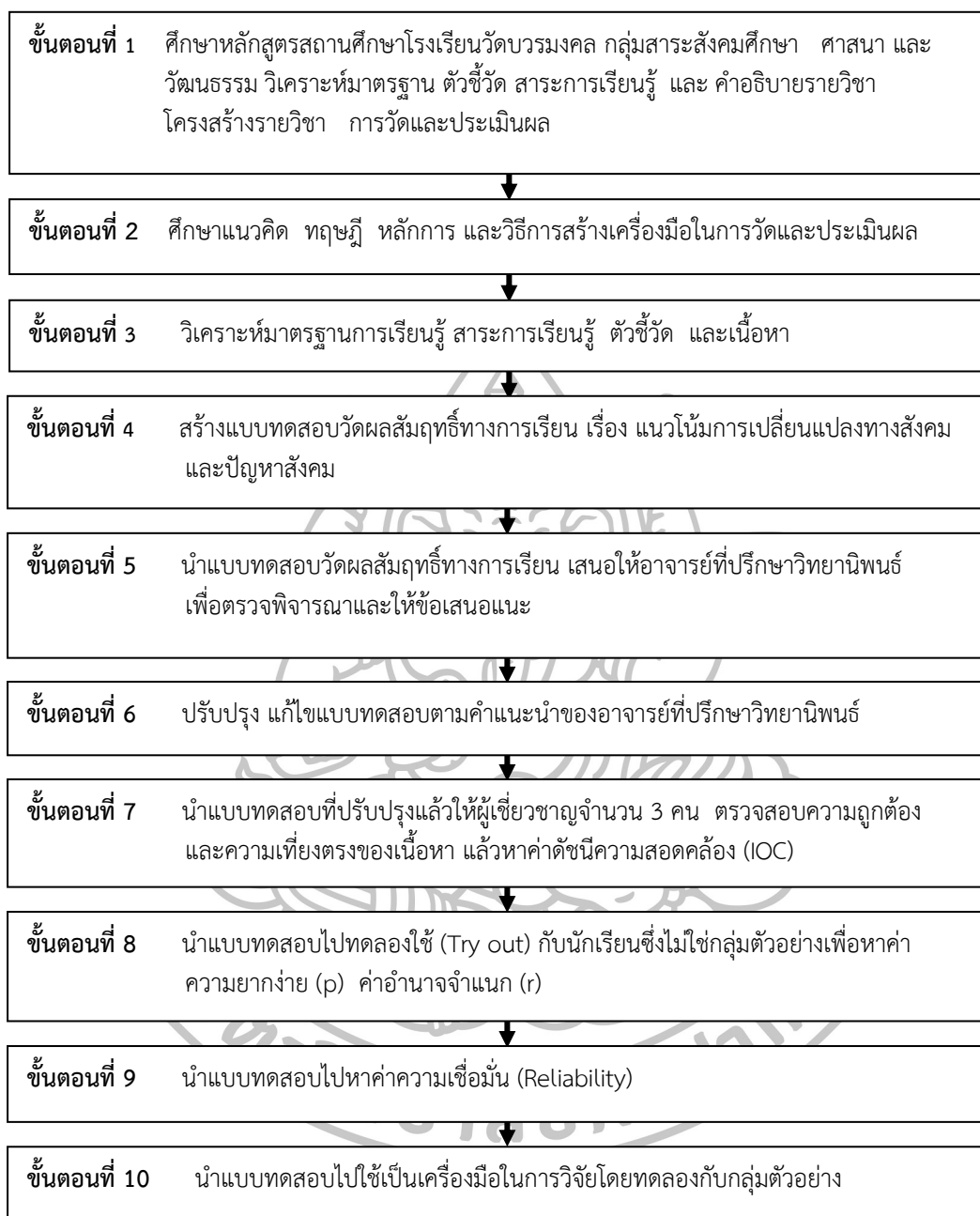
ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับจุดประสงค์การเรียนรู้ (Index of Item Objective Congruence : IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ซึ่งจากการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับจุดประสงค์การเรียนรู้ของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าสูงสุดเท่ากับ 1.00 ค่าต่ำสุดเท่ากับ 0.67 โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.98 (ดังภาคผนวก ข หน้า 90 - 98) ซึ่งผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะว่า ควรออกแบบทดสอบให้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และพฤติกรรมแต่ละด้านที่กำหนดไว้ ควรปรับข้อคำถามและตัวเลือกให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

7.2.8 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 80 ข้อไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบวรมงคล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 1 ที่เคยเรียนรายวิชา ส 31103 สังคมศึกษา 2 เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม จำนวน 40 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 เพื่อหาค่าความยากง่าย (p) ของแบบทดสอบ ได้ค่าระหว่าง 0.20 - 0.75 (ดังภาคผนวก ข หน้า 103 - 106) โดยใช้เกณฑ์ความยากง่ายระหว่าง 0.20-0.80 และเพื่อหาค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ ได้ค่าระหว่าง 0.20 - 0.80 (ดังภาคผนวก ข หน้า 103 - 106) โดยใช้เกณฑ์อำนาจจำแนก 0.20 ขึ้นไป (มาเรียม นิลพันธุ์, 2551: 180 - 188) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบทดสอบให้คงเหลือทั้งสิ้น 40 ข้อ ตามพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยที่กำหนดไว้

7.2.9 นำแบบทดสอบไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบโดยใช้สูตร KR - 20 ของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (Kuder - Richardson Formular 20) ซึ่งได้เท่ากับ 0.72

7.2.10 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

จากขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถสรุปเป็นแผนภูมิที่ 5 ดังนี้

แผนภูมิที่ 5 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม

7.3 แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ฉบับ ใช้ทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (Pretest-Posttest) เป็นแบบทดสอบวัดเชิงสถานการณ์แบบอัตนัยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามลักษณะการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ 4 ลักษณะของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2538: 670) คือ 1) การคิดอย่างถูกวิธี 2) การคิดเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง เป็นลำดับ 3) การคิดอย่างมีเหตุผล 4) การคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์ จำนวน 4 สถานการณ์ สถานการณ์ละ 4 ข้อ รวมทั้งสิ้น 16 ข้อ โดยกำหนดเกณฑ์การตรวจให้คะแนนรายข้อในลักษณะรูบริค (Rubric Scoring) 3 ระดับ ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 เกณฑ์การตรวจให้คะแนนความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	ดีมาก (3)	ดี (2)	พอใช้ (1)
1. อุบายมนสิการ (การคิดอย่างถูกวิธี)	สามารถอภิปรายและระบุประเด็นปัญหาจากการรับรู้เรื่องราวจากสถานการณ์ต่างๆ โดยสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ได้ถูกต้อง สมเหตุสมผล	สามารถอภิปรายและระบุประเด็นปัญหาจากการรับรู้เรื่องราวจากสถานการณ์ต่างๆ โดยสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ได้ถูกต้อง	สามารถอภิปรายและระบุประเด็นปัญหาจากการรับรู้เรื่องราวจากสถานการณ์ต่างๆ โดยสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ได้
2. ปถมนสิการ (การคิดเป็นขั้นตอนต่อเนื่องเป็นลำดับ)	สามารถวางแผนแนวทางการแก้ไขปัญหาลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ได้ถูกต้องสมเหตุสมผล	สามารถวางแผนแนวทางการแก้ไขปัญหาลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ได้ถูกต้อง	สามารถวางแผนแนวทางการแก้ไขปัญหาลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่อง ได้
3. การถมนสิการ (การคิดอย่างมีเหตุผล)	สามารถอภิปรายบอกสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ถูกต้อง สมเหตุสมผล	สามารถค้นหาเหตุผลที่ทำให้เกิดปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ถูกต้อง	สามารถค้นหาเหตุผลที่ทำให้เกิดปัญหา หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นได้อย่างใดอย่างหนึ่งได้
4. อุปาทมนสิการ (การคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์)	สามารถเสนอวิธีการแก้ไขปัญหา หรือแนวทางการแก้ไขปัญหาคือดีที่สุดโดยเกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม	สามารถเสนอวิธีการแก้ไขปัญหา หรือแนวทางการแก้ไขปัญหาคือดีที่สุดโดยเกิดประโยชน์ต่อตนเอง และครอบครัว	สามารถเสนอวิธีการแก้ไขปัญหา หรือแนวทางการแก้ไขปัญหาคือดีที่สุดโดยเกิดประโยชน์ต่อตนเอง

ระดับเกณฑ์การประเมินแบบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.00 คะแนน หมายถึง ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการอยู่ในระดับสูง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49 คะแนน หมายถึง ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.49 คะแนน หมายถึง ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการอยู่ในระดับต่ำ

แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ มีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

7.3.1 ศึกษาเกี่ยวกับหลักการ รูปแบบวิธีการสร้างแบบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ และการสร้างเกณฑ์การให้คะแนนเป็นคะแนนลักษณะแบบรูบริค (Rubric Scoring) 3 ระดับ แล้วนำข้อมูลมาพิจารณาแนวทางการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ

7.3.2 สร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ตามลักษณะการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ 4 ลักษณะของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)

7.3.3 นำแบบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจพิจารณา ซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะว่า สถานการณ์ที่ใช้ นั้นควรเป็นสถานการณ์ที่สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน มีความน่าสนใจ มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับบริบทของนักเรียน และควรมีการปรับภาษาของข้อคำถามให้มีความเหมาะสม ชัดเจนสอดคล้องกับการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ

7.3.4 นำแบบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ตรวจสอบค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ (Index of Item Objective Congruence : IOC) เป็นรายชื่อต่อไป โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

+1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ
-1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ

ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ (Index of Item Objective Congruence : IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ซึ่งจากการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าเท่ากับ 1.00 (ดังภาคผนวก ข หน้า 99 - 100)

7.3.5 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะว่าควรมีการปรับข้อคำถามที่นำไปสู่การตอบคำถามที่ตรงประเด็นมากขึ้น และปรับเกณฑ์การตรวจให้คะแนนของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการให้มีความเป็นเหตุเป็นผลที่ชัดเจนขึ้น

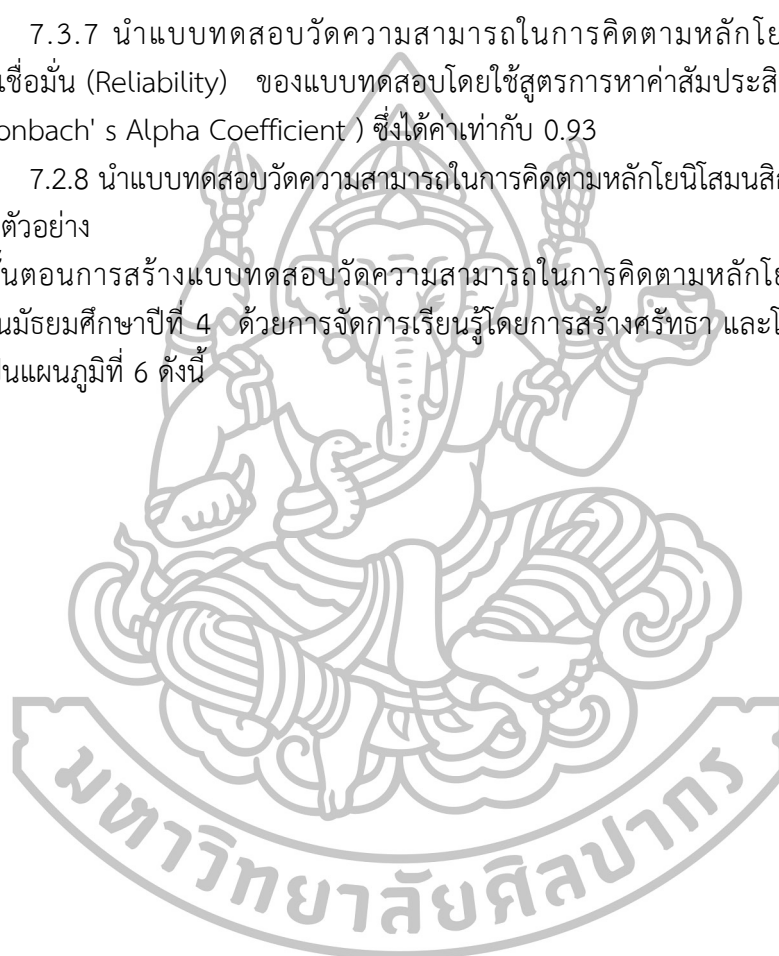
7.3.6 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการที่แก้ไขแล้วตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดบรมวงศศ กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 จำนวน 30 คน

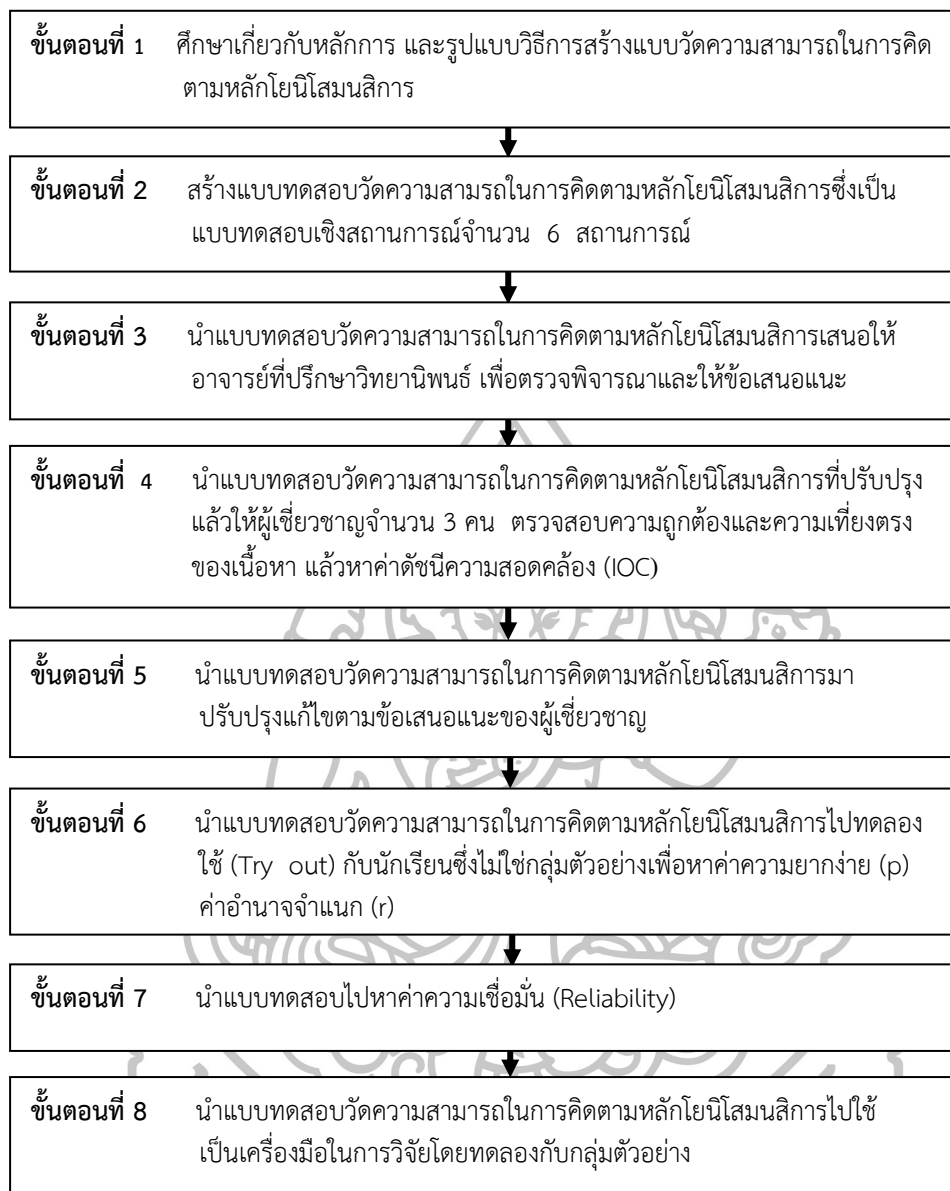
ที่เคยเรียนวิชานี้มาแล้ว เพื่อหาค่าความยากง่าย (p) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ซึ่งได้ค่าระหว่าง 0.58 – 0.72 (ดังภาคผนวก ข หน้า 108 - 109) โดยใช้เกณฑ์ความยากง่ายระหว่าง 0.20 – 0.80 และเพื่อหาค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ซึ่งได้ค่าระหว่าง 0.22 – 0.33 (ดังภาคผนวก ข หน้า 108 - 109) โดยใช้เกณฑ์อำนาจจำแนก 0.20 ขึ้นไป (มาเรียม นิลพันธุ์, 2551: 180 - 188) ทั้งนี้ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการให้คงเหลือ 4 สถานการณ์ ตามที่กำหนดไว้

7.3.7 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' s Alpha Coefficient) ซึ่งได้ค่าเท่ากับ 0.93

7.2.8 นำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการไปใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง

จากขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการสามารถสรุปเป็นแผนภูมิที่ 6 ดังนี้

แผนภูมิที่ 6 ขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนีโสมนสิการ

7.4 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อ การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้าง จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน 9 ข้อ ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการเรียน และด้านประโยชน์ที่ได้รับ

ตอนที่ 2 เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมโดยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ที่ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียนโดยมีขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียน ดังนี้

7.4.1 ศึกษาหนังสือ เอกสารต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

7.4.2 สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ โดยสอบถามในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ และด้านของประโยชน์ที่ได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแบบสอบถามความคิดเห็น แบบกำหนดค่าระดับ 5 ระดับ ตามรูปแบบของ ลิเคิร์ต (Likert, อ้างในพวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543: 107) ดังตารางที่ 7 ดังนี้

ตารางที่ 7 เกณฑ์การกำหนดระดับความคิดเห็น

คะแนน	ระดับความคิดเห็น
5	เห็นด้วยมากที่สุด
4	เห็นด้วยมาก
3	เห็นด้วยปานกลาง
2	เห็นด้วยน้อย
1	เห็นด้วยน้อยที่สุด

สำหรับการให้ความหมายของค่าที่ได้ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ที่ใช้ในการให้ความหมาย ดังตารางที่ 8 ดังนี้

ตารางที่ 8 เกณฑ์การแปลความหมายของค่าความคิดเห็น

ช่วงคะแนนเฉลี่ย	เกณฑ์การแปลความหมายของค่าความคิดเห็น
4.50 – 5.00	เห็นด้วยมากที่สุด
3.50 – 4.49	เห็นด้วยมาก
2.50 – 3.49	เห็นด้วยปานกลาง
1.50 – 2.49	เห็นด้วยน้อย
1.00 – 1.49	เห็นด้วยน้อยที่สุด

7.4.3 นำแบบสอบถามความคิดเห็นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ตรวจสอบพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะว่าข้อคำถามในแต่ละด้าน ควรเขียนให้มีความสอดคล้องและสัมพันธ์กับการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ และควรปรับข้อคำถามที่มีความคล้ายคลึงกันไว้ในข้อเดียวกับเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน

7.4.4 นำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 2) ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา และ 3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล ตรวจสอบพิจารณาความถูกต้องด้านเนื้อหา และภาษาที่ใช้แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับลักษณะตัวแทนพฤติกรรม (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณา ดังนี้

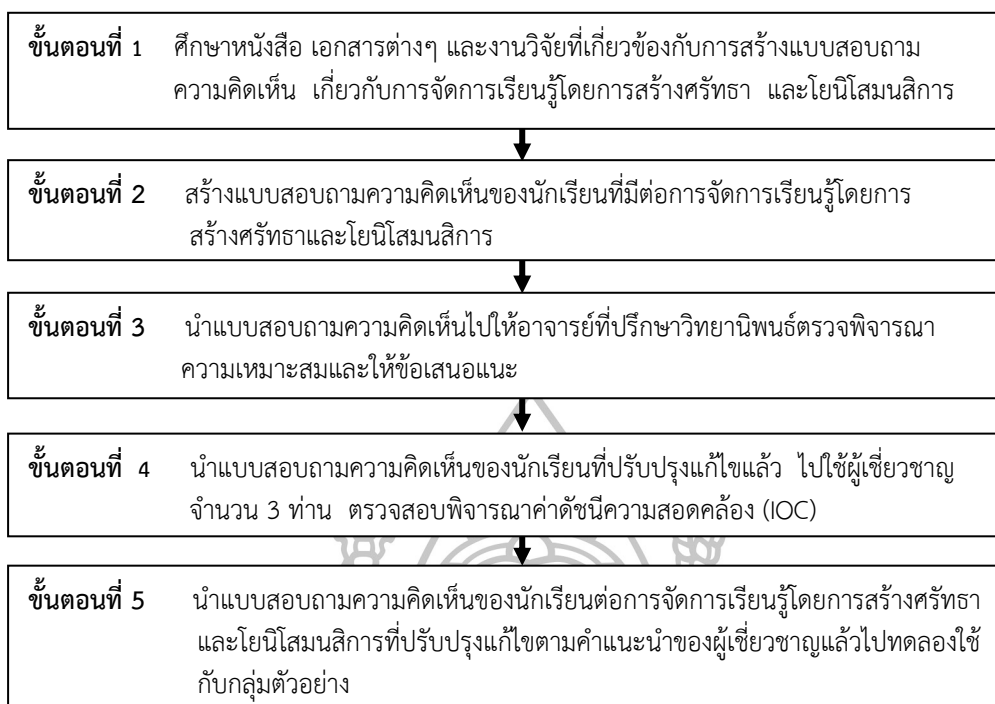
- +1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามเป็นตัวแทนพฤติกรรมนั้น
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามเป็นตัวแทนพฤติกรรมนั้น
- 1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามเป็นตัวแทนพฤติกรรมนั้น

ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับลักษณะตัวแทนพฤติกรรม (Index of Item Objective Congruence : IOC) มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไปถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ซึ่งจากการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับลักษณะตัวแทนพฤติกรรมของผู้เชี่ยวชาญได้ค่าเท่ากับ 1.00 (ดังภาคผนวก ข หน้า 101 - 102)

7.4.5 นำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญให้ข้อเสนอแนะว่าข้อคำถามในแต่ละประเด็นควรเขียนให้กระชับและชัดเจนมากขึ้น จากนั้นนำแบบสอบถามความคิดเห็นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

จากขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อ การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ สามารถสรุปเป็นแผนภูมิที่ 7 ดังนี้

แผนภูมิที่ 7 ขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อ การจัดการเรียนรู้
โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

8. การดำเนินการทดลอง และการเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการดำเนินการทดลองผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

8.1 ขั้นก่อนการทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

8.1.1 ให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบก่อนเรียน จำนวน 40 ข้อ
โดยใช้เวลา 50 นาที

8.1.2 ให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตาม
หลักโยนิโสมนสิการก่อนเรียน จำนวน 4 สถานการณ์ โดยใช้เวลา 50 นาที

8.2 ขั้นการทดลอง

ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และ
โยนิโสมนสิการไปใช้สอนกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนวัดบวรมงคล
แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1
จำนวน 30 คน โดยทำการสอนสัปดาห์ละ 2 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที รวมระยะเวลา 5
สัปดาห์ เป็นเวลาทั้งสิ้น 10 คาบเรียน โดยมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1) ขั้นสร้างศรัทธา

1.1 การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน

ครูต้องปฏิบัติตัวเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียน คือ ต้องมีบุคลิกภาพสำรวม น่าเชื่อถือ สง่า สะอาด แจ่มใส และมีความเชื่อมั่นในตัวเอง ต้องมีความรู้ มีคุณธรรม มีความเมตตา เอื้ออาทรทำให้นักเรียนมีความรู้สึกสบายใจที่จะเข้ามา หรือปรึกษา ตลอดจนสั่งสอนนักเรียนด้วยความรัก และเป็นที่พักพิงของนักเรียนได้อย่างแท้จริง

1.2 การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เหมาะสม

ครูต้องสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นบรรยากาศที่ชวนให้สบายใจ ไม่มีการขู่บังคับ เน้นการสำรวมกาย วาจา ใจ ฝึกให้นักเรียนมีสติอยู่เสมอว่ากำลังทำอะไร พุทอะไร คิดอะไร

1.3 นำเสนอสิ่งเร้าและแรงจูงใจ

ครูนำเสนอสิ่งเร้า และแรงจูงใจโดยการใช้สื่อการเรียนการสอน กิจกรรมรางวัล การให้คำชมเชย การตรวจสอบความคิด และความสามารถของนักเรียนก่อนสอน พร้อมทั้งแสดงผลการตรวจสอบให้เร็วที่สุดเพื่อเป็นการเสริมแรง

2) ชั้นสอน

2.1 การเสนอสาระสำคัญของบทเรียน

ครูนำเสนอปัญหาที่เป็นสาระสำคัญของบทเรียน หรือนำเสนอหัวข้อเรื่องประเด็นสำคัญของบทเรียนด้วยวิธีการต่างๆ

2.2 การแนะนำแหล่งข้อมูล

ครูต้องคอยแนะนำแหล่งวิทยาการ และแหล่งข้อมูลความรู้ เพื่อให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ได้อย่างหลากหลาย

2.3 การฝึกรวบรวมข้อมูล

ครูคอยกระตุ้นและฝึกให้นักเรียนได้รวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการต่างๆ อย่างเป็นระบบ

2.4 การฝึกคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เร้ากระตุ้นให้นักเรียนเกิดการคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยเน้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วม ได้ลงมือค้นคว้า มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกัน

2.5 การเสนอผลการคิด

ครูให้นักเรียนร่วมกันนำเสนอผลการอภิปราย และร่วมกันสรุปความคิดที่ได้จากการใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

3) ชั้นสรุป

3.1 การร่วมกันอภิปรายสรุปบทเรียน

ครู และนักเรียนร่วมกันสรุปความรู้ที่ได้รับจากบทเรียนในประเด็นต่างๆ

3.2 การวัดและประเมินผล

ครูดำเนินการวัด และประเมินผลจากการสังเกตการตอบคำถาม สังเกตจากพฤติกรรมกลุ่ม การอภิปรายเหตุผล และการตอบประเด็นข้อซักถามต่างๆ

8.3 ชั้นหลังการทดลอง ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

8.3.1 เมื่อผู้วิจัยดำเนินการทดลองสอนครบทุกแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ผู้วิจัยให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เรื่องแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม จำนวน 40 ข้อแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ 4 สถานการณ์ จำนวน 16 ข้อ และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

8.3.2 ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการทดสอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียน คะแนนจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการก่อนเรียน และหลังเรียน และแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ มาวิเคราะห์ข้อมูล

9. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

9.1 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent)

9.2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ จากแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ก่อนเรียน และหลังเรียน โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent)

9.3 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุป

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) โดยมีแบบแผนการวิจัยก่อนทดลอง (Pre Experimental Designs) แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและทดสอบหลังเรียน (The One - Group Pretest - Posttest Design) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนวัดบวรมงคล เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ที่เรียนรายวิชา ส 31103 สังคมศึกษา 2 เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม จำนวน 30 คน โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเปรียบเทียบคะแนนทดสอบก่อนเรียน-หลังเรียน ด้วยการจัดการการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการโดยทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent) ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการเรียน และ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และข้อมูลที่เป็นข้อเสนอแนะใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) สรุปวิธีดำเนินการวิจัยได้ดังตารางที่ 9 ดังนี้

ตารางที่ 9 สรุปวิธีดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มเป้าหมาย	เครื่องมือ/ การวิเคราะห์ข้อมูล
1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียน ด้วยการจัดการการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ	- ทดสอบโดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน - ทดสอบโดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนวัดบวรมงคล เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558	แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent)
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียน ด้วยการจัดการการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ	- ทดสอบโดยใช้แบบทดสอบความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการก่อนเรียน - ทดสอบโดยใช้แบบทดสอบความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการหลังเรียน	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนวัดบวรมงคล เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558	แบบทดสอบความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent)
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ	สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนวัดบวรมงคล เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คน ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558	แบบสอบถามความคิดเห็นวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่องแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนวัดบวรมงคล เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ที่เรียนรายวิชา ส 31103 สังคมศึกษา 2 เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มด้วยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน และหลังเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม 3) แบบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการก่อนเรียนและหลังเรียน และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนและขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

ตอนที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนจำนวน 30 คน ปรากฏดัง ตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย (\bar{x})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	p
ทดสอบก่อนเรียน	30	40	14.53	3.88	-13.41	0.00
ทดสอบหลังเรียน	30	40	26.40	3.14		

จากตารางที่ 10 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ หลังเรียน ($\bar{x} = 26.40$, S.D. = 3.14) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x} = 14.53$, S.D. = 3.88) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ จำนวน 30 คน ปรากฏดังตารางที่ 11

ตารางที่ 11 การเปรียบเทียบความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	คะแนนเฉลี่ย (\bar{x})	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	p
ทดสอบก่อนเรียน	30	48	18.80	2.20	-17.91	0.00
ทดสอบหลังเรียน	30	48	33.43	4.77		

จากตารางที่ 11 พบว่า คะแนนความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ หลังเรียน ($\bar{x} = 33.43$, S.D. = 4.77) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x} = 18.80$, S.D. = 2.20) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 และเมื่อวิเคราะห์ผลความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการรายด้านพบว่า มีค่าคะแนนเฉลี่ยรายด้านดังตารางที่ 12

ตารางที่ 12 คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำแนกตามรายด้าน

ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ	คะแนนเต็ม (เฉลี่ย)	ก่อนเรียน				หลังเรียน			
		\bar{x}	S.D.	ระดับ	ลำดับที่	\bar{x}	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
การคิดอย่างถูกวิธี	3	1.06	0.14	ต่ำ	4	1.93	0.15	ปานกลาง	4
การคิดเป็นลำดับขั้นตอน	3	1.23	0.33	ต่ำ	2	2.23	0.26	ปานกลาง	1
การคิดอย่างมีเหตุผล	3	1.24	0.19	ต่ำ	1	2.15	0.33	ปานกลาง	2
การคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์	3	1.18	0.19	ต่ำ	3	2.05	0.32	ปานกลาง	3
เฉลี่ยรวมแต่ละด้าน	3	1.17	0.23	ต่ำ		2.09	0.29	ปานกลาง	

จากตารางที่ 12 พบว่า ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังจากการเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.09$, S.D. = 0.29) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การคิดเป็นลำดับขั้นตอน ($\bar{x} = 2.23$, S.D. = 0.26) การคิดอย่างมีเหตุผล ($\bar{x} = 2.15$, S.D. = 0.33) การคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์ ($\bar{x} = 2.05$, S.D. = 0.32) และ การคิดอย่างถูกวิธี ($\bar{x} = 1.93$, S.D. = 0.15) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนจำนวน 30 คน ปรากฏดังตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้				
1. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นการสอนที่มีลำดับขั้นตอน และเป้าหมายในการเรียนรู้	4.53	0.57	เห็นด้วยมากที่สุด	2
2. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้รวบรวมข้อมูล และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	4.27	0.64	เห็นด้วยมาก	3

ตารางที่ 13 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

รายการ	\bar{x}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น	ลำดับ ที่
3. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องเหมาะสม	4.57	0.50	เห็นด้วยมากที่สุด	1
รวม	4.46	0.37	เห็นด้วยมาก	(3)
ด้านบรรยากาศการเรียนรู้				
4. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม	4.37	0.61	เห็นด้วยมาก	3
ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ (ต่อ)				
5. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	4.50	0.68	เห็นด้วยมากที่สุด	2
6. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ และปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของนักเรียน	4.53	0.57	เห็นด้วยมากที่สุด	1
รวม	4.47	0.43	เห็นด้วยมาก	(2)
ด้านประโยชน์ที่ได้รับ				
7. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา	4.50	0.63	เห็นด้วยมากที่สุด	2
8. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการเป็นการสอนที่เน้นให้ฝึกทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	4.43	0.63	เห็นด้วยมาก	3
9. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการเป็นการสอนที่เน้นให้นักเรียนสามารถเลือก และตัดสินใจในการลงมือแก้ไขปัญหาได้อย่างมีเหตุผล	4.70	0.53	เห็นด้วยมากที่สุด	1
รวม	4.54	0.40	เห็นด้วยมากที่สุด	(1)
ความเห็นโดยภาพรวมทุกด้าน	4.49	0.39	เห็นด้วยมาก	

จากตารางที่ 13 พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{x} = 4.49$, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับ นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากเป็นลำดับที่หนึ่ง ($\bar{x} = 4.54$, S.D. = 0.40) รองลงมาได้แก่ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากเป็นลำดับที่สอง ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = 0.43) และด้านกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากเป็นลำดับสุดท้าย ($\bar{x} = 4.46$, S.D. = 0.37) ซึ่งแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

ด้านประโยชน์ที่ได้รับ นักเรียนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุดเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ นักเรียนสามารถเลือก และตัดสินใจ ในการลงมือแก้ไขปัญหาได้อย่างมีเหตุผล ($\bar{x} = 4.70$, S.D. = 0.53) นักเรียนได้รับการพัฒนาทักษะ การคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.63) และ นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะในการ แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ($\bar{x} = 4.43$, S.D. = 0.63) ตามลำดับ

ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ และ ปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.57) นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความคิดเห็น ซึ่งกันและกัน ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.68) และ นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และส่งเสริมการทำงาน ร่วมกันเป็นกลุ่ม ($\bar{x} = 4.37$, S.D. = 0.61) ตามลำดับ

ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อโดยการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นใช้ปัญญาใน การแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องเหมาะสม ($\bar{x} = 4.57$, S.D. = 0.50) การจัดการเรียนรู้ เป็นการสอนที่มีลำดับขั้นตอน และเป้าหมายในการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.57) และการ จัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้รวบรวมข้อมูล และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ($\bar{x} = 4.27$, S.D. = 0.64) ตามลำดับ

สำหรับข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นักเรียนได้มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ และได้ เกิดการเรียนรู้ร่วมกันมากขึ้น อีกทั้งนักเรียนมีความต้องการให้เพิ่มตัวอย่างจำนวนสถานการณ์ใน กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อจะได้ฝึก และพัฒนาการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการได้มากขึ้น

ประมวลผลการสังเกตจากการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

นอกจากการวิจัยดังกล่าวแล้ว ในระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ผู้วิจัยได้สังเกตและบันทึกผลการจัดการเรียนรู้แล้วนำมาสรุปไว้ ดังต่อไปนี้

1. การจัดการเรียนรู้ในเนื้อหาที่นักเรียนมีความสนใจ หรือเป็นเรื่องใกล้ตัว พบว่านักเรียนสามารถที่จะร่วมกันระดมสมองอภิปรายกลุ่มร่วมกันคิด และร่วมกิจกรรมได้ดีและมีประสิทธิภาพมากกว่าในส่วนที่เนื้อหาไม่มีความใกล้ตัวนักเรียนออกไป ซึ่งในการจัดการเรียนรู้ครูได้คอยยกตัวอย่างเปรียบเทียบสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่อยู่ในความสนใจ และเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวเพื่อให้ นักเรียนได้เชื่อมโยงความคิดเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมากขึ้น

2. ในชั้นที่นักเรียนร่วมกันระดมสมองอภิปรายกลุ่ม มีนักเรียนสมาชิกในกลุ่มบางคนที่ยังขาดความกระตือรือร้น และไม่เอาใจใส่ต่อการปฏิบัติกิจกรรม จึงส่งผลให้ต้องใช้เวลาในการอภิปรายกลุ่มมากขึ้น และได้ผลการอภิปรายที่ไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ ซึ่งครูก็ได้ว่ากล่าวตักเตือน และชี้แนะถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับถ้าให้ความสนใจ และความร่วมมือในการอภิปรายกลุ่ม

3. การจัดการเรียนรู้ของแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 – 2 ในส่วนของการดำเนินกิจกรรมที่ให้นักเรียนร่วมกันคิด และอภิปรายร่วมกันภายในกลุ่มนั้นนักเรียนบางส่วนยังคงใช้ข้อมูลที่มาจากความ คิดเห็นของตนเองเป็นหลักมารวมอภิปรายมากกว่าการอภิปรายโดยอ้างอิงจากข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้า และมีความน่าเชื่อถือทำให้ในช่วงแรกๆ นั้นอาจยังไม่ได้ข้อมูลที่ถูกต้องมากนัก ครูต้องอธิบายเพิ่มเติม และให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งต่อมาในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 – 5 นักเรียนสามารถที่จะ อภิปรายโดยใช้การอ้างอิงจากข้อมูลที่ศึกษาค้นคว้า และมีความน่าเชื่อถือจึงทำให้การอภิปรายมี ประสิทธิภาพมากขึ้น

4. ในส่วนของบรรยากาศในการเรียนรู้ พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้นที่จะ เรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครู และนักเรียน มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อกันจึงส่งผลให้นักเรียนมี ความกล้าที่จะคิด กล้าทำ กล้าแสดงความคิดเห็น และกล้าที่จะตัดสินใจในประเด็นปัญหาต่างๆ ได้ อย่างเต็มที่

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งมีแบบแผนการวิจัยก่อนทดลอง(Pre Experimental Designs) แบบกลุ่มเดียวสอบก่อนและหลัง (The One - Group Pretest - Posttest Design) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ 2) เปรียบเทียบความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ และ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนวัดบรมวงศศ เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ที่เรียนรายวิชา ส31103 สังคมศึกษา 2 เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มด้วยวิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ที่ผ่านการตรวจหาค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน (Pretest-Posttest) เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคมจำนวน 1 ฉบับ เป็นแบบทดสอบแบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.20 – 0.75 ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.20 – 0.80 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.72 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการก่อนเรียนและหลังเรียน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 ค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.58 – 0.72 ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.22 – 0.33 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สามารถสรุปผลการวิจัยดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ สามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถอภิปรายผลดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ออกแบบจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ชัดเจน และเป็นระบบ มีการใช้กระบวนการกลุ่มที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองตามขั้นตอนที่ผู้สอนได้กำหนดไว้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้รู้จักคิด มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็น รู้จักยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นโดยการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ตลอดจนมีการร่วมมือกันทำงานอย่างมีระบบตามขั้นตอน

ทั้งนี้การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการประกอบด้วยขั้นตอนดังต่อไปนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นสร้างศรัทธา ซึ่งเป็นขั้นที่ผู้สอนปฏิบัติตัวเป็นกัลยาณมิตรของผู้เรียน มีความเชื่อมั่นในตัวเอง มีความรู้ มีคุณธรรม มีความเมตตา เอื้ออาทรทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกสบายใจที่จะเข้าหา และปรึกษา สั่งสอนผู้เรียนด้วยความรัก และเป็นที่พักพิงของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง อีกทั้งต้องสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นบรรยากาศที่ชวนให้สบายใจ ไม่มีการขู่บังคับ เน้นการสำรวจภาววาจาใจ ฝึกให้นักเรียนมีสติอยู่เสมอว่ากำลังทำอะไร พุคะอะไร คิดอะอะไร ตลอดจนนำเสนอสิ่งเร้า

และแรงจูงใจ โดยผู้สอนนำเสนอสิ่งเร้าให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน ด้วยวิธีการจัดปಾಯนิเทศเกี่ยวกับเนื้อหาที่เรียนไว้บริเวณหน้าห้อง ซึ่งเมื่อนักเรียนพบเห็นแล้วก็จะให้ความสนใจและต้องการเรียนรู่มากขึ้น และมีการจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ ทั้งการจัดวางผังที่นั่ง แสงสว่าง อากาศที่ถ่ายเท และความสะอาดภายในห้องเรียน อีกทั้งมีการสร้างแรงจูงใจโดยใช้สื่อการเรียนการสอน เช่น รูปภาพ คลิปวิดีโอ บัตรข้อความ ข่าว เหตุการณ์ อีกทั้งมีการให้รางวัล คำชมเชย ตรวจสอบความคิด และความสามารถของนักเรียนก่อนสอน พร้อมทั้งแสดงผลการตรวจสอบให้เร็วที่สุดเพื่อเป็นการเสริมแรง ซึ่งเมื่อผู้สอนได้เสริมแรงแล้วนั้นผู้เรียนได้แสดงพฤติกรรมตอบสนองที่ดี มีการยิ้มรับ กล่าวคำขอบคุณ และแสดงความกระตือรือร้นในการเรียนเพิ่มขึ้น

ขั้นที่ 2 ขั้นสอน ผู้สอนจะเริ่มจากการเสนอสาระสำคัญของบทเรียน ซึ่งผู้สอนจะต้องคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดมุมมองที่หลากหลายเกี่ยวกับปัญหาที่นำเสนอ โดยผ่านการใช้สื่อการสอนในรูปแบบต่างๆ เช่น รูปภาพ คลิปวิดีโอ ข้อความ ข่าว เหตุการณ์ และหนังสือ ซึ่งในการที่จะให้นักเรียนจะเกิดมุมมองที่หลากหลายได้นั้นต้องอาศัยการฝึกการสังเกต และการตั้งคำถาม โดยผู้สอนจะคอยอธิบายชี้แนะก่อนที่จะใช้สื่อในแต่ละแบบว่าผู้สอนต้องการให้นักเรียนได้ข้อมูลอะไรบ้างจากการใช้สื่อเพื่อให้ผู้เรียนมีแนวทางในการสังเกต และตั้งคำถามในประเด็นที่ยังไม่ชัดเจนให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์มากขึ้น ซึ่งเป็นพื้นฐานเบื้องต้นเกี่ยวกับการคิด จากนั้นผู้สอนจะคอยแนะนำแหล่งวิทยากร และแหล่งข้อมูลความรู้ที่มีความหลากหลายทั้งแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสารตำรา และแหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพื่อให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ได้อย่างหลากหลาย และถูกต้องน่าเชื่อถือ ทั้งนี้ผู้สอนต้องอธิบายหลักการ และแนวทางในการค้นคว้าข้อมูล การเลือกใช้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าและเลือกสรรข้อมูลที่ถูกต้องและเหมาะสมสอดคล้องกับหัวข้อและประเด็นที่ต้องการศึกษา จากนั้นจึงให้ผู้เรียนฝึกรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง ความรู้ และหลักการต่างๆ โดยมีการจัดระบบ และจัดหมวดหมู่ของข้อมูลให้ชัดเจนเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ ต่อไป ลำดับต่อมาผู้สอนจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และนำเสนอผลการคิด ซึ่งผู้สอนคอยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการโดยการกำหนดประเด็นปัญหาและให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับประเด็นต่างๆที่กำหนดให้โดยใช้วิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ทั้งนี้ใช้ข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลเป็นพื้นฐานในการร่วมกันอภิปราย ซึ่งในการอภิปรายกลุ่มนั้นผู้สอนต้องคอยดูแล และคอยชี้แนะอย่างใกล้ชิดเพื่อให้บรรยากาศของการอภิปรายนั้นเป็นไปได้อย่างราบรื่นจากนั้นให้ผู้เรียนนำเสนอผลการอภิปรายของแต่ละกลุ่ม และร่วมกันอภิปรายสรุปข้อมูลความคิดที่ได้ ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ในส่วนนี้ผู้สอน และผู้เรียนร่วมกันอภิปรายสรุปความรู้ที่ได้รับจากบทเรียนในแต่ละประเด็น จากนั้นผู้สอนจะดำเนินการวัด และประเมินผลผู้เรียนจากการสังเกตการตอบคำถามของผู้เรียน สังเกตจากพฤติกรรมกลุ่ม และการตอบประเด็นข้อซักถามต่างๆ ซึ่งในช่วงแรกๆ ผู้เรียนยังไม่สามารถตอบคำถามได้ชัดเจน และไม่ค่อยสมเหตุสมผล ดังนั้นผู้สอนจึงต้องคอยชี้แนะและอธิบายเพิ่มเติม และในส่วนของ การสังเกตพฤติกรรมกลุ่ม พบว่า ผู้เรียนแต่ละกลุ่มให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมเป็นอย่างดี เพียงแต่ในช่วงแรกนั้นอาจมีผู้เรียนบางส่วนที่ยังไม่สามารถร่วมกิจกรรมได้เต็มที่เพราะยังติดเล่น ไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย จึงส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมต่างๆในช่วงแรกอาจต้องใช้เวลามากขึ้น และไม่ได้ประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้สอนจึงต้องแก้ไขปัญหาโดยการคอยควบคุมดูแลอย่าง

ใกล้ชิด และเพิ่มการทำติกาข้อตกลงเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมกลุ่มให้ชัดเจนมากขึ้น พร้อมทั้งคอยกำกับติดตามอย่างใกล้ชิดเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมมีประสิทธิภาพขึ้น ซึ่งผู้เรียนส่วนใหญ่สามารถเรียนรู้และบรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าจากขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ในช่วงต้นนั้นเป็นวิธีการเรียนรู้ที่สร้างให้ผู้เรียนเกิดความศรัทธาในกระบวนการเรียนรู้ โดยที่มีครูเป็นกัลยาณมิตรมีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในการเรียนรู้ และได้รับข้อมูลความรู้ที่มากเพียงพอที่จะใช้ข้อมูลนั้นเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการฝึกคิดอย่างมีระบบ ใช้เหตุผลในการคิดพิจารณาจนสามารถแก้ไขประเด็นปัญหาต่างๆ ที่กำหนดให้ได้ อย่างเหมาะสมด้วยปัญญาตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ เนื่องจากการที่มุ่งเน้นการสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ศรัทธาที่เกิดขึ้นนั้นจะเป็นปัจจัยสำคัญที่นำผู้เรียนไปสู่วิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการที่สำเร็จผลอย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุนน อมรวินธุ์ (2530 : 85 – 88) ที่กล่าวว่า การที่ครูมีความเป็นกัลยาณมิตรแล้วนั้นจึงจะสามารถสร้างศรัทธา แรงจูงใจให้แก่ผู้เรียนที่จะศึกษาบทเรียน จากนั้นจึงจะเพิ่มวิธีการพัฒนาความคิด และการสร้างเสริมปัญญาด้วยวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ อีกทั้งจัดกิจกรรมส่งเสริมกระตุ้นเร้าให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนใช้การคิดอยู่อย่างเสมอ ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจสิ่งต่างๆ ที่เป็นปัจจัยเกี่ยวข้องกันอย่างชัดเจนจนสามารถพัฒนาความคิด และปัญญาของตนเองได้ และสอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2542 : 30) ที่กล่าวถึงคุณค่า และประโยชน์ของการคิดแบบโยนิโสมนสิการไว้ในทางพระพุทธศาสนานั้นโยนิโสมนสิการเป็นตัวนำที่ทำให้การศึกษาเริ่มต้น หรือเป็นแกนกลางของการพัฒนาปัญญา อีกทั้งเสฐียรพงษ์ วรรณปก (2553 : 3 – 8) ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการเป็นรูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดที่ให้นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาในสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเป็นการฝึกคิดที่ถูกต้อง และสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอันจะส่งผลให้ผู้เรียนเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศชาติต่อไป

ผลการวิจัยที่เกิดขึ้นนั้นสอดคล้องกับงานวิจัยของปัญญา อ.โพธิ์ทอง (2552: 74 – 78) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมของพระพุทธศาสนา และความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล ด้วยวิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หลังการเรียนด้วยวิธีการสอนแบบโยนิโสมนสิการสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจวรรณ ปรางประเสริฐ (2553: 79 – 82) ที่ได้ศึกษาผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลังการเรียนด้วยกระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับการคิดแบบโยนิโสมนสิการสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ งานวิจัยของชนิษฐา เวชรังสี (2550 : 64 - 67) ที่ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และความสามารถในการสร้างชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบโยนิโสมนสิการ ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์หลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์แบบโยนิโสมนสิการสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

2. ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ พบว่านักเรียนมีความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการนั้นมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน และเป็นระบบ ซึ่งในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ได้มีการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีขั้นตอนอย่างชัดเจน และเป็นระบบสอดคล้องกันในทุกแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละขั้นของการจัดการเรียนรู้ล้วนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกพัฒนาการคิดในรูปแบบต่างๆ รวมถึงวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการอย่างสม่ำเสมอ กล่าวคือ ขั้นการเสนอสาระสำคัญของบทเรียน ในขั้นนี้ผู้สอนได้ให้ผู้เรียนฝึกการสังเกต และการตั้งคำถามจากการใช้สื่อการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ เพื่อสร้างมุมมองต่อเนื้อหา และสภาพของปัญหาที่กำหนดให้ได้อย่างหลากหลาย สอดคล้องกับความเป็นจริง ขั้นการแนะนำแหล่งข้อมูล ขั้นนี้ผู้เรียนจะได้รับการฝึกฝนเกี่ยวกับการค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายซึ่งในช่วงแรกผู้เรียนบางส่วนยังขาดการถ่วงถ่วงข้อมูลทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่มีความน่าเชื่อถือมาใช้ในการอ้างอิง ทั้งนี้ก่อนที่จะดำเนินกิจกรรมผู้สอนได้อธิบายชี้แนะเกี่ยวกับการค้นคว้าข้อมูลแล้ว ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องคอยย้ำเตือน และชี้แนะอย่างใกล้ชิดในช่วงแรกๆ ของการจัดการเรียนรู้ซึ่งในการจัดการเรียนครั้งต่อไป ผู้เรียนสามารถค้นคว้าข้อมูลได้อย่างถูกต้อง ขั้นการฝึกรวบรวมข้อมูล ผู้เรียนสามารถรวบรวมข้อมูลได้อย่างถูกต้อง มีระบบเป็นหมวดหมู่ได้อย่างชัดเจน อีกทั้งสามารถสังเคราะห์ข้อมูลในประเด็นต่างๆ ได้อย่างถูกต้องซึ่งผู้เรียนได้มีการพัฒนาความสามารถในการสังเคราะห์ข้อมูลในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ขั้นการฝึกคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และการเสนอผลการคิด ผู้เรียนได้รับการฝึกคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการอย่างสม่ำเสมอ อย่างเช่น วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบแยกส่วนประกอบ วิธีคิดแบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบอุปมาอุปไมย เป็นวิธีคิดที่ผู้เรียนได้รับการฝึกอย่างสม่ำเสมอทุกแผนการจัดการเรียนรู้ แต่ในช่วงแรกวิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัยนั้นผู้เรียนบางส่วนยังไม่สามารถคิดสืบสาวเหตุปัจจัยได้ถึงแก่น หรือต้นตอของปัญหาที่กำหนดทำให้ผู้สอนต้องคอยชี้แนะและอธิบายเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดมุมมองในการคิดที่เพิ่มมากขึ้นซึ่งเมื่อผู้เรียนได้รับการชี้แนะและฝึกฝนแล้วในการจัดการเรียนรู้เรื่องต่อๆ มาผู้เรียนก็สามารถพัฒนาได้ดีขึ้น วิธีคิดแบบแยกส่วนประกอบ เป็นอีกวิธีคิดหนึ่งในช่วงแรกของการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนยังไม่สามารถคิดแบบแยกส่วนประกอบได้ดีเท่าที่ควร ทำให้ผู้สอนต้องคอยชี้แนะอย่างใกล้ชิดให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดจนเกิดความเคยชินจนสามารถพัฒนาประสิทธิภาพการคิดแบบแยกส่วนประกอบให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้นในแผนการจัดการเรียนรู้ช่วงท้ายๆ วิธีคิดแบบอริยสัจ เป็นวิธีคิดที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และแสดงวิธีการคิดได้อย่างดีสอดคล้องตามหลักเหตุและผล อาจเป็นเพราะอริยสัจสี่นั้นเป็นหลักธรรมที่นักเรียนค่อนข้างคุ้นเคยและได้เรียนรู้มาแล้วมากพอสมควรจึงทำให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงหลักธรรมอริยสัจสี่กับวิธีคิดแบบอริยสัจได้อย่างถูกต้อง วิธีคิดแบบอุปมาอุปไมยผู้เรียนสามารถคิดแบบอุปมาอุปไมยได้ดีแต่การเสนอความคิดในบางครั้งอาจถูกต้องตามกฎหมายและกติกาทางสังคม แต่อาจจะยังไม่ถูกต้องตามหลักธรรมทางศาสนาทำให้ผู้สอนต้องอธิบายเพิ่มเติมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการคิดที่ถูกต้องมากขึ้น ส่วนวิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ วิธีคิดแบบอรรถสัมพันธ

วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ – คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในปัจจุบัน และวิธีคิดแบบวิภวาท วิธีคิดเหล่านี้ผู้เรียนจะได้รับการฝึกคิดในแต่ละแผนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไปตามความเหมาะสมของเนื้อหา และการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งจากที่กล่าวมาแล้วในช่วงต้นการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการถือว่าเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการใช้กระบวนการกลุ่มที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงจึงทำให้เกิดความเข้าใจที่คงทน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิด นอกจากนี้ผู้เรียนมีโอกาสนในการวิพากษ์ วิจารณ์ แสดงความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันทำให้นักเรียนเกิดความจำในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมุน อมรวิวัฒน์ (2531 : 54) ที่กล่าวว่า “การเรียนการสอนแบบโยนิโสมนสิการเป็นวิธีการสอนที่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของหลักสูตรที่เน้นการแก้ปัญหาเป็น เน้นการคิด การปฏิบัติจริงเป็นหลักใหญ่” และสอดคล้องกับแนวคิดของทีศนา แคมมณี (2544 : 84) ที่อธิบายว่าหลักโยนิโสมนสิการทำให้เกิดการคิดเป็น เป็นความสามารถที่บุคคลรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามสภาวะ โดยวิธีคิดหาเหตุปัจจัยสืบค้นจากต้นเหตุตลอดทางจนถึงผลสุดท้ายที่เกิดแยกแยะเรื่องออกให้เห็นตามสภาวะที่เป็นจริง คิดตามความสัมพันธ์ที่สืบทอดจากเหตุโดยไม่เอาความรู้สึกอุปทานของตนเองเข้าไปจับ ตลอดจนสามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมด้วยวิธีการแห่งปัญญาเป็นองค์ประกอบภายในมีความเกี่ยวข้องกับการฝึกใช้ความคิดให้รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระบบ คิดอย่างวิเคราะห์

นอกจากนี้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยยังได้ศึกษาความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการคิดเป็นลำดับขั้นตอน และด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยรองลงมา คือ ด้านการคิดอย่างมีเหตุผล ด้านการคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์ และการคิดอย่างถูกวิธี ตามลำดับ ซึ่งการที่ด้านการคิดเป็นลำดับขั้นตอนได้คะแนนสูงสุดนั้น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีลำดับขั้นตอนต่อเนื่องในทุกแผนการจัดการเรียนรู้ มีการวางแผนขั้นตอนในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน อีกทั้งมีการฝึกผู้เรียนมีการวางแผนแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบตามหน้าที่ของตนในการทำงานกลุ่ม กล่าวคือในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ผู้เรียนจะต้องมองเห็นและเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นก่อนว่าเกิดปัญหาอะไรอย่างไร ลำดับต่อมาผู้เรียนจะต้องแสวงหาคำตอบว่าปัญหาเหล่านี้เกิดขึ้นจากสาเหตุใดบ้าง จากนั้นผู้เรียนจะต้องเสนอวิธีการและแนวทางการแก้ไขปัญหามีวิธีการและแนวทางอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งเลือกวิธีการและแนวทางที่ดีที่สุด จากนั้นผู้เรียนจะต้องอภิปรายเกี่ยวกับผลที่จะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามวิธีการและแนวทางการแก้ไขปัญหานั้นว่าจะเกิดผลดีและคุณประโยชน์ต่อสังคมอย่างไรบ้าง ซึ่งเมื่อผู้เรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้ย่อมสม่ำเสมอจะส่งผลให้ผู้เรียนมีวิธีการคิดที่มีลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่องจึงเป็นเหตุผลสำคัญที่ส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยในด้านการคิดเป็นลำดับขั้นตอนมีคะแนนสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมุน อมรวิวัฒน์ (2531 : 60) ได้กล่าวว่าการคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็นกระบวนการฝึกการคิดวิเคราะห์ที่ลึกซึ้งซึ่งเหตุเป็นผล มีขั้นตอนเป็นระบบก่อให้เกิดปัญญา ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้บรรลุจุดมุ่งหมายส่วนด้านการคิดอย่างมีเหตุผลที่ได้คะแนนเฉลี่ยรองลงมานั้นอาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการจะมีกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ฝึกการคิดหาเหตุผล

จากเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ จากเนื้อหาบทเรียน ซึ่งในบางเหตุการณ์ที่สามารถเกิดขึ้นจริง หรืออาจเกิดขึ้นได้ในชีวิตประจำวัน ผู้เรียนต้องแสวงหาความรู้ และกลั่นกรองข้อมูลมาเป็นเหตุผล ประกอบในการเลือก และการตัดสินใจในประเด็นต่างๆ นักเรียนก็จะได้รับการฝึกคิดอย่างมีเหตุผล เช่นกัน คะแนนเฉลี่ยลำดับต่อมาคือ ด้านการคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์ มีลักษณะที่คล้ายกับด้านของ ด้านการคิดอย่างมีเหตุผลเนื่องด้วยในการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการจะมีการจัดกิจกรรม การเรียนรู้โดยการกำหนดเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาที่เรียน และให้นักเรียนฝึกใช้ความคิดเกี่ยวกับทางออกของปัญหา นักเรียนจะได้ร่วมกันอภิปรายเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุด โดยทางออกนั้นต้องมีความถูกต้องและเหมาะสมทั้งทางโลก และทางธรรม แต่การที่ คะแนนเฉลี่ยด้านการคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์ได้คะแนนที่ต่ำกว่านั้นอาจเป็นเพราะนักเรียนส่วนใหญ่ ยังคงมีความเคยชินกับค่านิยมในปัจจุบันที่มองตนเองเป็นหลักจึงส่งผลให้แนวทางในการแก้ไขปัญหาที่ นำเสนอออกมานั้นอาจมีความถูกต้องเหมาะสมในทางโลก แต่ยังไม่สอดคล้องกับความถูกต้อง ทางธรรม ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาสำคัญที่สังคมควรตระหนักในเรื่องของการเสื่อมถอยทางจริยธรรมของ เยาวชนที่เกิดมากขึ้นเรื่อยๆ ในสังคมปัจจุบัน และด้านการคิดอย่างถูกวิธีเป็นด้านที่ได้คะแนนเฉลี่ย น้อยที่สุดอาจเป็นเพราะนักเรียนส่วนมากใช้ประสบการณ์เดิม และความเคยชินมาใช้ในการอธิบาย ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นจึงส่งผลให้เกิดลักษณะวิธีคิดแบบเดิมๆ ที่เป็นลักษณะการคิดแบบขาด การพิจารณาไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ประกอบกับสภาพของสังคมปัจจุบันที่มุ่งเน้นเรื่องของการ แข่งขัน และการอยู่รอดภายใต้ความกดดันจากปัจจัยทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม จึงทำให้ ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ และปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เกิดขึ้นจึงทำให้ผู้เรียนเกิดความคิด ที่มุ่งเน้นที่ตนเองมากกว่าสังคมจึงเกิดวิธีการคิดที่ไม่เหมาะสมไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม และ ประเทศชาติ อีกทั้งสภาพแวดล้อมทางครอบครัวและการเลี้ยงดูของนักเรียนส่วนใหญ่แล้วอยู่ในเขต ชุมชน ผู้ปกครองส่วนมากประกอบอาชีพแบบหาเช้ากินค่ำรับจ้างเป็นส่วนใหญ่เป็นปัจจัยกีดกันให้ ผู้เรียนอาจไม่ได้รับการเลี้ยงดู และปลูกฝังวิธีการคิดที่ถูกวิธีตั้งแต่ตอนเด็กจึงส่งผลกระทบต่อวิธีการคิด ของผู้เรียนในปัจจุบัน ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนจะต้องได้รับการฝึกฝน การคิดอย่างถูกวิธีมาก ขึ้น เพราะจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถที่จะดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและมั่นคงต่อไปในอนาคต ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา พรนิเสน (2548: 68 – 74) ที่ศึกษาผลของการสอนแบบพุทธวิธีที่มีต่อวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ในรายวิชา ส 41102 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ศาสนา ศิลปกรรม และจริยธรรม) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีวิธีคิดแบบ โยนิโสมนสิการ หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนแบบพุทธวิธีสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการ เรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านประโยชน์ที่ได้รับ นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ใน ระดับเห็นด้วยมากเป็นลำดับที่หนึ่ง โดยมีความคิดเห็นว่า นักเรียนสามารถเลือก และตัดสินใจในการ แก้ไขปัญหาได้อย่างมีเหตุผล และได้รับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนส่วนมากได้ ตระหนักถึงความสำคัญที่ว่าในการดำเนินชีวิตของนักเรียนแต่ละคนย่อมพบกับปัญหาในเรื่องต่างๆ

มากมาย ซึ่งถ้านักเรียนสามารถเลือก และตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดได้อย่างมีเหตุผลเหมาะสม ถูกต้องนักเรียนก็จะสามารถ ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข รองลงมาได้แก่ ด้านบรรยากาศ การเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก โดยมีความคิดเห็นว่า บรรยากาศการเรียนรู้นักเรียนแต่ละกลุ่มมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เป็นบรรยากาศแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริงเนื่องจาก นักเรียนแต่ละคนนั้นมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อให้ได้องค์ความรู้ที่ ครบถ้วนสมบูรณ์มากที่สุด และสุดท้ายได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ใน ระดับเห็นด้วยมาก โดยมีความคิดเห็นว่า การจัดการเรียนรู้ได้เน้นให้นักเรียนได้ใช้ปัญญาในการ แก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องเหมาะสม มีการมุ่งเน้นให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้ด้วย ตนเอง และมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นลำดับขั้นตอนโดยเริ่มจากเนื้อหาที่ง่ายก่อนเพื่อเป็น พื้นฐานในการศึกษาวิเคราะห์เรื่องอื่นๆ ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2542 : 33 -34) ที่อธิบายว่าในการเรียนควรเรียนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่าย หรือรู้เห็น อยู่แล้วไปหาสิ่งที่เข้าใจยาก หรือยังไม่รู้ ไม่เห็น ไม่เข้าใจ เรียนจากเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวไปหาสิ่งที่อยู่ไกล ตัว ถ้าสิ่งที่เรียนเป็นสิ่งที่แสดงได้ก็ให้เรียนด้วยของจริง เพื่อให้ให้นักเรียนได้ดูได้เห็น ได้ฟังเองอย่าง ที่เรียกว่าประสบการณ์ตรง การเรียนการสอนดำเนินไปในรูปที่ให้ผู้เรียนกับผู้สอนมีบทบาท ร่วมกันในการแสวงหาความจริง ให้มีการแสดงความคิดเห็นโต้ตอบเสรี หลักการนี้เป็นข้อสำคัญใน วิธีการแห่งปัญญา และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญญา อ.โพธิ์ทอง (2552 : 74 – 87) ที่ศึกษา เรื่องการพัฒนาผลการเรียนรู้เรื่อง หลักธรรมของพระพุทธศาสนา และความสามารถในการคิดอย่างมี เหตุผลด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความเห็นด้วยต่อการจัดการเรียนด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ทุกด้าน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคมของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อค้นพบและแนวคิดที่เป็นข้อเสนอแนะดังรายละเอียดต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1. จากการวิจัย พบว่า ความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการด้วยการจัดการ เรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการนั้นได้ส่งเสริมความสามารถในการคิดของนักเรียนให้มี ศักยภาพในระดับที่สูงได้นั้น ควรเริ่มด้วยเนื้อหาที่มีความใกล้ตัว หรืออยู่ในความสนใจของนักเรียนมา ใช้เป็นเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ เพื่อช่วยกระตุ้นความสนใจ และการฝึกคิดของนักเรียนให้เพิ่มมากขึ้น

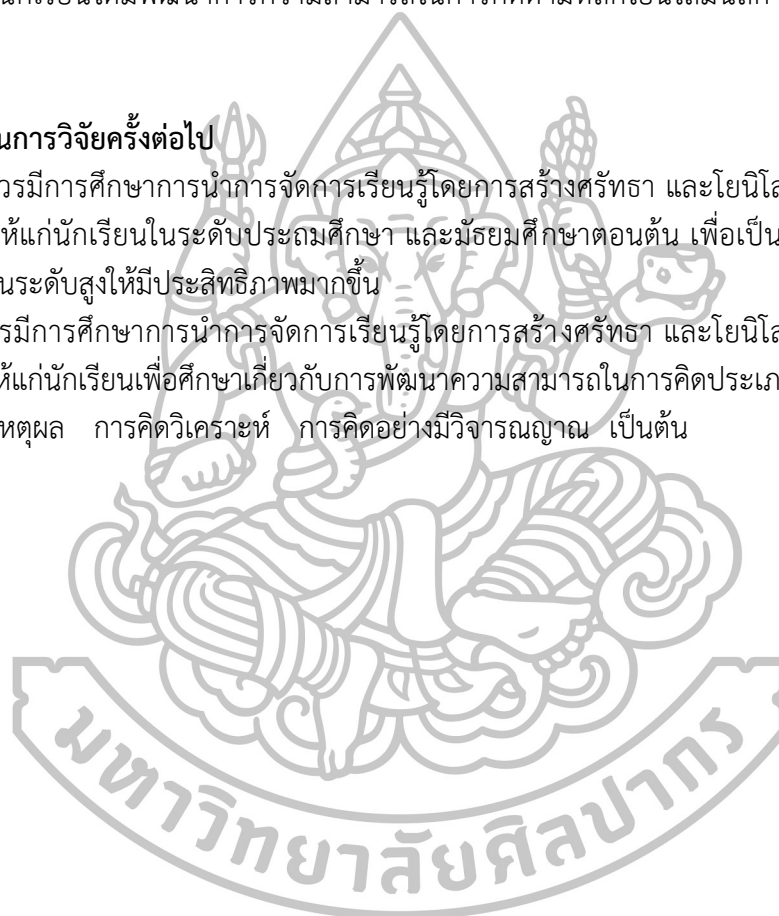
2. จากการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ผู้สอนจำเป็นต้องคำนึงถึงการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ และเน้นการสร้างความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีโดยที่ทั้งผู้สอน และผู้เรียนต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ตีร่วมกันในการเรียนรู้ เพื่อเป็นการกระตุ้นการคิด และส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างทางความคิดได้อย่างเต็มที่

3. จากการวิจัยพบว่า ผู้สอนจำเป็นต้องแนะนำ และอธิบายวิธีการศึกษาตามขั้นตอนของการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการอย่างชัดเจนก่อนที่จะให้นักเรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมเนื่องมีขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจน อีกทั้งควรเน้นการตั้งประเด็นคำถามที่สอดคล้องกับวัย และศักยภาพของผู้เรียน เพื่อให้นักเรียนได้มีพัฒนาการความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการที่สูงขึ้นอย่างเป็นลำดับ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการนำการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการไปใช้จัดการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียนในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาการคิดในระดับสูงให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ควรมีการศึกษาการนำการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการไปใช้จัดการเรียนรู้ให้แก่ นักเรียนเพื่อศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถในการคิดประเภทอื่นๆ เช่น การคิดอย่างมีเหตุผล การคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น

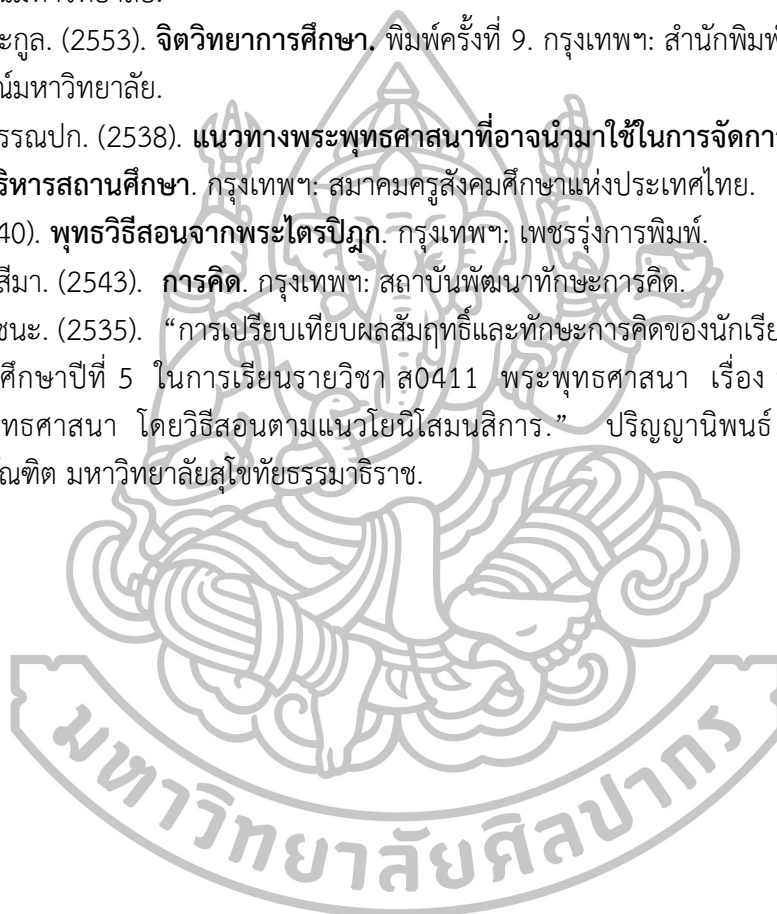
รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ. (2542). **การสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาศักยภาพของเด็กไทยด้านทักษะการคิด**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545**. กรุงเทพฯ: บริษัท ฟริกหวาน กราฟฟิค จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). **การปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (2552-2561)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บริษัท ฟริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กัญจณา พรนิเสน. (2548). “ผลของการสอนแบบพุทธวิธีที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ ในรายวิชา ส41102 สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ.” ปรียญานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กิตติ พัฒนาตระกูลสุข. (2542). “ข้อสังเกตที่น่าสนใจเกี่ยวกับ Constructivism โยนิโสมนสิการ”. **วารสารคณิตศาสตร์**, (กุมภาพันธ์ – เมษายน) : 21 - 25
- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2546). “การพัฒนาคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ : อนาคตที่ชาติต้องการ”. **วารสารมองไกลไอเอพีดี**, (กรกฎาคม – กันยายน) : 4-7
- ชนิษฐา เวชรังสี. (2550) “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ และความสามารถในการสร้างชิ้นงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ แบบโยนิโสมนสิการ.” สารนิพนธ์ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ดวงรัตน์ สบายยิ่ง. (2549). “การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณด้วยการจัดการเรียนรู้ตามแนวโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2.” ปรียญานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทีศนา แคมมณี และคณะ. (2544). **วิทยาการด้านการคิด**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บริษัท เดอะมาสเตอร์กรุ๊ปแมนเนจเม้นท์ จำกัด.
- นัตตา ธรรมวงศ์ผล. (2542). “ผลของการสอนแบบไตรสิกขาที่มีต่อการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่อง หลักธรรมในรายวิชา ส 0412 พระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสีกัน (วัดนันทน์อุปถัมภ์) กรุงเทพมหานคร.” ปรียญานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- บุญหลาย แต่งทรัพย์. (2552). “ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโยนิโสมนสิการเรื่องพัฒนาการของไทยสมัยอยุธยาในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2.” การศึกษาค้นคว้าอิสระ การศึกษามหาบัณฑิตหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- เบญจวรรณ ปรางประเสริฐ. (2553). “การศึกษาผลการเรียนรู้ เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ร่วมกับคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4.” ปริญญาโท ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประณีต จันทรขันธ์. (2542). “ผลของการใช้กระบวนการเผชิญสถานการณ์ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง หลักธรรม ในรายวิชา ส0412 พระพุทธศาสนา และทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชะอำคุณหญิงเนื่องบุรี จังหวัดเพชรบุรี.” ปริญญาโท ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2553). **การพัฒนาการคิด**. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรินต์ติ้ง.
- ประเวศ วะศรี. (2539). **คุยกันเรื่องความคิด ศ.นพ.ประเวศ วะสี**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ปัญญา อ.โพธิ์ทอง. (2552). “การพัฒนาผลการเรียนรู้เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผลด้วยวิธีสอนแบบโยนิโสมนสิการ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5.” ปริญญาโท ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พจนารถ บัวเขียว. (2535). “การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยการสอนแบบแก้ปัญหาที่ใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ” ปริญญาโท ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พนัส หันนาคินทร์. (2529). **การสอนค่านิยมและจริยธรรม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิฆเนศ.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2532). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2548). **ขอบฟ้าแห่งความรู้**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อัมรินทร์.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). **พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- _____. (2542). **วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สยาม.
- _____. (2542). **พุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- _____. (2542). **พุทธวิธีในการสอน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหธรรมิก.
- _____. (2546). **พจนานุกรมฉบับพุทธศาสตร์ฉบับประมวลศัพท์**. กรุงเทพฯ: บริษัทเอส.อาร์.พรินต์ติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด.

- พระพรหมคุณาภรณ์. (2550). **วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม**. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2543). **วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาเรียม นิลพันธุ์. (2551). **วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มาลินี แก้วเงิน. (2542). “การสร้างแบบฝึกกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ เรื่อง หลักธรรมในรายวิชา ส048 พระพุทธศาสนา สำหรับนาฏศิลป์ชั้นกลางปีที่ 1 วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรีจังหวัดลพบุรี.” *ปริญญานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*.
- โรงเรียนวัดบวรมงคล. (2555). **รายงานการประเมินตนเองภายในของกลุ่มโรงเรียน สพม.1 .** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2556). **หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนวัดบวรมงคล พุทธศักราช 2556.** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2557). **รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2557.** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2557). **รายงานข้อมูลการวัดและประเมินผล ปีการศึกษา 2557.** สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 กระทรวงศึกษาธิการ.
- ลักขณา สรวิวัฒน์. (2549). **การคิด**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วรภัทร ภูเจริญ. (2543). **100 เครื่องมือการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ: ร่วมด้วยช่วยกัน.
- วศิน อินทสระ. (2534). **ความคิดเห็นที่ถูกต้องเป็นอย่างไร**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ปัญญา.
- วัชรา เล่าเรียนดี. (2554). **รูปแบบและกลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด**. พิมพ์ครั้งที่ 7. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- วารีย์ คำชื่น. “พระบรมราชโองราช พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานแก่ครู นักเรียน ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน.” *มิตรครู*, 3 ธันวาคม 2533.
- สมคิด อิศระวัฒน์. (2542). **รายงานการวิจัยเรื่องลักษณะของการอบรมและเลี้ยงดูเด็กของคนไทยซึ่งมีผลต่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง**. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมประสงค์ น่วมบุญลือ. (2555). **การคิดวิจารณ์ญาณ การใช้หลักตรรกะเพื่อการตัดสินใจทางเลือก**. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สามัญศึกษา, กรม. (2539). **หัวใจของการศึกษาศาสนาต้องเป็นรากฐาน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พัฒนาศพริ้นตังเซนเตอร์.
- สายัญ โพธิ์สุวรรณ. (2551). “ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่เรียนวิทยาศาสตร์โดยวิธีโยนิโสมนสิการ.” *ปริญญานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา*.

- สาโรช บัวศรี. (2526). **ปรัชญาการศึกษาตามแนวพุทธศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กราฟิคอาร์ต.
- สุคนธ์ สีนธพานนท์ และคณะ. (2551). **พัฒนาทักษะการคิดพิชิตการสอน**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
เลียงเชียง.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2531). **การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- _____. (2530). **คิดเป็นตามนัยแห่งพุทธธรรม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- _____. (2535). **สมบัติพิพม์ของการศึกษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2553). **จิตวิทยาการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2538). **แนวทางพระพุทธศาสนาที่อาจนำมาใช้ในการจัดการศึกษาและการบริหารสถานศึกษา**. กรุงเทพฯ: สมาคมครูสังคมศึกษาแห่งประเทศไทย.
- _____. (2540). **พุทธวิธีสอนจากพระไตรปิฎก**. กรุงเทพฯ: เพชรรุ่งการพิมพ์.
- อรพรรณ พรสีมา. (2543). **การคิด**. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาทักษะการคิด.
- อาลัย พรหมชนะ. (2535). “การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และทักษะการคิดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในการเรียนรายวิชา ส0411 พระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยวิธีสอนตามแนวโยนิโสมนสิการ.” **ปริญญานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช**.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. อาจารย์ ดร. อนัน ปันอินทร์	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา
2. อาจารย์ ดร. เพ็ญพนา พ่วงแพ	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา
ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีสอน
3. อาจารย์ ดร.สรัญญา จันทร์ชูสกุล	อาจารย์ประจำภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล

ตารางที่ 14 ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ได้จากการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของ
แผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

รายการ	ระดับคะแนน ความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ΣR	IOC
	1	2	3		
1. มาตรฐานการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้สอดคล้องกับตัวชี้วัด	+1	+1	+1	3.00	1.00
2. ตัวชี้วัด					
2.1 ตัวชี้วัดมีความสอดคล้องกับสาระการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
2.2 ตัวชี้วัดมีความสอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
3. องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้					
3.1 แผนการจัดการเรียนรู้มีองค์ประกอบครบถ้วน	+1	+1	+1	3.00	1.00
3.2 แผนการจัดการเรียนรู้มีลำดับขั้นตอนการจัดกิจกรรม อย่างเป็นระบบ	+1	+1	+1	3.00	1.00
4. จุดประสงค์การเรียนรู้					
4.1 จุดประสงค์การเรียนรู้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	3.00	1.00
4.2 จุดประสงค์การเรียนรู้มีความชัดเจน สามารถวัดพฤติกรรมการเรียนรู้ได้	+1	+1	+1	3.00	1.00
5. สาระการเรียนรู้					
5.1 สาระการเรียนรู้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด	+1	+1	+1	3.00	1.00
5.2 สาระการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
5.3 สาระการเรียนรู้มีความสอดคล้องเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	+1	+1	+1	3.00	1.00

ตารางที่ 14 ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ได้จากการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของ
แผนการจัดการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ
(ต่อ)

รายการ	ระดับคะแนน ความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ΣR	IOC
	1	2	3		
6. กระบวนการจัดการเรียนรู้					
6.1 กระบวนการจัดการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
6.2 กระบวนการจัดการเรียนรู้มีลำดับขั้นตอนที่ชัดเจน และสัมพันธ์ต่อเนื่อกัน	+1	+1	+1	3.00	1.00
6.3 กระบวนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะการคิด การแสวงหาความรู้ และการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาได้อย่างมีเหตุผล	+1	+1	+1	3.00	1.00
7. สื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้					
7.1 สื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ และกระบวนการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
7.2 สื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน	+1	+1	+1	3.00	1.00
8. การวัดและประเมินผล					
8.1 การวัด และการประเมินผลมีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ และสารการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
8.2 การวัด และการประเมินผลมีความสอดคล้องกับกระบวนการจัดการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
8.3 การวัด และการประเมินผลครอบคลุมทั้งความรู้ ทักษะ และเจตคติ	+1	+1	+1	3.00	1.00
รวมทั้งฉบับ				1.00	

ตารางที่ 15 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับ จุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ ที่			ΣR	IOC
		1	2	3		
1	คำว่า “การเปลี่ยนแปลง” มีความหมายที่สอดคล้องตรงกับข้อใดต่อไปนี้ (ความจำ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
2	การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีลักษณะที่สอดคล้องกับข้อใดต่อไปนี้ (ความเข้าใจ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
3	ความหมายของคำว่า “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม” มีความสอดคล้องกับข้อใดต่อไปนี้ (ความจำ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
4	ข้อใดต่อไปนี้ที่แสดงถึงลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
5	ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีความสอดคล้องกับข้อใดต่อไปนี้ (ความเข้าใจ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
6	การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างมีแบบแผนได้เกิดขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่เมื่อใด (ความจำ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
7	การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมที่สำคัญเกิดจากสาเหตุปัจจัยในข้อใดต่อไปนี้ (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
8	ปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญมากที่สุดใดในข้อใดต่อไปนี้ที่เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
9	การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากปัจจัยในข้อใดต่อไปนี้ (ความจำ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
10	ปัจจัยภายในข้อใดต่อไปนี้ที่ส่งผลกระทบต่อลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมไทย (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
11	“สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป” จากคำกล่าวข้างต้นนักเรียนคิดว่าเกิดจากเหตุผลในข้อใดต่อไปนี้ (ความเข้าใจ)	+1	+1	+1	3.00	1.00

ตารางที่ 15 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับ จุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ΣR	IOC
		1	2	3		
12	ข้อใดต่อไปนี้ได้กล่าวถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของลักษณะครอบครัวไทยในสังคมปัจจุบันได้ถูกต้องที่สุด (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
13	แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 21 ในข้อใดต่อไปนี้มีโอกาสเกิดขึ้นได้ (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
14	แนวโน้มของสังคมไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ในข้อใดต่อไปนี้มีแนวโน้มว่าจะเกิดขึ้นได้ (วิเคราะห์)	0	+1	+1	2.0	0.67
15	การที่สังคมมีการพัฒนาความเจริญก้าวหน้าในการสื่อสารคมนาคมที่มากขึ้น นักเรียนคิดว่าสังคมจะเกิดลักษณะตามข้อใดต่อไปนี้ (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
16	การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมในข้อใดต่อไปนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาสังคมได้มากที่สุด (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
17	สังคมไทยสมัยใหม่สถาบันครอบครัวมีบทบาทด้านต่างๆ ที่ลดน้อยลงเมื่อเปรียบเทียบกับสังคมไทยในสมัยโบราณเนื่องจากสาเหตุใดในข้อใดต่อไปนี้ (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
18	ปัญหาสำคัญของระบบการศึกษาของไทยปัจจุบันที่มีผลกระทบต่อโครงสร้างสังคมไทยโดยส่วนรวมคือปัญหาใดต่อไปนี้ (วิเคราะห์)	0	+1	+1	2.00	0.67
19	ข้อใดต่อไปนี้เป็นตัวบ่งชี้ว่าสังคมไทยมีแนวโน้มไปสู่ความเป็นสังคมเมืองมากขึ้น (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
20	“สังคมไทยมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นสังคมเมืองมากขึ้น” จากคำกล่าวในข้างต้นนักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด (ประเมินค่า)	+1	+1	+1	3.00	1.00

ตารางที่ 15 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับ จุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ΣR	IOC
		1	2	3		
21	สิ่งที่บ่งชี้ถึง คำว่า “ปัญหาสังคม” คือข้อใด (ความเข้าใจ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
22	ปัญหาสังคมไทยโดยภาพรวมแล้วนั้นจะส่งผลกระทบต่อข้อใดต่อไปนี (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
23	ลักษณะของพฤติกรรมในข้อใดต่อไปนีที่ถือว่าเป็น ภาวะเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสังคม (ความเข้าใจ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
24	ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคม และเป็นปัญหาสังคม นั้น จะมีความเกี่ยวข้องกับสมาชิกในสังคมด้านใด ต่อไปนี (ความจำ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
25	ลักษณะของปัญหาสังคมใดต่อไปนีที่สะท้อนเกี่ยวกับ ปัญหาทางด้านระเบียบของสังคม (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
26	“สภาพของสังคมไทยปัจจุบัน ปัญหาที่สำคัญใน อนาคตที่อาจจะเกิดกับชุมชนชนบท คือ ปัญหาการ ขาดแคลนที่ดินทำกิน” จากข้อความในข้างต้น นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด (ประเมินค่า)	+1	+1	+1	3.00	1.00
27	ข้อใดต่อไปนีถือว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิด ปัญหาสังคม (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
28	ลักษณะที่สำคัญที่สุดของครอบครัวไทยสมัยใหม่ ที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมมากที่สุดคือข้อใดต่อไปนี (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
29	การที่สังคมมีลักษณะเป็นสังคมวัตถุนิยมมากขึ้นนั้น จะส่งผลกระทบต่อการศึกษาในข้อใดต่อไปนี (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
30	สถานการณ์ของสมาชิกในสังคมใดต่อไปนีที่มีส่วน นำไปสู่การเกิดปัญหาสังคม (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00

ตารางที่ 15 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับ จุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ΣR	IOC
		1	2	3		
31	สาเหตุในข้อใดต่อไปนี่ที่ถือว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่จะนำไปสู่การเกิดปัญหาสังคมด้านอื่นๆ ตามมา (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
32	สาเหตุพื้นฐานที่สำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมขึ้นอย่างมากมายทั้งทางด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคม คือข้อใดต่อไปนี่ (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
33	วิธีการแก้ไขปัญหาสังคมในข้อใดต่อไปนี่ที่ถือว่าเป็นวิธีการแก้ไขที่ถูกต้อง (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
34	การจัดการเกี่ยวกับปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นนั้น ในฐานะของสมาชิกในสังคมควรดำเนินการอย่างไร (การประยุกต์ใช้)	+1	+1	+1	3.00	1.00
35	การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาสังคมจะสำเร็จได้ ต้องได้รับความร่วมมือจากส่วนใดต่อไปนี่จึงจะประสบความสำเร็จ (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
36	ข้อใดต่อไปนี่เป็นวิธีการแก้ไขปัญหาสังคมได้ในระยะยาว (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
37	ถ้าต้องการให้สังคมเกิดการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ค่านิยมพื้นฐานที่ควรปลูกฝังให้แก่สมาชิกของสังคมมากที่สุด คือข้อใดต่อไปนี่ (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
38	ถ้าต้องการลดปริมาณของปัญหาสังคมให้ลดน้อยลง นักเรียนคิดว่าควรเลือกใช้วิธีการในการแก้ไขปัญหาตามข้อใดต่อไปนี่ (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
39	“ปัญหาสังคมเป็นสิ่งที่สมาชิกของสังคมจำเป็นต้องให้ความสนใจ และเกิดความตระหนักถึงสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น” จากคำกล่าวข้างต้นนักเรียนคิดว่าเป็นเพราะเหตุผลในข้อใดต่อไปนี่ (ความเข้าใจ)	+1	+1	+1	3.00	1.00

ตารางที่ 15 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่			ΣR	IOC
		1	2	3		
40	วิธีการจัดการความขาดแคลนและแก้ไขปัญหาสังคมต่างๆที่เกิดขึ้น ที่ถือว่าการแก้ไขที่ต้นเหตุและมีประสิทธิภาพ คือข้อใดต่อไปนี้ (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
41	ความเจริญทางด้านวัตถุในสังคมปัจจุบัน อาจมีส่วนที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมในข้อใดต่อไปนี้ (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
42	“ปัญหาการคอร์รัปชัน เป็นปัญหาที่มีส่วนในการทำลายระบอบประชาธิปไตยมากที่สุด” จากคำกล่าวข้างต้น นักเรียนเห็นด้วยกับคำกล่าวนี้อหรือไม่เพราะเหตุใด (การประเมินค่า)	+1	+1	+1	3.00	1.00
43	พฤติกรรมของบุคคลในข้อใดต่อไปนี้ที่ถือว่ามีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับลักษณะของการคอร์รัปชัน (ความเข้าใจ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
44	ข้อใดต่อไปนี้ ไม่ใช่ แนวโน้มของปัญหาการคอร์รัปชันในสังคมไทยปัจจุบัน (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
45	“เข้าเมืองตาหลิ่ว ต้องหลิ่วตาตาม” จากพฤติกรรมของคำกล่าวข้างต้นนั้น สะท้อนถึงสาเหตุสำคัญของการเกิดปัญหาใดในสังคม (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
46	ค่านิยมในการยกย่องวัตถุของคนในสังคมนั้นเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาใดต่อไปนี้ (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
47	สาเหตุที่สำคัญอันนำไปสู่การเกิดปัญหาการคอร์รัปชันในสังคมคือข้อใดต่อไปนี้ (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
48	ปัญหาการคอร์รัปชันในสังคมไทยได้เกิดความรุนแรงมากขึ้นในปัจจุบันนั้น สาเหตุประการสำคัญคือเป็นผลมาจากค่านิยมใดของสมาชิกในสังคม (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
49	ข้อใดต่อไปนี้ถือว่าเป็นสาเหตุที่น้อยที่สุดของการเกิดปัญหาการคอร์รัปชันในสังคมไทย (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00

ตารางที่ 15 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

ข้อ	ข้อความถาม	ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่			ΣR	IOC
		1	2	3		
50	แนวทางการแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันในวงราชการควรมีการดำเนินการอย่างไรจึงจะเกิดผลประโยชน์ (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
51	แนวทางการแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันในข้อใดต่อไปนี่ที่ถือว่าเกิดประสิทธิภาพและผลดีต่อสังคม (การประยุกต์ใช้)	+1	+1	+1	3.00	1.00
52	แนวทางการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งถือเป็นปัญหาที่สำคัญระดับชาตินั้น ควรดำเนินการแก้ไขด้วยวิธีการใด (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
53	“ปัญหาสิ่งเสพติด เป็นปัญหาที่ส่งผลทำลายคุณภาพชีวิตของคนไทยที่รุนแรงมากที่สุดในปัจจุบัน” จากคำกล่าวในข้างต้นนักเรียนเห็นด้วยหรือไม่เพราะเหตุใด (การประเมินค่า)	+1	+1	+1	3.00	1.00
54	ความหมายของคำว่า “สิ่งเสพติด” สอดคล้องกับข้อใดต่อไปนี่ (ความจำ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
55	ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในข้อใดต่อไปนี่ที่ไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันกับการเกิดปัญหาการติดสิ่งเสพติด (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
56	นักเรียนคิดว่าผลที่เกิดขึ้นจากการที่สมาชิกในสังคมติดสิ่งเสพติดนั้น จะส่งผลกระทบต่อสืบเนื่องให้เกิดปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมาได้หรือไม่ (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
57	ปัญหาสิ่งเสพติดถือได้ว่าเป็นปัญหาที่กระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมากเนื่องจากเหตุผลในข้อใดต่อไปนี่ (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
58	“คบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล” จากข้อความในข้างต้นสอดคล้องกับสาเหตุของการเกิดปัญหาใดต่อไปนี่ (วิเคราะห์)	0	+1	+1	2.00	0.67

ตารางที่ 15 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

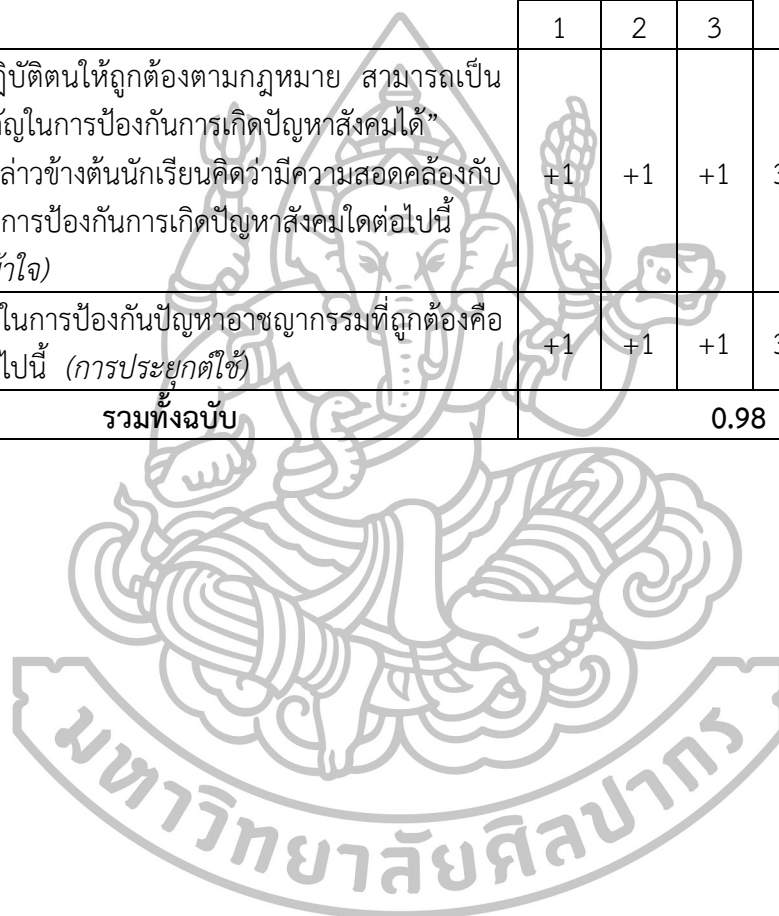
ข้อ	ข้อความคำถาม	ระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคนที่			ΣR	IOC
		1	2	3		
59	ข้อใดต่อไปนีถือว่า เป็นปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญที่จะก่อให้เกิดปัญหาการติดสิ่งเสพติด (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
60	“การเลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตกเป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาการเสพยาเสพติด” จากคำกล่าวข้างต้นนักเรียนคิดว่ามีความสอดคล้องกับพฤติกรรมในข้อใดต่อไปนี (ความเข้าใจ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
61	ปัญหาทางด้านร่างกายและจิตใจในข้อใดต่อไปนีที่เป็นสาเหตุสำคัญให้เยาวชนติดสิ่งเสพติด (ความจำ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
62	สาเหตุจากปัญหาในข้อใดต่อไปนีที่มีโอกาสกระตุ้นให้เยาวชนมีสิทธิในการเสพยาเสพติด (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
63	การแก้ไขปัญหากับสิ่งเสพติดนั้นได้ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องแต่ก็ไม่สามารถแก้ไขได้เนื่องจากเหตุผลในข้อใดต่อไปนี (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
64	ในฐานะของนักเรียนนั้นวิธีการในการป้องกันตนเองจากปัญหาล้างเสพติดนั้น ควรเป็นข้อใดต่อไปนี (การประยุกต์ใช้)	+1	+1	+1	3.00	1.00
65	วิธีการในการแก้ไขปัญหาล้างเสพติดในเยาวชนข้อใดต่อไปนีถือว่าเป็นวิธีการที่ถูกต้อง (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
66	ข้อใดต่อไปนีแสดงถึงวิธีการที่สมาชิกในสังคมจะช่วยกันป้องกันการเกิดปัญหาล้างเสพติดได้ (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
67	ถ้านักเรียนต้องการจะเลิกสูบบุหรี่ นักเรียนควรให้ความสำคัญกับเรื่องใดต่อไปนีมากที่สุด (การประยุกต์ใช้)	+1	+1	+1	3.00	1.00
68	การส่งเสริมความอบอุ่นในครอบครัวเป็นวิธีดำเนินการเพื่อป้องกันปัญหาสังคมใดที่จะเกิดขึ้น (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00

ตารางที่ 15 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับ จุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ΣR	IOC
		1	2	3		
69	การที่สมาชิกในสังคมมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม แสดงว่าสมาชิกในสังคมนั้นอาจก่อให้เกิดปัญหาใดแก่สังคม (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
70	การพิจารณาลักษณะของปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นว่าเป็นปัญหาอาชญากรรมหรือไม่นั้น สามารถพิจารณาจากองค์ประกอบในข้อใดต่อไปนี้ (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
71	การกระทำของบุคคลในข้อใดต่อไปนี้ที่สอดคล้องกับลักษณะความหมายของคำว่า “อาชญากรรม” (ความจำ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
72	บุคคลที่กระทำความผิดโดยการฆ่าผู้อื่นตายเพราะบันดาลโทสะ ถือว่าเป็นลักษณะของอาชญากรรมประเภทใดต่อไปนี้ (ความจำ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
73	การไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคมนั้น ถือว่าเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาใดต่อไปนี้ (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
74	สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจในข้อใดต่อไปนี้ที่ส่งผลก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
75	“การเกิดภาวะการณ์ว่างงานของสมาชิกในสังคมเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม” จากคำกล่าวข้างต้น นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด (การประเมินค่า)	+1	+1	+1	3.00	1.00
76	ข้อใดต่อไปนี้ ไม่ใช่ สาเหตุสำคัญของการก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม (ความจำ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
77	สาเหตุพื้นฐานที่สำคัญมากที่สุดข้อใดต่อไปนี้ที่ถือว่าเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม (วิเคราะห์)	+1	+1	+1	3.00	1.00
78	แนวทางการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในข้อใดต่อไปนี้ที่ถือว่าเป็นแนวทางที่ถูกต้อง (การประยุกต์ใช้)	+1	+1	+1	3.00	1.00

ตารางที่ 15 ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับ จุดประสงค์การเรียนรู้ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ (ต่อ)

ข้อ	ข้อความคำถาม	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ΣR	IOC
		1	2	3		
79	“การปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามกฎหมาย สามารถเป็นส่วนสำคัญในการป้องกันการเกิดปัญหาสังคมได้” จากคำกล่าวข้างต้นนักเรียนคิดว่ามีความสอดคล้องกับ แนวทางการป้องกันการเกิดปัญหาสังคมใดต่อไปนี้ (ความเข้าใจ)	+1	+1	+1	3.00	1.00
80	แนวทางในการป้องกันปัญหาอาชญากรรมที่ถูกต้องคือ ข้อใดต่อไปนี้ (การประยุกต์ใช้)	+1	+1	+1	3.00	1.00
รวมทั้งฉบับ		0.98				

ตารางที่ 16 ค่าดัชนีความสอดคล้องการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการของแบบทดสอบ
วัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ
ของผู้เชี่ยวชาญ

สถานการณ์ ที่	ความสามารถในการคิด ตามหลักโยนิโสมนสิการ	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ΣR	IOC
		1	2	3		
1	1. การคิดอย่างถูกวิธี	+1	+1	+1	3.00	1.00
	2. การคิดเป็นขั้นตอนต่อเนื่องเป็นลำดับ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	3. การคิดอย่างมีเหตุผล	+1	+1	+1	3.00	1.00
	4. การคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์	+1	+1	+1	3.00	1.00
2	1. การคิดอย่างถูกวิธี	+1	+1	0	2.00	0.67
	2. การคิดเป็นขั้นตอนต่อเนื่องเป็นลำดับ	+1	+1	0	2.00	0.67
	3. การคิดอย่างมีเหตุผล	+1	+1	+1	3.00	1.00
	4. การคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์	+1	+1	+1	3.00	1.00
3	1. การคิดอย่างถูกวิธี	+1	+1	+1	3.00	1.00
	2. การคิดเป็นขั้นตอนต่อเนื่องเป็นลำดับ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	3. การคิดอย่างมีเหตุผล	+1	+1	+1	3.00	1.00
	4. การคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์	+1	+1	+1	3.00	1.00
4	1. การคิดอย่างถูกวิธี	+1	+1	+1	3.00	1.00
	2. การคิดเป็นขั้นตอนต่อเนื่องเป็นลำดับ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	3. การคิดอย่างมีเหตุผล	+1	+1	+1	3.00	1.00
	4. การคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์	+1	+1	+1	3.00	1.00
5	1. การคิดอย่างถูกวิธี	+1	+1	+1	3.00	1.00
	2. การคิดเป็นขั้นตอนต่อเนื่องเป็นลำดับ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	3. การคิดอย่างมีเหตุผล	+1	+1	+1	3.00	1.00
	4. การคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์	+1	+1	+1	3.00	1.00
6	1. การคิดอย่างถูกวิธี	+1	+1	0	2.00	0.67
	2. การคิดเป็นขั้นตอนต่อเนื่องเป็นลำดับ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	3. การคิดอย่างมีเหตุผล	+1	+1	+1	3.00	1.00
	4. การคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์	+1	+1	0	2.00	0.67

ตารางที่ 16 ค่าดัชนีความสอดคล้องการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการของแบบทดสอบ
วัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ
ของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

สถานการณ์ ที่	ความสามารถในการคิด ตามหลักโยนิโสมนสิการ	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ΣR	IOC
		1	2	3		
7	1. การคิดอย่างถูกวิธี	+1	+1	0	2.00	0.67
	2. การคิดเป็นขั้นตอนต่อเนื่องเป็นลำดับ	+1	+1	0	2.00	0.67
	3. การคิดอย่างมีเหตุผล	+1	+1	+1	3.00	1.00
	4. การคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์	+1	+1	+1	3.00	1.00
8	1. การคิดอย่างถูกวิธี	+1	+1	+1	3.00	1.00
	2. การคิดเป็นขั้นตอนต่อเนื่องเป็นลำดับ	+1	+1	+1	3.00	1.00
	3. การคิดอย่างมีเหตุผล	+1	+1	+1	3.00	1.00
	4. การคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์	+1	+1	+1	3.00	1.00
รวมทั้งฉบับ					0.94	

ตารางที่ 17 ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ได้จากการประเมินข้อคำถามกับตัวแทนพฤติกรรมของ
แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา
และโยนิโสมนสิการ

รายการ	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ΣR	IOC
	1	2	3		
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
1. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นการสอนที่มีลำดับขั้นตอน และเป้าหมายในการเรียนรู้	+1	+1	+1	3.00	1.00
2. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้รวบรวมข้อมูล และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	+1	+1	+1	3.00	1.00
3. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนใช้ปัญหาในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้อง	+1	+1	+1	3.00	1.00
ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้					
4. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม	+1	+1	+1	3.00	1.00
5. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน	+1	+1	+1	3.00	1.00
ด้านประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้					
7. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา	+1	+1	+1	3.00	1.00

ตารางที่ 17 ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ได้จากการประเมินข้อคำถามกับตัวแทนพฤติกรรมของ
แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา
และโยนิโสมนสิการ (ต่อ)

รายการ	ระดับความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ คนที่			ΣR	IOC
	1	2	3		
ด้านประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้					
8. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นการสอนที่เน้นให้ฝึกทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง	+1	+1	+1	3.00	1.00
9. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ เป็นการสอนที่เน้นให้นักเรียนสามารถเลือกและตัดสินใจในการลงมือแก้ไขปัญหาได้อย่างมีเหตุผล	+1	+1	+1	3.00	1.00
รวมทั้งฉบับ	1.00				

ตารางที่ 18 ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	สรุปความหมาย
1	0.07*	0.92	ใช้ไม่ได้
2	0.60	0.40	ใช้ได้
3	0.25	0.75	ใช้ได้
4	0.12*	0.87	ใช้ไม่ได้
5	0.43	0.58	ใช้ได้
6	0.40	0.60	ใช้ได้
7	0.57	0.42	ใช้ได้
8	0.80	0.20	ใช้ได้
9	0.83	0.18*	ใช้ไม่ได้
10	0.23	0.78	ใช้ได้
11	0.30	0.70	ใช้ได้
12	0.58	0.43	ใช้ได้
13	0.25	0.75	ใช้ได้
14	0.68	0.33	ใช้ได้
15	0.58	0.43	ใช้ได้
16	0.13*	0.88	ใช้ไม่ได้
17	0.63	0.38	ใช้ได้
18	0.83	0.18*	ใช้ไม่ได้
19	0.13*	0.88	ใช้ไม่ได้
20	0.50	0.50	ใช้ได้
21	0.60	0.40	ใช้ได้
22	0.15*	0.85	ใช้ไม่ได้
23	0.95	0.05*	ใช้ไม่ได้
24	0.18*	0.83	ใช้ไม่ได้
25	0.38	0.63	ใช้ได้
26	0.63	0.38	ใช้ได้
27	0.43	0.58	ใช้ได้
28	0.83	0.18*	ใช้ไม่ได้
29	0.68	0.33	ใช้ได้
30	0.38	0.63	ใช้ได้

ตารางที่ 18 ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (ต่อ)

ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	สรุปความหมาย
31	0.58	0.43	ใช้ได้
32	0.78	0.23	ใช้ได้
33	0.73	0.28	ใช้ได้
34	0.33	0.68	ใช้ได้
35	0.63	0.38	ใช้ได้
36	0.63	0.38	ใช้ได้
37	0.30	0.28	ใช้ได้
38	0.40	0.60	ใช้ได้
39	0.75	0.25	ใช้ได้
40	0.55	0.45	ใช้ได้
41	0.38	0.63	ใช้ได้
42	0.25	0.75	ใช้ได้
43	0.28	0.73	ใช้ได้
44	0.48	0.53	ใช้ได้
45	0.43	0.58	ใช้ได้
46	0.35	0.65	ใช้ได้
47	0.35	0.65	ใช้ได้
48	0.20	0.80	ใช้ได้
49	0.30	0.70	ใช้ได้
50	0.10*	0.90	ใช้ไม่ได้
51	0.33	0.68	ใช้ได้
52	0.75	0.25	ใช้ได้
53	0.78	0.23	ใช้ได้
54	0.78	0.23	ใช้ได้
55	0.93*	0.08*	ใช้ไม่ได้
56	0.73	0.28	ใช้ได้
57	0.23	0.78	ใช้ได้
58	0.60	0.40	ใช้ได้

ตารางที่ 18 ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบ วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (ต่อ)

ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	สรุปความหมาย
59	0.85	0.15*	ใช้ไม่ได้
60	0.78	0.23	ใช้ได้
61	0.75	0.25	ใช้ได้
62	0.20	0.80	ใช้ได้
63	0.18*	0.83	ใช้ไม่ได้
64	0.45	0.55	ใช้ได้
65	0.53	0.48	ใช้ได้
66	0.65	0.35	ใช้ได้
67	0.35	0.65	ใช้ได้
68	0.88	0.13*	ใช้ไม่ได้
69	0.38	0.63	ใช้ได้
70	0.75	0.25	ใช้ได้
71	0.13*	0.88	ใช้ไม่ได้
72	0.28	0.73	ใช้ได้
73	0.75	0.25	ใช้ได้
74	0.75	0.25	ใช้ได้
75	0.70	0.30	ใช้ได้
76	0.73	0.28	ใช้ได้
77	0.20	0.80	ใช้ได้
78	0.33	0.68	ใช้ได้
79	0.73	0.28	ใช้ได้
80	0.58	0.43	ใช้ได้
เฉลี่ย	0.49	0.50	

หมายเหตุ

1. ข้อสอบข้อที่ 55 มีค่าความยากง่าย (p) มากกว่า 0.80 จัดเป็นข้อสอบที่ง่ายเกินไปจึงตัดออก

2. ข้อสอบข้อที่ 1, 4, 16, 19, 22, 24, 50, 63 และ 71 มีค่าความยากง่าย (p) น้อยกว่า 2.00 จัดเป็นข้อสอบที่ยากเกินไปจึงตัดออก

3. ข้อสอบข้อที่ 9, 18, 23, 28, 55, 59 และ 68 มีค่าอำนาจจำแนก (r) น้อยกว่า 0.20 จัดเป็นข้อสอบที่ไม่สามารถจำแนกเด็กเก่งและเด็กอ่อนได้จึงตัดออก

4. เนื่องจากมีข้อสอบเกินจำนวนที่ต้องการจึงตัดออกแบบเจาะจง ได้แก่ ข้อสอบข้อที่ 2, 6, 12, 13, 14, 17, 25, 30, 32, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 44, 46, 53, 54, 58, 67, 72, 73 และ 80

4. รวมตัดข้อสอบออกทั้งหมด 40 ข้อ และคงเหลือข้อสอบ 40 ข้อ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder Richardson) ได้เท่ากับ 0.72

ตารางที่ 19 คะแนนแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามโดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

คนที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	คนที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน
1	13	21	16	15	26
2	9	28	17	13	25
3	20	24	18	21	25
4	19	25	19	11	30
5	23	24	20	17	29
6	10	22	21	12	28
7	10	25	22	17	32
8	8	26	23	19	30
9	9	23	24	12	28
10	14	24	25	14	27
11	12	31	26	13	25
12	14	27	27	13	24
13	18	33	28	15	32
14	19	25	29	12	26
15	16	22	30	18	25
ก่อนเรียน				$\bar{x} = 14.53$	S.D. = 3.88
หลังเรียน				$\bar{x} = 26.40$	S.D. = 3.14

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

สถานการณ์ ที่	ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	สรุปความหมาย
1	1	0.66	0.29	ใช้ได้
	2	0.53	0.31	ใช้ได้
	3	0.72	0.29	ใช้ได้
	4	0.66	0.33	ใช้ได้
2	1	0.66	0.16*	ใช้ไม่ได้
	2	0.53	0.13*	ใช้ไม่ได้
	3	0.73	0.22	ใช้ได้
	4	0.78	0.27	ใช้ได้
3	1	0.63	0.33	ใช้ได้
	2	0.63	0.29	ใช้ได้
	3	0.72	0.29	ใช้ได้
	4	0.68	0.24	ใช้ได้
4	1	0.69	0.31	ใช้ได้
	2	0.70	0.29	ใช้ได้
	3	0.68	0.29	ใช้ได้
	4	0.64	0.31	ใช้ได้
5	1	0.72	0.29	ใช้ไม่ได้
	2	0.58	0.22	ใช้ไม่ได้
	3	0.69	0.27	ใช้ได้
	4	0.70	0.33	ใช้ไม่ได้
6	1	0.68	0.11*	ใช้ไม่ได้
	2	0.64	0.13*	ใช้ไม่ได้
	3	0.70	0.24	ใช้ได้
	4	0.69	0.27	ใช้ได้

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 (ต่อ)

สถานการณ์ที่	ข้อที่	ค่าความยากง่าย (p)	ค่าอำนาจจำแนก (r)	สรุปความหมาย
7	1	0.64	0.13*	ใช้ไม่ได้
	2	0.59	0.16*	ใช้ไม่ได้
	3	0.59	0.11*	ใช้ไม่ได้
	4	0.71	0.27	ใช้ได้
8	1	0.62	0.31	ใช้ได้
	2	0.62	0.27	ใช้ได้
	3	0.64	0.22	ใช้ได้
	4	0.68	0.29	ใช้ได้
เฉลี่ย		0.66	0.25	

หมายเหตุ

1. แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ สถานการณ์ที่ 2 ข้อที่ 1 และ 2 สถานการณ์ที่ 6 ข้อที่ 1 และ 2 และสถานการณ์ที่ 7 ข้อ 1, 2 และ 3 มีค่าอำนาจจำแนก (r) น้อยกว่า 0.20 จัดเป็นข้อสอบที่ไม่สามารถจำแนกเด็กเก่งและเด็กอ่อนได้ จึงตัดออก

2. เพื่อให้ได้แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการตามที่กำหนดไว้ จึงตัดสถานการณ์ที่ 1 ออกแบบเจาะจง

3. รวมตัดแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ทั้งหมด 4 สถานการณ์ จำนวน 16 ข้อ และคงเหลือแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ทั้งหมด 4 สถานการณ์ จำนวน 16 ข้อ ตามที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ผู้วิจัยได้หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' s Alpha Coefficient) ได้เท่ากับ 0.93

ตารางที่ 21 คะแนนแบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ
ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามโดยการสร้างศรัทธา
และโยนิโสมนสิการ

คนที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน	คนที่	ก่อนเรียน	หลังเรียน
1	19	32	16	17	34
2	17	31	17	17	34
3	20	34	18	22	37
4	19	32	19	19	33
5	20	31	20	16	35
6	23	37	21	18	28
7	18	33	22	16	28
8	22	40	23	17	34
9	22	35	24	17	37
10	22	35	25	19	36
11	20	38	26	16	32
12	22	32	27	17	28
13	22	35	28	19	32
14	17	35	29	17	30
15	17	33	30	17	31
ก่อนเรียน				$\bar{x} = 18.80$	S.D. = 2.20
หลังเรียน				$\bar{x} = 33.40$	S.D. = 2.94

ตารางที่ 22 คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการก่อนเรียนด้วย
การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำแนกรายด้าน

คนที่	ความสามารถในการคิด ตามหลักโยนิโสมนสิการ				คะแนน เฉลี่ย	ระดับ ความสามารถ
	การคิด อย่างถูกวิธี	การคิดเป็น ขั้นตอน ต่อเนื่องเป็น ลำดับ	การคิด อย่างมี เหตุผล	การคิดมุ่งให้ เกิดประโยชน์		
1	1.00	1.25	1.50	1.00	1.19	ต่ำ
2	1.00	1.25	1.00	1.00	1.06	ต่ำ
3	1.25	1.00	1.50	1.25	1.25	ต่ำ
4	1.00	1.25	1.25	1.25	1.19	ต่ำ
5	1.00	1.75	1.25	1.00	1.25	ต่ำ
6	1.25	1.75	1.50	1.25	1.44	ต่ำ
7	1.00	1.25	1.25	1.00	1.13	ต่ำ
8	1.00	1.75	1.50	1.25	1.38	ต่ำ
9	1.25	1.75	1.50	1.00	1.38	ต่ำ
10	1.00	2.00	1.25	1.25	1.38	ต่ำ
11	1.00	1.75	1.25	1.00	1.25	ต่ำ
12	1.50	1.00	1.50	1.50	1.38	ต่ำ
13	1.00	1.75	1.25	1.50	1.38	ต่ำ
14	1.00	1.25	1.00	1.00	1.06	ต่ำ
15	1.00	1.00	1.25	1.00	1.06	ต่ำ
16	1.00	1.00	1.25	1.00	1.06	ต่ำ
17	1.00	1.00	1.25	1.00	1.06	ต่ำ
18	1.50	1.00	1.50	1.50	1.38	ต่ำ
19	1.00	1.00	1.50	1.25	1.19	ต่ำ
20	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	ต่ำ
21	1.00	1.00	1.25	1.25	1.13	ต่ำ
22	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	ต่ำ
23	1.00	1.00	1.00	1.00	1.06	ต่ำ
24	1.00	1.00	1.00	1.00	1.06	ต่ำ
25	1.00	1.00	1.25	1.50	1.19	ต่ำ

ตารางที่ 22 คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการก่อนเรียนด้วย
การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำแนกรายด้าน (ต่อ)

คนที่	ความสามารถในการคิด ตามหลักโยนิโสมนสิการ				คะแนน เฉลี่ย	ระดับ ความสามารถ
	การคิด อย่างถูกวิธี	การคิดเป็น ขั้นตอน ต่อเนื่องเป็น ลำดับ	การคิด อย่างมี เหตุผล	การคิดมุ่ง ให้เกิด ประโยชน์		
26	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	ต่ำ
27	1.00	1.00	1.00	1.00	1.06	ต่ำ
28	1.00	1.00	1.25	1.50	1.19	ต่ำ
29	1.00	1.00	1.00	1.00	1.06	ต่ำ
30	1.00	1.00	1.25	1.00	1.00	ต่ำ
\bar{x}	1.06	1.23	1.24	1.18	1.17	ต่ำ
S.D.	0.14	0.33	0.19	0.19	0.23	

ตารางที่ 23 คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการหลังเรียนด้วย
การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำแนกรายด้าน

คนที่	ความสามารถในการคิด ตามหลักโยนิโสมนสิการ				คะแนน เฉลี่ย	ระดับ ความสามารถ
	การคิด อย่างถูกวิธี	การคิดเป็น ขั้นตอน ต่อเนื่องเป็น ลำดับ	การคิด อย่างมี เหตุผล	การคิดมุ่งให้ เกิดประโยชน์		
1	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	ปานกลาง
2	1.50	2.00	2.00	2.25	1.94	ปานกลาง
3	2.00	2.50	2.00	2.00	2.13	ปานกลาง
4	1.75	2.25	2.00	2.00	2.00	ปานกลาง
5	1.75	2.50	1.50	2.00	1.94	ปานกลาง
6	2.00	2.25	3.00	2.00	2.31	ปานกลาง
7	2.00	2.25	2.00	2.00	2.06	ปานกลาง
8	2.00	2.50	2.75	2.75	2.50	สูง
9	2.00	2.25	2.25	2.25	2.19	ปานกลาง
10	2.00	2.75	2.00	2.00	2.19	ปานกลาง
11	2.00	2.75	2.25	2.50	2.38	ปานกลาง
12	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	ปานกลาง
13	2.00	2.25	2.50	2.00	2.19	ปานกลาง
14	2.00	2.25	2.00	2.50	2.19	ปานกลาง
15	1.75	2.25	2.00	2.25	2.06	ปานกลาง
16	2.00	2.25	2.00	2.25	2.13	ปานกลาง
17	2.00	2.00	2.5	2.00	2.13	ปานกลาง
18	2.00	2.25	2.75	2.25	2.31	ปานกลาง
19	2.00	2.25	2.00	2.00	2.06	ปานกลาง
20	2.00	2.25	2.25	2.25	2.19	ปานกลาง
21	1.50	2.00	2.00	1.50	1.75	ปานกลาง
22	2.00	1.75	1.75	1.50	1.75	ปานกลาง
23	2.00	2.25	2.25	2.00	2.13	ปานกลาง
24	2.00	2.25	2.75	2.25	2.31	ปานกลาง
25	2.00	2.50	2.00	2.50	2.25	ปานกลาง

ตารางที่ 23 คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการหลังเรียนด้วย
การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำแนกรายด้าน (ต่อ)

คนที่	ความสามารถในการคิด ตามหลักโยนิโสมนสิการ				คะแนน เฉลี่ย	ระดับ ความสามารถ
	การคิด อย่างถูกวิธี	การคิดเป็น ขั้นตอน ต่อเนื่องเป็น ลำดับ	การคิด อย่างมี เหตุผล	การคิดมุ่งให้ เกิดประโยชน์		
26	2.00	2.25	2.00	1.75	2.00	ปานกลาง
27	1.75	1.75	2.00	1.50	1.75	ปานกลาง
28	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	ปานกลาง
29	1.75	2.50	2.00	1.25	1.88	ปานกลาง
30	2.00	1.75	2.00	2.00	1.94	ปานกลาง
\bar{x}	1.93	2.23	2.15	2.05	2.09	ปานกลาง
S.D.	0.15	0.26	0.33	0.32	0.29	

แผนการจัดการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
หน่วยการเรียนรู้ เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม	จำนวน 10 คาบ
เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาสังคม	จำนวน 2 คาบ

เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาสังคม

มาตรฐานการเรียนรู้

มาตรฐาน ส 2.1 เข้าใจและปฏิบัติตนตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดีมีค่านิยมที่ดีงามและดำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข

ตัวชี้วัด

ม. 4/2 วิเคราะห์ความสำคัญของโครงสร้างทางสังคม การขัดเกลาทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ข้อสรุปทั่วไป

ปัญหาที่มีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ในสังคมอันเนื่องมาจากการกระทำต่อกันทางสังคมไม่เป็นที่ไปตามบรรทัดฐานทางสังคม และก่อให้เกิดผลเสียถือว่าเป็นปัญหาสังคม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความเจริญเติบโตของสังคม ดังนั้นการแก้ไขปัญหาสังคมจึงเป็นหน้าที่ของสมาชิกในสังคมทุกคนที่ต้องร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม

จุดประสงค์การเรียนรู้

1. นักเรียนสามารถบอกความหมาย และลักษณะของ ปัญหาสังคม ได้
2. นักเรียนสามารถวิเคราะห์สาเหตุของการเกิดปัญหาสังคมได้
3. นักเรียนสามารถเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม

สาระการเรียนรู้

ปัญหาทางสังคม (Social Problems)

ปัญหาสังคม หมายถึง สถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อบุคคลจำนวนหนึ่งซึ่งมากพอสมควร และเป็นสถานการณ์ที่บุคคลเหล่านั้นไม่พึงปรารถนา และมีความรู้สึกว่าจะต้องกระทำร่วมกันในอันที่จะทำให้สถานการณ์นั้นบรรเทาเบาบางลง หรือมีสถานการณ์ที่ดีขึ้น

ลักษณะของปัญหาสังคม

ปัญหาสังคมมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. เป็นสภาวะการณ์ที่มีผลกระทบกระเทือนต่อคนเป็นจำนวนมาก หรือสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นในขนาดมากพอที่จะกระตุ้นคนจำนวนมากให้เกิดความรู้สึกเดือดร้อน
2. เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่พิจารณาว่าเป็นสภาวะการณ์ที่ไม่พึงปรารถนา หรือเห็นว่าจะเป็นอันตรายต่อสมาชิกถ้าปล่อยทิ้งไว้อย่างนั้นเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่พิจารณาเห็นว่าเป็นสภาวะที่ไม่ต้องการให้ปรากฏ
3. เป็นสภาวะการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ไม่สอดคล้องกับค่านิยมของคนจำนวนมาก จนเป็นเหตุให้เขาตกใจที่จะกระทำการแก้ไขสถานการณ์นั้น เป็นสภาวะการณ์ซึ่งคนจำนวนมากพอสมควรเห็นว่าเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคมบางประการที่เขายึดมั่น
4. เป็นสภาวะการณ์ที่สังคมเห็นว่าสามารถจะปรับปรุงแก้ไขให้หมดไป หรือบรรเทาลงได้ เป็นสภาวะการณ์ที่จะต้องมีการกระทำการบางสิ่งบางอย่างเพื่อแก้ไข
5. มีการร่วมมือกันในหมู่สมาชิกของสังคม ในที่จะจัดแก้ไขป้องกัน มีการแสดงออกในรูปของการกระทำร่วมกัน
6. ปัญหาสังคมย่อมมีผลมาจากนโยบายของรัฐ หรือจากพฤติกรรมที่สังคมมิได้คาดคิดล่วงหน้าไว้
7. บุคคลมีชั้นทางสังคมที่ต่างต่างกัน ย่อมมีความคิดเห็นการแก้ปัญหาสังคมที่แตกต่าง ทุกคนยอมรับการแก้ปัญหาสังคมที่เป็นประโยชน์แก่ตัวเองมากที่สุด

สาเหตุของปัญหาสังคม

1. **ปัญหาสังคมที่เกิดจากมนุษย์** จากการที่ผู้คนในสังคมนั้นสร้างขึ้นหรือกำหนดขึ้น เนื่องจากความผิดปกติในองค์ประกอบของร่างกาย รวมถึงความคิดความเชื่อของมนุษย์บางประการที่อาจก่อให้เกิดปัญหา
2. **ปัญหาสังคมมนุษย์ที่เกิดจากสภาพแวดล้อม** โดยทั่วไปแล้วสภาพธรรมชาติมักจะเป็นสาเหตุทางอ้อม หรือเป็นปัจจัยที่จะก่อให้เกิดปัญหาสังคมมากกว่าที่จะเป็นสาเหตุโดยตรงของปัญหาสังคม
3. **ปัญหาสังคมที่เกิดจากมนุษย์และสภาพธรรมชาติ** ปัญหาสังคมบางปัญหามีสาเหตุมาจากทั้งมนุษย์และธรรมชาติเป็นต้นเหตุประกอบกัน

ปัญหาสังคมใดปัญหาหนึ่ง มักจะไม่ได้เกิดจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งเท่านั้น เช่น ถ้าเราจะวิเคราะห์สาเหตุของปัญหายาเสพติด เราอาจพบว่าปัญหานี้ อาจเกิดจากความอยากทดลอง อาจเกิดจากสาเหตุขาดความรักความอบอุ่นจากครอบครัว อาจเกิดจากในบริเวณที่อยู่

แนวทางและวิธีการในการแก้ไขปัญหาสังคม

1. ปัญหาอันมีสาเหตุจากภายนอก เช่น ปัญหาที่เกิดจากความเจริญของเทคโนโลยี และการขยายของชุมชน อุตสาหกรรม การสื่อสาร เป็นต้น ควรแก้ด้วยวิธีการดังนี้

- 1.1 การอบรมสั่งสอน
- 1.2 ให้การศึกษา
- 1.3 การลงโทษ

2. ปัญหาอันมีสาเหตุจากภายใน เช่น การเปลี่ยนรสนิยม ค่านิยม ความเชื่อ ซึ่งมีผลต่อปัญหาอันเกิดจากการเมือง และความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม ควรแก้ด้วยวิธีการดังนี้

- 2.1 หน่วยงานแนะนำให้คำปรึกษา
- 2.2 คำสอนทางศาสนา

ทักษะ / กระบวนการ

- ทักษะการคิดวิเคราะห์ ทักษะการจำแนก ทักษะการเชื่อมโยงความคิด

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

1. ความมีวินัย
2. ใฝ่รู้ใฝ่เรียน
3. มุ่งมั่นในการทำงาน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ (การสร้างเจตคติที่ดีต่อครู วิธีการเรียน และบทเรียน)

1. ครูสร้างความสัมพันธ์อันดี และแสดงถึงความเป็นกัลยาณมิตรต่อนักเรียน มีการแต่งกายที่สะอาดสุภาพ เรียบร้อย พูดจาไพเราะ ยิ้มแย้มแจ่มใสในการสนทนากับนักเรียน

2. ครูจัดสภาพแวดล้อม และสร้างบรรยากาศของห้องเรียนให้เหมาะสม โดยครูมีการจัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับรูปภาพต่างๆ ที่มีความหมายสื่อถึงสภาพของปัญหาสังคมในปัจจุบัน และมีการจัดสถานที่ภายในห้องเรียนใหม่ โดยแบ่งเป็นกลุ่มกลุ่มละ 4 – 5 คน โดยเป็นแบบคละความสามารถ เก่งปานกลาง อ่อน จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกประธาน เลขานุการ และกรรมการ โดยครูจะอธิบายถึงบทบาท และหน้าที่ของสมาชิกในนักเรียนฟัง และปฏิบัติตาม

3. ครูให้นักเรียนนั่งสมาธิและทำจิตใจให้สงบเพื่อเตรียมความพร้อมด้านจิตใจคลายจากความกระวนกระวายใจ มีจิตที่ไม่ฟุ้งซ่านแว่วแน่พร้อมที่จะเรียน

4. ครูนำเสนอสิ่งเร้า และแรงจูงใจ โดยครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับรูปภาพที่มีความหมายสื่อถึงสภาพของปัญหาสังคมในปัจจุบันว่านักเรียนมีความรู้สึกอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งสนทนาเพิ่มเติมเกี่ยวกับลักษณะของปัญหาดังกล่าวในเบื้องต้นเพื่อเป็นการทดสอบความรู้พื้นฐานของนักเรียน และเป็นการกระตุ้นความสนใจของนักเรียน จากนั้นเชื่อมโยงสู่เนื้อหาเรื่อง “ปัญหาสังคม” ดังนี้ ...

5. ครูชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้

ขั้นที่ 2 ขั้นสอน

(ขั้นการเสนอสาระสำคัญของบทเรียน)

1. ครูให้นักเรียนที่เป็นเลขานุการของแต่ละกลุ่มออกมารับใบงาน เรื่อง “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาสังคม”

2. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันดู และพิจารณาเกี่ยวกับคลิป เรื่อง “ปัญหาสังคมไทย” ประมาณ 5 – 6 นาที จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันระดมสมองกำหนดตั้งหัวข้อประเด็นที่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาที่ร่วมกันพิจารณาในข้างต้น (ทักษะการเชื่อมโยงความคิด)

3. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอหัวข้อประเด็นที่ได้จากการระดมสมอง โดยครูเขียนหัวข้อประเด็นที่นักเรียนนำเสนอบนกระดาน จากนั้นครู และนักเรียนร่วมกันพิจารณาหัวข้อประเด็นทั้งหมดบนกระดาน โดยครูเชื่อมโยงคำตอบสู่ เรื่อง ปัญหาสังคม

4. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันระดมสมองบอกความหมายของคำว่า “ปัญหาสังคม” จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนส่งตัวแทนออกมาเขียนความหมายที่ได้จากการระดมสมองบนกระดาน โดยครูขีดเส้นใต้คำสำคัญของคำตอบ และอธิบายเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันบันทึกลงในใบงาน ตอนที่ 1 (obj.1) (ทักษะการให้คำจำกัดความ)

(ปัญหาสังคม หมายถึง สถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อบุคคลจำนวนหนึ่งซึ่งมากพอสมควร และเป็นสถานการณ์ที่บุคคลเหล่านั้นไม่พึงปรารถนา และมีความรู้สึกว่าจะต้องกระทำร่วมกันในอันที่จะทำให้สถานการณ์นั้นบรรเทาเบาบางลง หรือมีสถานการณ์ที่ดีขึ้น)

5. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันระดมสมองอภิปรายบอกเกี่ยวกับสาเหตุที่มีส่วนกระตุ้นให้เกิดปัญหาสังคมว่าอาจมีสาเหตุมาจากปัจจัยใดบ้างโดยมีประธานกลุ่มเป็นผู้ดำเนินการอภิปราย สมาชิกทุกคนในกลุ่มต้องร่วมกันแสดงความคิดเห็น และเลขานุการกลุ่มเป็นคนจดบันทึกข้อมูลที่ได้

จากการระดมสมองอภิปรายของกลุ่ม จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมาเขียนคำตอบที่ได้จากการระดมสมองบนกระดาน โดยครูตรวจความถูกต้องและอธิบายเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ (obj.2) (ทักษะการวิเคราะห์)

(ขั้นการแนะนำแหล่งข้อมูล และการฝึกรวบรวมข้อมูล)

6. ครูให้นักเรียนที่เป็นเลขานุการของแต่ละกลุ่มออกมาจับใบความรู้ เรื่อง “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาสังคม” จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาใบความรู้ และร่วมกันค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลายเพื่อใช้ในระดมสมองอภิปรายเพื่อตอบคำถามในประเด็นต่างๆต่อไป

(ขั้นการฝึกคิดตามวิธีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และการเสนอผลการคิด)

7. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันระดมสมองอภิปรายเกี่ยวกับสาเหตุทั้งหมดที่เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดปัญหาสังคมที่ได้จากการศึกษาในข้างต้นว่าสาเหตุปัจจัยเหล่านั้นมีส่วนกระตุ้นให้เกิดลักษณะของปัญหาสังคมใดบ้าง จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอคำตอบที่ได้จากการระดมสมองอภิปรายกลุ่มโดยครูตรวจความถูกต้องและอธิบายเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันบันทึกลงในใบงาน ตอนที่ 2

(obj.2) (ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการจำแนก)

8. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันเลือกตัวอย่างหัวข้อของปัญหาสังคมที่นำเสนอทั้งหมดบนกระดานกลุ่มละ 1 หัวข้อ จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาที่เลือกนั้นเพิ่มเติมพร้อมทั้งให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันระดมสมองอภิปรายเกี่ยวกับ ลักษณะของปัญหา สาเหตุของปัญหา ผลจากการขจัดปัญหา และแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยมีเลขานุการกลุ่มเป็นคนจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการระดมสมองอภิปรายของกลุ่ม แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันบันทึกลงในใบงาน ตอนที่ 3 ซึ่งครูจะต้องคอยกระตุ้นให้นักเรียนระดมสมองและอภิปรายอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้องตามหลักศีลธรรมความดีงาม ความถูกต้อง และความ เป็นจริงที่เป็นไปได้ (obj.1 obj.2 obj.3) (ทักษะการวิเคราะห์)

9. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอคำตอบที่ได้จากการระดมสมองอภิปรายกลุ่มโดยครูตรวจความถูกต้องของคำตอบ พร้อมทั้งเขียนคำสำคัญของคำตอบขึ้นบนกระดานและอธิบายเพิ่มเติมให้สมบูรณ์

10. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันพิจารณาคำตอบทั้งหมดบนกระดาน และให้ร่วมกันระดมสมองนำเสนอเกี่ยวกับแนวทางและวิธีการในการขจัดปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น โดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มแบ่งสมาชิกกันเองภายในกลุ่มให้ระดมสมองคิดหาแนวทางการแก้ไขปัญหาของบุคคลส่วนต่างๆในสังคม ประกอบด้วย ตนเอง ครอบครัว และสังคม โดยมีกรอบในการคิดระดมสมองอยู่ว่า “ให้เสนอแนวทางและวิธีการที่สอดคล้องกับหลักความเป็นจริงของสภาพสังคม และสามารถทำได้โดยอยู่ภายใต้กรอบของกติกาทางสังคม และคุณธรรมแห่งการอยู่ร่วมกัน”

11. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนกลุ่มละ 1 คน ออกมานำเสนอคำตอบหน้าชั้น โดยครูตรวจความถูกต้องเหมาะสมของคำตอบ และเขียนคำสำคัญของคำตอบขึ้นบนกระดานพร้อมทั้งอธิบายเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ ตลอดจนให้นักเรียนร่วมกันพิจารณาคำตอบบนกระดาน และร่วมกันเสนอแนวคิดถ้าบุคคลส่วนต่างๆในสังคมปฏิบัติตนตามที่กำหนดแล้วนั้นจะเกิดผลอย่างไรบ้างต่อสังคม จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันบันทึกลงในใบงาน ตอนที่ 4 (obj.3) (ทักษะการวิเคราะห์ ทักษะการเชื่อมโยงความคิด)

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป (การร่วมกันอภิปรายสรุปบทเรียน การวัดและประเมินผล)

1. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันระดมสมองอภิปรายเพื่อตอบคำถามที่ว่า “ในฐานะของการเป็นนักเรียนนั้น นักเรียนมีแนวคิดและวิธีการในการช่วยแก้ไขปัญหาสังคมต่างๆที่เกิดขึ้นได้นั้นอย่างไรบ้าง” โดยครูคอยกระตุ้นให้นักเรียนร่วมกันระดมสมองอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริง สร้างมุมมองของความคิดให้รอบด้าน มองถึงอุปสรรค ปัจจัยที่คอยเกื้อหนุนเพื่อใช้ในการตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมมากที่สุดแล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันบันทึกลงในใบงาน ตอนที่ 5 (ทักษะการวิเคราะห์)

2. ครูให้นักเรียนแต่ละกลุ่มส่งตัวแทนออกมานำเสนอคำตอบที่ได้จากการระดมสมองอภิปรายกลุ่มโดยครูตรวจความถูกต้อง พร้อมทั้งร่วมกันตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมมากที่สุด

3. ครูสนทนาร่วมกับนักเรียน และถามนักเรียนว่า “นักเรียนคิดว่าปัญหาต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรานั้นจะกลายเป็นปัญหาสังคมได้นั้นต้องมีลักษณะอย่างไรเป็นสำคัญ” (ข้อสรุปทั่วไป) (ทักษะการวิเคราะห์)

(ปัญหาที่มีผลกระทบต่อคนส่วนใหญ่ในสังคมอันเนื่องมาจากการกระทำต่อกันทางสังคมไม่เป็นที่ไปตามบรรทัดฐานทางสังคม และก่อให้เกิดผลเสียถือว่าเป็นปัญหาสังคม)

4. ครูถามนักเรียนว่า “นักเรียนคิดว่าการแก้ไขปัญหาสังคมต่างๆให้หมดไปได้อย่างไรมีประสิทธิภาพนั้นสมาชิกในสังคมควรมีส่วนร่วมอย่างไร” (ข้อสรุปทั่วไป) (ทักษะการวิเคราะห์)

(การแก้ไขปัญหาสังคมจึงเป็นหน้าที่ของสมาชิกในสังคมทุกคนที่ต้องร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาต่างๆภายใต้กฎกติกาทางสังคม และหลักคุณธรรมในการอยู่ร่วมกัน)

5. ครูวัด และประเมินผลจากเอกสารใบงาน และพิจารณาจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของนักเรียนตามเกณฑ์ของแบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรม

สื่อการเรียนรู้

1. คลิป เรื่อง ปัญหาสังคมไทย
2. ใบความรู้ เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาสังคม
3. ใบงาน เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาสังคม

หนังสืออ้างอิง

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์. วิเคราะห์ปัญหาสำคัญในสังคมไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. สังคมวิทยาปัญหาสังคม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

สุเทพ สุวีรางกูร. ปัญหาสังคม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2551.

การวัดและประเมินผล

ขอบเขตการวัด	วิธีการ	เครื่องมือ	ผู้ประเมิน
1. ความรู้ - ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาสังคม	- การตอบปากเปล่า - การทำใบงาน	- ประเด็นคำถาม - ใบงาน	- ครู
2. ทักษะ / กระบวนการ - ทักษะการคิดวิเคราะห์ - ทักษะการจำแนก - ทักษะการเชื่อมโยงความคิด	- การสังเกต	- แบบสังเกตทักษะ / กระบวนการ	- ครู
3. เจตคติ คุณธรรม และ จริยธรรม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ - ความมีวินัย - การใฝ่เรียนรู้ - มุ่งมั่นในการทำงาน	- การสังเกต	- แบบสังเกตคุณลักษณะอันพึงประสงค์	- ครู

สรุปผลการจัดการเรียนรู้

โดยภาพรวมผู้เรียนมีความกระตือรือร้น และให้ความสนใจในกิจกรรมการเรียนรู้เป็นอย่างดี ในขั้นการเสนอสาระสำคัญของบทเรียนผู้เรียนสามารถระดมสมอง และอภิปรายได้ดี แต่ในส่วนของ การนิยามความหมายผู้เรียนบางกลุ่มใช้เวลาค่อนข้างนาน และนิยามความหมายไม่ค่อยถูกต้องมากนัก ทำให้ผู้สอนต้องคอยกระตุ้น และชี้แนะเป็นรายกลุ่ม ส่วนในขั้นที่มีการระดมสมองอภิปรายกลุ่มนั้น ผู้เรียนให้ความร่วมมือมากขึ้นแต่มีผู้เรียนบางกลุ่มที่อภิปรายเสียงดัง และไม่ตั้งใจอภิปรายละเลย หน้าที่ของตนเองทำให้ผู้สอนต้องคอยตักเตือนเกี่ยวกับหน้าที่ต่างๆ ของสมาชิกกลุ่มอยู่เป็นระยะแต่ ทั้งนี้ผู้เรียนสามารถบอกความหมาย และลักษณะของปัญหาสังคม ตลอดจนสามารถวิเคราะห์สาเหตุ และผลกระทบของการเกิดปัญหาสังคมได้ และสามารถเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่สังคมที่ เกิดขึ้นได้ตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด

แนวทางการแก้ไขพัฒนา

ผู้สอนควรกระตุ้น และชี้แนะผู้เรียนอย่างใกล้ชิดขณะที่ดำเนินกิจกรรมระดมสมองอภิปราย ให้การดำเนินกิจกรรมกระชับมากขึ้น เพื่อให้สามารถเรียนรู้ประเด็นต่างๆ ได้อย่างครบถ้วน อีกทั้ง ผู้สอนอาจต้องมีการกำหนดกติกาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการระดมสมองอภิปรายกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนแต่ละ กลุ่มนั้นสามารถระดมสมองอภิปรายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

ลงชื่อ

ผู้สอน

(นายธนนท์ อุ้ตน้อย)

โรงเรียนวัดบวรมงคล

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชา ส31103 สังคมศึกษา 2

รายวิชาพื้นฐาน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม

เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับปัญหาสังคม

ชื่อนามสกุล ห้องเลขที่

ตอนที่ 1 คำชี้แจง : ให้นักเรียนร่วมกันบอกความหมายของคำต่อไปนี้

ปัญหาสังคม หมายถึง

ตอนที่ 2 คำชี้แจง : ให้นักเรียนร่วมกันระดมสมองอภิปรายบอกเกี่ยวกับสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม พร้อมทั้งให้ร่วมกันวิเคราะห์ว่าสาเหตุของการเกิดปัญหาสังคมในแต่ละประเด็นนั้นเป็นส่วนก่อให้เกิดปัญหาสังคมในเรื่องใดได้บ้าง

- สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม คือ

.....

.....

.....

.....

.....

- วิเคราะห์สาเหตุของการเกิดปัญหาสังคมที่เป็นส่วนกระตุ้นให้เกิดปัญหาสังคมแบบต่างๆ

สาเหตุ :

ลักษณะปัญหาสังคม :

สาเหตุ :

ลักษณะปัญหาสังคม :

สาเหตุ :

ลักษณะปัญหาสังคม :

สาเหตุ :

ลักษณะปัญหาสังคม :

ผลที่เกิดขึ้นจากการแก้ไขปัญหาล้างคมตามแนวทางที่นำเสนอ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 5 คำชี้แจง : ให้นักเรียนร่วมกันระดมสมองอภิปรายเพื่อตอบคำถามดังนี้

“ในฐานะของการเป็นนักเรียน นักเรียนมีแนวคิดและวิธีการ
ในการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาล้างคมที่เกิดขึ้นได้อย่างไรบ้าง”

.....

.....

.....

.....

.....

.....

โรงเรียนวัดบวรมงคล

กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชา ส31103 สังคมศึกษา 2

รายวิชาพื้นฐาน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

ชื่อนามสกุล ห้องเลขที่

ใบความรู้ เรื่อง ปัญหาสังคม

ปัญหาทางสังคม (Social Problems)

ปัญหาสังคม หมายถึง สถานการณ์ที่มีผลกระทบต่อบุคคลจำนวนหนึ่งซึ่งมากพอสมควร และเป็นสถานการณ์ที่บุคคลเหล่านั้นไม่พึงปรารถนา และมีความรู้สึกว่าจะต้องกระทำร่วมกันในอันที่จะทำให้สถานการณ์นั้นบรรเทาเบาบางลง หรือมีสถานการณ์ที่ดีขึ้น

ลักษณะของปัญหาสังคม

ปัญหาสังคมมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. เป็นสภาวะการณ์ที่มีผลกระทบต่อคนเป็นจำนวนมาก หรือสภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นในขนาดมากพอที่จะกระตุ้นคนจำนวนมากให้เกิดความรู้สึกเดือดร้อน
2. เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่พิจารณาว่าเป็นสภาวะการณ์ที่ไม่พึงปรารถนา หรือเห็นว่าจะเป็นอันตรายต่อสมาชิกถ้าปล่อยทิ้งไว้อย่างนั้น เป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่พิจารณาเห็นว่าเป็นสภาวะที่ไม่ต้องการให้ปรากฏ
3. เป็นสภาวะการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ที่ไม่สอดคล้องกับค่านิยมของคนจำนวนมาก จนเป็นเหตุให้เขาตกใจที่จะกระทำการแก้ไขสถานการณ์นั้น เป็นสภาวะการณ์ซึ่งคนจำนวนมากพอสมควรเห็นว่าเบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคมบางประการที่เขายึดมั่น
4. เป็นสภาวะการณ์ที่สังคมเห็นว่าสามารถจะปรับปรุงแก้ไขให้หมดไป หรือบรรเทาลงได้ เป็นสภาวะการณ์ที่จะต้องมีการกระทำการบางสิ่งบางอย่างเพื่อแก้ไข
5. มีการร่วมมือกันในหมู่สมาชิกของสังคม ในที่จะจัดแก้ไขป้องกัน มีการแสดงออกในรูปของการกระทำร่วมกัน
6. ปัญหาสังคมย่อมมีผลมาจากนโยบายของรัฐ หรือจากพฤติกรรมที่สังคมมิได้คาดคิดล่วงหน้าไว้
7. บุคคลมีชนชั้นทางสังคมที่แตกต่างกัน ย่อมมีความคิดเห็นการแก้ปัญหาสังคมที่แตกต่าง ทุกคนยอมรับการแก้ปัญหาสังคมที่เป็นประโยชน์แก่ตัวเองมากที่สุด

สาเหตุของปัญหาสังคม มีปัจจัยหลายอย่าง เช่น

1. เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้แก่
 - สมาชิกในสังคมสร้างระบบสังคมและค่านิยมใหม่ ๆ ทำให้ระเบียบกฎเกณฑ์เดิมไม่อาจนำมาใช้ได้
 - การเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเมือง ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น แหล่งเสื่อมโทรม ความยากจน ฯลฯ
 - การเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรมทำให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น การอพยพเข้าสู่ตัวเมืองเพื่อหางานทำ
2. เกิดจากสมาชิกในสังคมบางคนหรือบางกลุ่มไม่ปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ที่สังคมวางไว้ ทำให้เกิดการขาดระเบียบและก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมขึ้น โดยมีสาเหตุเกิดจาก
 - ความขัดแย้งระหว่างกฎเกณฑ์กับความมุ่งหมาย เช่น นักเรียนขยันท่องหนังสือ แต่สอบตกจึงต้องทุจริตในการสอบ
 - ความล้มเหลวของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม
 - สมาชิกในสังคมบางคนหรือบางกลุ่มมีบุคลิกภาพที่เป็นปัญหาสร้างความเดือดร้อนให้สังคม เช่น ชอบก่อการวิวาท เป็นต้น
3. เกิดจากการที่กลุ่มสังคมต่าง ๆ มีความคิดเห็นความต้องการและผลประโยชน์ขัดกัน ไม่ยอมร่วมมือกันแก้ไขปัญหาของสังคม เช่น นายจ้างเอาไรต์เอาเปรียบลูกจ้าง เป็นต้น
4. การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ก่อให้เกิดปัญหา 2 ประการ คือ
 - ปัญหาการว่างงานเพราะมีการนำเครื่องจักร เครื่องทุ่นแรงมาใช้
 - ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ เนื่องจากผลกระทบของเทคโนโลยีนั้น
5. การเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานของสังคม เช่น หากมีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองเป็นประชาธิปไตย อาจก่อให้เกิดการต่อต้านหรือการผูกขาดอำนาจทางการเมือง
6. ความล่าช้าทางวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะความเจริญทางวัตถุกับจิตใจยังไม่มีความสัมพันธ์กัน

ปัญหาสังคมใดปัญหาหนึ่ง มักจะไม่ได้เกิดจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งเท่านั้น เช่น ถ้าเราจะวิเคราะห์สาเหตุของปัญหายาเสพติด เราอาจพบว่าปัญหานี้อาจเกิดจากความอยากรทดลอง อาจเกิดจากสาเหตุขาดความรักความอบอุ่นจากครอบครัว อาจเกิดจากในบริเวณที่อยู่

แนวทางแก้ปัญหาสังคมไทย

1. แก้ปัญหาแบบระยะสั้นหรือแบบย่อยเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าที่ไม่ได้มีการวางแผนก่อน เช่น ปี 2554 น้ำท่วมกรุงเทพมหานครฉับพลัน กรุงเทพมหานครวางแผนรับมือ โดยการสร้างคันดินกั้นน้ำเป็นการด่วน
2. แก้ปัญหาแบบระยะยาว หรือแบบรวมเพื่อหามาตรการมิให้เกิดปัญหานั้นอีก เช่น หลังจากสร้างคันดินแล้ว กรุงเทพมหานครได้วางโครงการป้องกันน้ำท่วมระยะยาว เพื่อป้องกันการเกิดน้ำท่วมตลอดไป

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาสังคม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ
2. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบทดสอบปรนัยแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ โดยใช้เวลา 50 นาที
3. ให้นักเรียนตอบคำถามโดยเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียวโดยทำเครื่องหมายกากบาท (X) ลงในกระดาษคำตอบที่กำหนดให้

1. คำว่า “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม” มีความหมายตรงกับข้อใด (ความจำ)
 - ก. การเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางสังคม โดยมีการวางแผน
 - ข. การเปลี่ยนแปลงกระบวนการทางสังคมให้เกิดความมั่นคง
 - ค. การเปลี่ยนแปลงระบบวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของคนในสังคม
 - ง. การเปลี่ยนแปลงแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม
2. ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีความสอดคล้องกับข้อใดมากที่สุด (ความเข้าใจ)
 - ก. ชุมชนเมืองมีการขยายตัวมากขึ้น
 - ข. ลักษณะของครอบครัวมีขนาดเล็กลง
 - ค. มาตรฐานการครองชีพของประชาชนสูงขึ้น
 - ง. ประชาชนให้ความนิยมสินค้าสำเร็จรูปเพิ่มมากขึ้น
3. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมเกิดจากสาเหตุสำคัญในข้อใด (วิเคราะห์)
 - ก. การเปลี่ยนแปลงอำนาจระบอบการปกครอง
 - ข. การสร้างปฏิสัมพันธ์ต่อกันของสมาชิกในสังคม
 - ค. การแสวงหาเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์
 - ง. ความเจริญก้าวหน้า และวิวัฒนาการทางการสื่อสาร
4. ปัจจัยพื้นฐานในข้อใดต่อไปนี้เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่สำคัญมากที่สุด (วิเคราะห์)
 - ก. อิทธิพลจากเทคโนโลยีสมัยใหม่
 - ข. ระบบกลไกการทำงานของราชการไทย
 - ค. อิทธิพลจากความเชื่อทางศาสนาที่หลากหลาย
 - ง. ค่านิยมในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่มากขึ้น

5. ปัจจัยภายในข้อใดต่อไปนี่ที่ส่งผลกระทบต่อลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมไทย (วิเคราะห์)
- การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร
 - การพัฒนาทางด้านสาธารณสุขและอนามัย
 - การพัฒนาประเทศตามแนวคิดแบบตะวันตก
 - การขาดเสถียรภาพทางการเมืองการปกครอง
6. “สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป” จากคำกล่าวในข้างต้นนักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด (ประเมินค่า)
- เห็นด้วย เพราะ สังคมไทยมีการสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณีจากรุ่นสู่รุ่น
 - เห็นด้วย เพราะ สังคมไทยมีค่านิยมมุ่งเน้นและศรัทธาต่อศาสนาที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ
 - ไม่เห็นด้วย เพราะ สังคมไทยมีการเคลื่อนตัวของประชากรในการย้ายถิ่นฐานมากขึ้น
 - ไม่เห็นด้วย เพราะ สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติตลอดเวลา
7. สถาบันครอบครัวในสังคมไทยสมัยใหม่มีบทบาทด้านต่างๆ ที่ลดน้อยลงเนื่องจากสาเหตุในข้อใดต่อไปนี่ (วิเคราะห์)
- พ่อแม่มีเวลาในการอบรมเลี้ยงดูลูกน้อยลง
 - ลักษณะของครอบครัวปัจจุบันมีขนาดเล็กลง
 - มีสถาบันอื่นเข้ามาช่วยทำหน้าที่แทนครอบครัว
 - ผู้หญิงมีค่านิยมที่จะออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้น
8. “สังคมไทยมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นสังคมเมืองมากขึ้น” จากคำกล่าวในข้างต้นนักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด (ประเมินค่า)
- เห็นด้วย เนื่องจากวิถีชีวิตของประชากรส่วนใหญ่เป็นแบบคนเมืองมากขึ้น
 - เห็นด้วย เนื่องจากจำนวนแรงงานของการผลิตในภาคอุตสาหกรรมมีจำนวนมากขึ้น
 - ไม่เห็นด้วย เนื่องจากจำนวนการเคลื่อนตัวของประชากรจากชนบทสู่เมืองมีจำนวนลดลง
 - ไม่เห็นด้วย เนื่องจากปัจจุบันมีการกระจายพื้นที่ของโรงงานอุตสาหกรรมสู่ชนบทมากขึ้น
9. สิ่งที่ยังชี้ถึง คำว่า “ปัญหาสังคม” คือข้อใด (ความเข้าใจ)
- นักวิชาการได้ลงความเห็นแล้วว่าเป็นปัญหาที่ควรแก้ไข
 - สถานการณ์ใดก็ตามที่เป็นปัญหาทำให้แต่ละบุคคลเดือดร้อน
 - คนจำนวนมากในสังคมเห็นพ้องกันว่าเป็นปัญหาที่ควรแก้ไข
 - รัฐบาลระบุว่าปัญหาโดยมีการกำหนดไว้ในแผนพัฒนาประเทศ
10. “สภาพของสังคมไทยปัจจุบัน ปัญหาที่สำคัญในอนาคต
ที่อาจจะเกิดกับชุมชนชนบท คือปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกิน”
- จากข้อความในข้างต้น นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด (ประเมินค่า)
- เห็นด้วย เนื่องจากชุมชนชนบทอาชีพหลักของประชากรเป็นแบบเกษตรกรรม
 - เห็นด้วย เนื่องจากชุมชนชนบทส่วนมากมีแนวโน้มการเกิดของประชากรเพิ่มขึ้น
 - ไม่เห็นด้วย เนื่องจากจำนวนประชากรจากชุมชนชนบทย้ายถิ่นเข้ามาในเมืองมากขึ้น
 - ไม่เห็นด้วย เนื่องจากอาชีพส่วนมากกลายเป็นแรงงานของโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น

11. ข้อใดต่อไปนีถือว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาสังคม (วิเคราะห์)
- ก. ความไม่มั่นคงทางการเมืองของรัฐบาล ข. การยอมรับแนวคิดและวิถีชีวิตแบบตะวันตก
 ค. ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ง. ความอ่อนแอทางคุณธรรม และจริยธรรม
12. การที่สังคมมีลักษณะเป็นสังคมบริโภคนิยมมากขึ้นนั้น จะส่งผลกระทบต่อการศึกษาในข้อใด (วิเคราะห์)
- ก. เด็กวัยรุ่นชอบใช้ความก้าวร้าวรุนแรง
 ข. มีการเกิดอาชญากรรมในวัยเด็กเพิ่มมากขึ้น
 ค. เด็กวัยรุ่นมีการจับกลุ่มกับแข่งรถบนท้องถนน
 ง. ค่านิยมของเยาวชนที่มีต่อการทำบุญตักบาตรน้อยลง
13. สาเหตุในข้อใดต่อไปนีถือว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่จะนำไปสู่การเกิดปัญหาสังคมด้านอื่นๆ ตามมา (วิเคราะห์)
- ก. การที่สมาชิกในสังคมมีการศึกษาระดับต่ำ
 ข. การที่สมาชิกในสังคมเกิดภาวะของการว่างงาน
 ค. การที่สมาชิกในสังคมขาดที่ดินในการทำมาหากิน
 ง. การที่สมาชิกในสังคมมีอัตราการเพิ่มจำนวนมากขึ้น
14. วิธีการแก้ไขปัญหาสังคมในข้อใดต่อไปนีถือว่าเป็นวิธีการแก้ไขที่ถูกต้อง (วิเคราะห์)
- ก. การออกกฎหมายให้เข้มงวดและเพิ่มบทลงโทษให้มากขึ้น
 ข. การกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาให้รัดกุม และมีประสิทธิภาพ
 ค. การจัดตั้งหน่วยงานสำหรับแก้ไขปัญหาต่างๆ เป็นการเฉพาะ
 ง. การปลูกฝังจิตสำนึกที่ดี และมีความรับผิดชอบด้วยการให้การศึกษาอบรม
15. การจัดการเกี่ยวกับปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นนั้น นักเรียนในฐานะของสมาชิกในสังคมควรดำเนินการอย่างไร (การประยุกต์ใช้)
- ก. สนับสนุนวิธีการและแนวทางการแก้ไขของรัฐ
 ข. ร่วมมือกันแสวงหามาตรการในการแก้ไขปัญหา
 ค. สร้างความสัมพันธ์อันดีให้แก่สมาชิกในครอบครัว
 ง. ร่วมกันยื่นเสนอออกกฎหมายเพิ่มโทษแก่ผู้ก่อปัญหาสังคม
16. ถ้าต้องการลดปัญหาสังคมให้น้อยลง นักเรียนคิดว่าควรเลือกใช้วิธีการในการแก้ไขปัญหาตามข้อใดต่อไปนี้ (วิเคราะห์)
- ก. รัฐบาลต้องให้ความสำคัญแก่สังคม
 ข. ต้องมีการปรับปรุงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
 ค. รัฐบาลต้องพยายามแก้ปัญหาความยากจนให้หมดไป
 ง. ต้องใช้หลักธรรมทางศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต

17. “ปัญหาการคอร์รัปชัน เป็นปัญหาที่มีส่วนในการทำลายระบอบประชาธิปไตยมากที่สุด” จากคำกล่าวข้างต้น นักเรียนเห็นด้วยกับคำกล่าวนี้อหรือไม่ เพราะเหตุใด (การประเมินค่า)
- เห็นด้วย เพราะการคอร์รัปชันจะส่งผลให้ความมั่นคงทางการเมืองและการปกครองลดลง
 - เห็นด้วย เพราะการคอร์รัปชันจะเป็นการทำลายศรัทธาของประชาชนที่จะมีต่อระบอบประชาธิปไตย
 - ไม่เห็นด้วย เพราะปัญหาการคอร์รัปชันจะส่งผลกระทบต่อทางด้านงบประมาณมากกว่าการปกครอง
 - ไม่เห็นด้วย เพราะการคอร์รัปชันเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องส่วนบุคคลไม่เกี่ยวข้องกับระบอบการปกครอง
18. พฤติกรรมของบุคคลในข้อใดต่อไปนี้อยู่ที่มีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับลักษณะของการคอร์รัปชัน (ความเข้าใจ)
- นนท์จ่ายค่าน้ำชาให้แม่ค้าในตลาดที่รู้จักกัน
 - อรรถยกยอกเงินของธนาคารมาเป็นของตน
 - ดำเก็บเงินทอนจากการซื้ออุปกรณ์การแพทย์โดยไม่ส่งคืนทางโรงพยาบาล
 - นิตไม่ยอมจ่ายเงินค่าตัวการแสดงงานคืนสู่เหย้าให้กับนักเรียนที่มาทำการแสดง
19. “เข้าเมืองตาหลิ่ว ต้องหลิ่วตาตาม” จากพฤติกรรมของคำกล่าวข้างต้นนั้นสะท้อนถึงสาเหตุสำคัญของการเกิดปัญหาใดในสังคม (วิเคราะห์)
- ปัญหาประชากร
 - ปัญหาสิ่งแวดล้อม
 - ปัญหาการคอร์รัปชัน
 - ปัญหาอาชญากรรม
20. สาเหตุที่สำคัญอันนำไปสู่การเกิดปัญหาการคอร์รัปชันในสังคมคือข้อใดต่อไปนี้ (วิเคราะห์)
- การเกิดค่านิยมและความเชื่อที่ผิด
 - การเกิดความบกพร่องของผู้บังคับบัญชา
 - การเกิดการแข่งขันอย่างสูงทางเศรษฐกิจ
 - การเลื่อมล้ำทางชนชั้นของสมาชิกในสังคม
21. ปัญหาการคอร์รัปชันในสังคมไทยได้เกิดความรุนแรงมากขึ้นในปัจจุบันนี้ สาเหตุประการสำคัญเกิดจากผลของค่านิยมใดของสมาชิกในสังคม (วิเคราะห์)
- แนวคิดการบริโภคนิยม
 - แนวคิดแบบเสรีนิยม
 - แนวคิดแบบอำนาจนิยม
 - แนวคิดแบบชาตินิยม
22. ข้อใดต่อไปนี้อยู่ที่เป็นสาเหตุที่สำคัญน้อยที่สุดของการเกิดปัญหาการคอร์รัปชันในสังคมไทย (วิเคราะห์)
- ความอยากมีอยากได้ของสมาชิกในสังคม
 - ความผันผวนและการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง
 - ความยากจน และความมอดอยากของสมาชิกในสังคม
 - กฎหมายมีช่องว่างประกอบกับการบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ

23. แนวทางการแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันในข้อใดต่อไปนี่ที่ถือว่าเป็นการเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด
(การประยุกต์ใช้)

- ก. ส่งเสริมความกล้าหาญทางจริยธรรมของประชาชน
- ข. ปรับเปลี่ยนค่านิยมบางประการที่บกพร่องในสังคมไทย
- ค. จัดตั้งหน่วยงานที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
- ง. แก้ไข และเพิ่มเติมกฎระเบียบราชการให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน

24. แนวทางการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งถือเป็นปัญหาที่สำคัญระดับชาตินั้น ควรดำเนินการแก้ไขด้วยวิธีการใด (วิเคราะห์)

- ก. การรณรงค์ให้ยึดหลักความซื่อสัตย์สุจริต
- ข. การปลูกฝังให้ภูมิใจในศักดิ์ศรีของตนเอง
- ค. การรณรงค์ให้คนในสังคมรังเกียจการทุจริต
- ง. การปลูกฝังค่านิยมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

25. นักเรียนคิดว่าผลที่เกิดขึ้นจากการที่สมาชิกในสังคมติดสิ่งเสพติดนั้นจะส่งผลกระทบต่อ ตามมา (วิเคราะห์)

- ก. เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดปัญหาอาชญากรรม
- ข. ทำให้เกิดการเพิ่มจำนวนของอุบัติเหตุทางถนน
- ค. เป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณในการบำบัดรักษา
- ง. ก่อให้เกิดความหวาดระแวง และวิตกกังวลแก่ผู้ใกล้ชิด

26. ปัญหาสิ่งเสพติดถือได้ว่าเป็นปัญหาที่กระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ เป็นอย่างมาก เนื่องจากเหตุผลในข้อใดต่อไปนี่ (วิเคราะห์)

- ก. การเสียชื่อเสียง และความน่าเชื่อถือของประเทศ
- ข. ประเทศต้องสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพจำนวนมาก
- ค. ประเทศต้องเสียงบประมาณจำนวนมากในการปราบปรามผู้ผลิต
- ง. จำนวนของผู้ที่เสพสิ่งเสพติดนั้นส่วนมากอยู่ในวัยแรงงานจำนวนมาก

27. “การเลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตกเป็นแรงกระตุ้นที่สำคัญ
ที่ก่อให้เกิดปัญหาการเสพสิ่งเสพติด”

จากคำกล่าวข้างต้นนักเรียนคิดว่ามีความสอดคล้องกับพฤติกรรมในข้อใดต่อไปนี่
(ความเข้าใจ)

- ก. การรวมกลุ่มกันอย่างเสรีตามสถานที่เร่ร่อน
- ข. การปฏิบัติตามอิสรเสรีการตัดสินใจเรื่องต่างๆ
- ค. การวางตนเสมอผู้ใหญ่ โดยอ้างเรื่องความเสมอภาค
- ง. การอบรมเลี้ยงดูที่เน้นให้เกิดการเรียนรู้และดูแลตนเอง

28. ปัญหาทางด้านร่างกายและจิตใจในข้อใดต่อไปนี้เป็นสาเหตุสำคัญให้เยาวชนติดสิ่งเสพติด (ความจำ)
- การได้รับการเลี้ยงดูแบบตามใจ
 - การมีผลการเรียนที่ตกต่ำ และถูกกดดัน
 - การขาดความอบอุ่น และความรู้สึกที่ว่าเหว่
 - การเกิดความผิดปกติทางร่างกาย หรือมีโรคร้ายแรง
29. สาเหตุจากปัญหาในข้อใดต่อไปนี้มีโอกาสกระตุ้นให้เยาวชนมีการเสพสิ่งเสพติดมากที่สุด (วิเคราะห์)
- ครอบครัว
 - โรงเรียน
 - สภาพแวดล้อม
 - กฎระเบียบข้อบังคับ
30. ในฐานะของนักเรียนวิธีการในการป้องกันตนเองจากปัญหาสิ่งเสพติดที่ถูกต้องคือข้อใดต่อไป (การประยุกต์ใช้)
- การเลือกคบเฉพาะเพื่อนที่ดี
 - การไม่ไปเที่ยวในสถานที่บันเทิง
 - การเลือกคบเฉพาะเพื่อนที่เป็นผู้หญิง
 - การไม่ดื่มสุราจนขาดสติสัมปชัญญะ
31. วิธีการในการแก้ไขปัญหาล้างเสพติดในเยาวชน ข้อใดต่อไปนี้เป็นวิธีการที่ถูกต้อง (วิเคราะห์)
- โรงเรียนให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติด
 - สมาชิกในครอบครัวให้ความอบอุ่นทางจิตใจ
 - รัฐบาลมีการเพิ่มสถานบริการและบำบัดมากขึ้น
 - การปลูกฝังให้เป็นคนมีเหตุผล และรับผิดชอบตนเอง
32. ข้อใดต่อไปนี้เป็นวิธีที่สมาชิกในสังคมจะช่วยกันป้องกันเกิดปัญหาล้างเสพติดได้อย่างถูกต้อง (วิเคราะห์)
- การรวมตัวกันเพื่อลงโทษผู้เสพอย่างรุนแรง
 - การสร้างพื้นที่เฉพาะให้แก่สิ่งเสพติดบางชนิด
 - การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับประเภทของสิ่งเสพติดแต่ละชนิด
 - การส่งเสริมสุขภาพจิต ลดความตึงเครียดของสมาชิกในสังคม
33. การที่สมาชิกในสังคมมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคมแสดงว่าสมาชิกในสังคมนั้นอาจก่อให้เกิดปัญหาใดแก่สังคม (วิเคราะห์)
- ปัญหาอาชญากรรม
 - ปัญหาสิ่งแวดล้อม
 - ปัญหาล้างเสพติด
 - ปัญหาครอบครัว
34. การพิจารณาว่าเป็นปัญหาอาชญากรรมหรือไม่นั้น สามารถพิจารณาจากองค์ประกอบในข้อใดต่อไป (วิเคราะห์)
- เป็นการกระทำที่ส่งผลกระทบต่อคนจำนวนมาก
 - เป็นการกระทำที่ผิดตามความเชื่อของสังคม
 - เป็นการกระทำที่ผิดต่อกฎหมายและศีลธรรม
 - เป็นการกระทำที่สร้างรำคาญแก่ผู้อื่นและคนรอบข้าง

35. สาเหตุทางด้านเศรษฐกิจในข้อใดต่อไปนี่ที่ส่งผลก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม (วิเคราะห์)

- ก. ความยากจน ไม่มีงานทำ
- ข. เป็นลูกกำพร้า ไม่มีคนดูแล
- ค. สุขภาพไม่แข็งแรง ไม่สามารถทำงานได้
- ง. มองโลกในด้านลบ ทำให้เกลียดสังคม

36. “การเกิดภาวะการว่างงานของสมาชิกในสังคม

เป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม”

จากคำกล่าวข้างต้น นักเรียนเห็นด้วยหรือไม่ เพราะเหตุใด (การประเมินค่า)

- ก. เห็นด้วย เพราะการว่างงานไม่มีรายได้อาจก่อให้เกิดความเครียดจนต้องก่อปัญหาอาชญากรรมได้
- ข. เห็นด้วย เพราะการว่างงานทำให้สมาชิกในสังคมมีเวลาว่างมากจนมีโอกาสนในการก่ออาชญากรรมมากขึ้น
- ค. ไม่เห็นด้วย เพราะการว่างงานจะสอดคล้องกับการเกิดปัญหาเศรษฐกิจมากกว่าอาชญากรรม
- ง. ไม่เห็นด้วย เพราะการว่างงานจะส่งผลให้สมาชิกของสังคมเกิดการเหลื่อมล้ำมากขึ้น

37. ข้อใดต่อไปนี่ ไม่ใช่ สาเหตุสำคัญของการก่อให้เกิดปัญหาอาชญากรรม (ความจำ)

- ก. การเปลี่ยนแปลงภาวะประชากร
- ข. ความเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อม
- ค. ลักษณะของสภาพครอบครัวที่แตกแยก
- ง. การขาดแคลนแรงงานฝีมือที่มีคุณภาพ

38. สาเหตุพื้นฐานที่สำคัญมากที่สุดในข้อใดต่อไปนี่ที่ถือว่าเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรม (วิเคราะห์)

- ก. ความแตกแยกทางศาสนา
- ข. การพัฒนาทางเทคโนโลยี
- ค. ความแตกแยกในครอบครัว
- ง. ความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองกับชนบท

39. แนวทางการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในข้อใดต่อไปนี่ที่ถือว่าเป็นแนวทางที่ถูกต้อง (การประยุกต์ใช้)

- ก. การลดอัตราการเพิ่มประชากรลงร้อยละ 40
- ข. การสร้างความมั่นคงและรื้อร่วยให้แก่ครอบครัว
- ค. สร้างความเชื่อมั่นและความมั่นคงให้สมาชิกในครอบครัว
- ง. การปลูกฝังค่านิยมเกี่ยวกับเรื่องของความรัก และความเมตตา

40. “การปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามกฎหมาย

สามารถเป็นส่วนสำคัญในการป้องกันการเกิดปัญหาสังคมได้”

จากคำกล่าวข้างต้นนักเรียนคิดว่ามีความสอดคล้องกับแนวทางการป้องกันการเกิดปัญหาสังคมใด (ความเข้าใจ)

- ก. ปัญหาการกระจายรายได้
- ข. ปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัย
- ค. ปัญหาอาชญากรรม
- ง. ปัญหาสิ่งแวดล้อม

แบบทดสอบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

คำชี้แจง

1. แบบทดสอบนี้จัดทำขึ้นเพื่อวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการของนักเรียน ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ
2. แบบทดสอบฉบับนี้เป็นแบบทดสอบเชิงสถานการณ์จำนวน 4 สถานการณ์ โดยใช้เวลา 50 นาที
3. ให้นักเรียนอ่านสถานการณ์ที่กำหนดให้ต่อไปนี้แล้วตอบคำถามตามประเด็นต่างๆ ที่กำหนด โดยตอบคำถามลงในตัวแบบทดสอบที่กำหนดให้

มหาวิทยาลัยศิลปากร

สถานการณ์ที่ 1

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีบทบัญญัติสิทธิของบุคคลในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี และตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 ที่บัญญัติให้มีการศึกษาภาคบังคับจำนวน 9 ปี ดังนั้น นักเรียนทุกคนต้องเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาการออกจากระบบการศึกษาของผู้เรียนการศึกษาภาคบังคับพบว่า มีผู้เรียนที่ออกกลางคันประมาณ 1 แสนคนต่อปี ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีสาเหตุมาจากความเบื่อหน่ายและเครียดกับการเรียน การทะเลาะวิวาท ติดเพื่อน ติดยาเสพติด และตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ ฯลฯ ที่ผ่านมารองเรียนส่วนใหญ่จะแก้ปัญหาผู้เรียนที่ทำผิดโดยการผลักออกจากโรงเรียน และไม่ได้จัดหามาตรการรองรับหลังจากที่ผู้เรียนออกจากระบบโรงเรียน ดังนั้น จึงมีความเป็นไปได้ว่าเด็กที่ออกกลางคันมีแนวโน้มที่ถูกชักนำเข้าสู่วงจรปัญหาสังคม ส่งผลให้ผู้เรียนที่ออกกลางคันจำนวนมากใช้ชีวิตอย่างไม่มีเป้าหมาย และมีแนวโน้มกระทำความผิด เช่น ยาเสพติด ก่ออาชญากรรม

<http://www.vcharkarn.com>

1. จากสถานการณ์ที่ 1 ปัญหาที่เกิดขึ้นคือปัญหาใด พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลประกอบ (อุบายมนสิการ 3 คะแนน)
2. จากสถานการณ์ที่ 1 ปัญหาที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากอะไร และจะส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมอย่างไร (การณมนสิการ 3 คะแนน)
3. จากปัญหาของสถานการณ์ที่ 1 นักเรียนคิดว่ามีแนวทางและลำดับขั้นตอนในการแก้ไขอย่างไร (ปถมนสิการ 3 คะแนน)
4. นักเรียนคิดว่าวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในการแก้ไขปัญหาคืออะไร และเมื่อแก้ไขแล้วจะเกิดผลอย่างไรต่อสังคม (อุปปาทกมนสิการ 3 คะแนน)

สถานการณ์ที่ 2

ความหลากหลายของเทคโนโลยีที่มีพัฒนาการอย่างรวดเร็ว จึงเป็นเหตุให้การบริโภคสินค้าอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มขึ้นอย่างไม่หยุดยั้ง และกระจายไปสู่ประชากรทุกชนชั้น ทั้งโทรศัพท์มือถือ คอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ ประกอบกับการก้าวกระโดดของภาคอุตสาหกรรมที่ทำให้การล้ำสมัยของอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์หลายชนิดเป็นไปอย่างรวดเร็วเช่นกัน บางคนอาจเปลี่ยนโทรศัพท์มือถือทุกปี เพราะรุ่นใหม่ๆ ออกมาอยู่ตลอดเวลา หลายคนก็ใช้ได้ไม่เต็มประสิทธิภาพหรือเต็มอายุสินค้าสัก ก็อาจจะเปลี่ยนใหม่

ความก้าวล้ำทางเทคโนโลยีมีส่วนเร่งให้สินค้าอิเล็กทรอนิกส์อยู่ในสภาพตกทุนเร็วยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล และโทรศัพท์มือถือ ซึ่งมีอัตราการเปลี่ยนเครื่องบ่อยที่สุด อายุการใช้งานของเครื่องคอมพิวเตอร์ปัจจุบัน อยู่ระหว่าง 3-5 ปี ขณะที่โทรศัพท์มือถือมีอายุใช้งานเฉลี่ย 18 เดือน อายุการใช้งานบวกกับจำนวนผู้ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ และโทรศัพท์มือถือซึ่งปัจจุบันมีมากกว่า 1 พันล้านคนทั่วโลกนั้น กำลังเป็นปัจจัยที่เพิ่มขึ้นของขยะอิเล็กทรอนิกส์ ปัจจุบันปัญหาขยะอิเล็กทรอนิกส์มีอัตราการเพิ่มสูงขึ้นเป็น 3 เท่าของขยะมูลฝอยในชุมชน โดยเฉพาะขยะที่มาจากผลิตภัณฑ์ด้านเทคโนโลยีต่างๆ

<http://nuengjabrutd17.wordpress.com>

- จากสถานการณ์ที่ 2 ปัญหาที่เกิดขึ้นคือปัญหาใด พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลประกอบ (อุบายมนสิการ 3 คะแนน)
- จากสถานการณ์ที่ 2 ปัญหาที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากอะไร และจะส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมอย่างไร (การณมนสิการ 3 คะแนน)
- จากปัญหาของสถานการณ์ที่ 2 นักเรียนคิดว่ามีแนวทางและลำดับขั้นตอนในการแก้ไขอย่างไร (ปถมนสิการ 3 คะแนน)
- นักเรียนคิดว่าวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในการแก้ไขปัญหาคืออะไร และเมื่อแก้ไขแล้วจะเกิดผลอย่างไรต่อสังคม (อุปาทกมนสิการ 3 คะแนน)

สถานการณ์ที่ 3

จากสถิติของสถาบันสุขภาพจิตและวัยรุ่น กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข เก็บข้อมูลเด็กและเยาวชนกลุ่มตัวอย่าง 2 หมื่นคน ทั่วประเทศ เมื่อปี 2556 พบว่า มีเด็กติดเกม 15% เล่นเกมออนไลน์ ไลน์ เฟซบุ๊ก 15% ทำให้ทราบว่า มีเด็กไทยติดเกมแล้วมากกว่า 2.7 ล้านคน เป็นตัวเลขที่สูงมาก สะท้อนให้เห็นพฤติกรรมของเยาวชนที่หลงใหลไปบนโลกออนไลน์ โดยเฉพาะเกมที่เหล่าบรรดาผู้สร้างพยายามดึงดูดให้คนเข้าไปเล่น และเป้าหมายใหญ่ก็อยู่ที่เยาวชน จนกลายเป็นปัญหาของครอบครัวและของสังคมไปด้วย

นอกจากนี้เด็กที่เข้าไปเล่นเกมออนไลน์อาจนำพฤติกรรมความรุนแรงจากเกมมาใช้ในชีวิตจริง เพราะขาดความยับยั้งชั่งใจ หรือบางส่วนก็ไม่สามารถแยกแยะโลกความเป็นจริงกับโลกในเกมออนไลน์ได้ พฤติกรรมก็จะก้าวร้าวขึ้น หนีเรียนเก็บตัวอยู่บ้านเพื่อเล่นเกม ไม่นอนในเวลากลางวัน การเรียนตกต่ำ อารมณ์แปรปรวนง่าย อีกทั้งร้านเกมจำนวนมากไม่น้อยที่กลายเป็นแหล่งซ่องสุมมีทั้งยาเสพติดและสุราบุหรี จนเป็นสถานที่ทำลายเด็กและเยาวชนของประเทศไปโดยปริยาย

<http://www.thaihealth.or.th>

1. จากสถานการณ์ที่ 3 ปัญหาที่เกิดขึ้นคือปัญหาใด พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลประกอบ (อุบายมนสิการ 3 คะแนน)
2. จากสถานการณ์ที่ 3 ปัญหาที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากอะไร และจะส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมอย่างไร (การณมนสิการ 3 คะแนน)
3. จากปัญหาของสถานการณ์ที่ 3 นักเรียนคิดว่ามีแนวทางและลำดับขั้นตอนในการแก้ไขอย่างไร (ปถมนสิการ 3 คะแนน)
4. นักเรียนคิดว่าวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในการแก้ไขปัญหาคืออะไร และเมื่อแก้ไขแล้วจะเกิดผลอย่างไรต่อสังคม (อุปาทกมนสิการ 3 คะแนน)

สถานการณ์ที่ 4

เด็กแว้น หรือ เด็กแซป หมายถึงเด็กวัยรุ่น อายุประมาณ 15-28 จะออกขับรถมอเตอร์ไซค์ไปเป็นกลุ่มในเวลากลางคืน มีลักษณะการแต่งกาย และทรงผม รวมถึงรสนิยมการฟังเพลง เช่น วงบอดีแอสลม บิ๊กแอส ลินคิน พาร์ค หรือวง เรทโทรสเปค เป็นต้น สถานที่เด็กแว้น หรือแซป นัดพบกันส่วนใหญ่จะเป็นบริเวณถนนรอบเมืองและรอยต่อปริมณฑล ลานพระบรมรูปทรงม้า แยกกองทัพภาคที่ 1 หน้าสวนอัมพร ถนนกาญจนาภิเษก (ตลิ่งชัน-สุพรรณบุรี) ซึ่งเคยดำเนินคดี เด็กแว้น 137 ราย และสาวสกายซ์ซ้อนท้ายอีก 17 ราย ที่ใช้ถนนประลองความเร็วบนเส้นทางนี้ จิตแพทย์ระบุว่าถือ เป็นพฤติกรรมความเสี่ยงชนิดหนึ่ง (Risk Taking Behavior) ซึ่งเวลาเด็กเสพความตื่นเต้นบ่อยๆ ก็จะมีสติ เช่นเดียวกับ การติดเกม

แก๊งวัยรุ่นกวนเมือง เริ่มจะสร้างปัญหาให้กับสังคมได้ประมาณสัก 6-7 ปี ทว่าในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมาเริ่มจะหนักขึ้นเรื่อยๆ จากการที่ชอบความเร็วแล้วนำมาแข่ง สร้างความเดือดร้อนทางเสียงให้กับชาวบ้าน ต่อมาก็เริ่มมีเรื่องของการพนัน ยาเสพติด ปัญหาทางเพศ อุบัติเหตุ ไปจนถึงการก่ออาชญากรรม

<http://talk.mthai.com/topic/2852>

1. จากสถานการณ์ที่ 4 ปัญหาที่เกิดขึ้นคือปัญหาใด พร้อมทั้งอธิบายเหตุผลประกอบ (อุบายมนสิการ 3 คะแนน)

2. จากสถานการณ์ที่ 4 ปัญหาที่เกิดขึ้นมีสาเหตุมาจากอะไร และจะส่งผลกระทบต่อสภาพสังคมอย่างไร (การณมนสิการ 3 คะแนน)

3. จากปัญหาของสถานการณ์ที่ 4 นักเรียนคิดว่ามีแนวทางและลำดับขั้นตอนในการแก้ไขอย่างไร (ปถมนสิการ 3 คะแนน)

4. นักเรียนคิดว่าวิธีการที่เหมาะสมที่สุดในการแก้ไขปัญหาคืออะไร และเมื่อแก้ไขแล้วจะเกิดผลอย่างไรต่อสังคม (อุปปาทกมนสิการ 3 คะแนน)

เกณฑ์การประเมิน : แบบวัดความสามารถในการคิดตามหลักโยนิโสมนสิการ

รายการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	ดีมาก (3)	ดี (2)	พอใช้ (1)
1. อุบายมนสิการ (การคิดอย่างถูกวิธี)	สามารถอภิปรายและระบุประเด็นปัญหาจากการรับรู้เรื่องราวจากสถานการณ์ต่างๆ โดยสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงได้ถูกต้อง สมเหตุสมผล	สามารถอภิปรายและระบุประเด็นปัญหาจากการรับรู้เรื่องราวจากสถานการณ์ต่างๆ โดยสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงได้ถูกต้อง	สามารถอภิปรายและระบุประเด็นปัญหาจากการรับรู้เรื่องราวจากสถานการณ์ต่างๆ โดยสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงได้
2. ปถมนสิการ (การคิดเป็นขั้นตอนต่อเนื่องเป็นลำดับ)	สามารถวางแผนแนวทางการแก้ไขปัญหาลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่องได้ถูกต้อง สมเหตุสมผล	สามารถวางแผนแนวทางการแก้ไขปัญหาลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่องได้ถูกต้อง	สามารถวางแผนแนวทางการแก้ไขปัญหาลำดับขั้นตอนอย่างต่อเนื่องได้
3. การณมนสิการ (การคิดอย่างมีเหตุผล)	สามารถอภิปรายบอกสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ถูกต้อง สมเหตุสมผล	สามารถคิดหาเหตุผลที่ทำให้เกิดปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ถูกต้อง	สามารถคิดหาเหตุผลที่ทำให้เกิดปัญหาหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นได้อย่างใดอย่างหนึ่งได้
4. อุปาทมนสิการ (การคิดมุ่งให้เกิดประโยชน์)	สามารถเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาลำดับขั้นตอนการแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุดโดยเกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม	สามารถเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาลำดับขั้นตอนการแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุดโดยเกิดประโยชน์ต่อตนเอง และครอบครัว	สามารถเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาลำดับขั้นตอนการแก้ไขปัญหาที่ดีที่สุดโดยเกิดประโยชน์ต่อตนเอง

**แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ**

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

2. แบบสอบถามแต่ละข้อเป็นการสอบถามความคิดเห็น ไม่มีข้อผิดหรือข้อถูก และไม่มีผลต่อการเรียนของนักเรียนแต่อย่างใด ขอให้นักเรียนตอบคำถามตามความเป็นจริง เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

3. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ 3 ด้าน คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ จำนวน 9 ข้อ ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ตอนที่ 2 เป็นข้อเสนอแนะเพิ่มเติมโดยให้นักเรียนเขียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และโยนิโสมนสิการ

ตอนที่ 1 ให้นักเรียนทำเครื่องหมายถูก (✓) ลงในช่องความคิดเห็นแต่ละข้อคำถามตามความเป็นจริง

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น ของนักเรียน					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้						
1. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ เป็นการสอนที่มีลำดับขั้นตอน และ เป้าหมายในการเรียนรู้						
2. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้รวบรวมข้อมูล และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง						
3. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นอย่างถูกต้องเหมาะสม						
ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้						
4. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ กระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน และส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม						
5. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และความคิดเห็นซึ่งกันและกัน						
6. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธาและ โยนิโสมนสิการ ช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ และ ปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของนักเรียน						
ด้านประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้						
7. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ ส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะ การคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา						

รายการประเมิน	ระดับความคิดเห็น ของนักเรียน					หมายเหตุ
	5	4	3	2	1	
ด้านประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ 8. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ เป็นการสอนที่เน้นให้ฝึกทักษะ ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง						
9. การจัดการเรียนรู้โดยการสร้างศรัทธา และ โยนิโสมนสิการ เป็นการสอนที่เน้นให้นักเรียน สามารถเลือก และตัดสินใจในการลงมือแก้ไขปัญหาได้อย่างมีเหตุผล						

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - สกุล	นายธนัท อู๊ดน้อย
ที่อยู่	บ้านเลขที่ 114/6 ถนนราชพฤกษ์ แขวงฉิมพลี เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร 10170
ที่ทำงาน	โรงเรียนวัดบวรมงคล 1112 จรัญสนิทวงศ์ 46 แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร 10700
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2544	สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2547	สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2552	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (เกียรตินิยมอันดับ 2) วิชาเอกสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม
พ.ศ. 2554	ศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์ จังหวัดนครปฐม
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2553	ครูอัตราจ้าง โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1
พ.ศ. 2553 – ปัจจุบัน	ครู โรงเรียนวัดบวรมงคล เขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1

